

A photograph of a sailboat on the water, with a large white sail and rigging visible against a cloudy sky. The boat is in the foreground, and the water is in the background.

2014

STATISTIKK
OG TRENDER

**NHO
SERVICE**

FORORD

Etter noen av de sterke vekstår i moderne tid er norsk nærings liv i 2014 inne i en konsolideringsfase der det er frykt for stagnasjon og svake prognoser for 2015. Viktigste forklaring er at oljeinvesteringene ser ut til å ha nådd toppen og vil falle kraftig uten at det er tegn til økt investeringsaktivitet i fastlandsøkonomien, i følge «Økonomisk overblikk 3/2014» fra NHO. Dette er det overordnede bildet. Vil du dypere og studere utviklingstrekk og trender i de enkelte bransjer er den rapporten du nå holder i hånden nyttig lesning.

Den kanskje viktigste indikatoren for hvordan det går med norsk økonomi finner du i bemanningsbransjen. Når denne bransjen falt med 4,6 prosent i 2013 og er lite optimistisk for 2014-15 er det et barometer på at man generelt kan frykte tøffere tider.

Samtidig vet vi at motgang er en kraftig stimulans til omstilling og nyskaping. Man behøver derfor ikke være en stor spåmann for å forvente at innovasjonsviljen vil være sterk i de bransjer som NHO Service organiserer. Vi vet at våre medlemmer kan bidra til modernisering, økt produktivitet og større valgfrihet, og er viktige for å sikre bærekraftige velferdsordninger. Samtidig har vi et næringspolitisk engasjement som prøver å trekke i samme retning.

Et viktig virkemiddel er å analysere mulighetene i norske kommuner. NHO Service skal i 2014, som i

de to foregående år, lage statistikker, fakta og analyser av de 200 største kommunene, som vi håper er premissgivere i debatten om hvordan man best kan utvikle velferdsgoder.

NHO Service fungerer også som et kollektivt sikkerhetsnett for våre medlemmer. Det er juridisk bistand og rådgiving i spørsmål om arbeidsrett, tariff, lønn og mye annet. Det bidrar til økt profesjonalisering og attraktive arbeidsplasser. Samtidig arrangerer vi kurs, seminarer og andre møteplasser som gir nettverk og allierte for den enkelte bedrift.

Blant de største truslene mot offentlig og privat sektor er kriminelle miljøer som vokser og blir stadig mer avanserte. NHO Service har vært en pådriver i bygging av forsvarsverk. Et eksempel er godkjenningsordningen for renhold som gjør det straffbart å kjøpe renhold fra bedrifter som ikke er godkjent av Arbeidstilsynet. Et annet eksempel er ordningen Revidert Arbeidsgiver. Bemanningsbedrifter dokumenterer her sin kvalitet som arbeidsgiver gjennom ekstern revisjon av rutiner og praksis når det gjelder sentrale deler av deres forpliktelser etter arbeidsmiljøloven.

Noe av det vi er mest stolt av er prosjektet Ringer i vannet som årlig gir flere tusen mennesker med store hull i CV-en en mulighet til fast jobb. Prosjektet skreddersyr kandidater etter næringslivets behov og sikter mot over 22.000 NHO-medlemmer som målgruppe.

Oslo november 2014

Petter Furulund

Adm. dir. i NHO Service

1 NHO SERVICE - I ET NØTTESKALL

NHO Service består av 540 bedrifter med 2.800 virksomheter, fordelt på mange bransjegrupperinger av varierende størrelse. Vår oppgave er å styre og betjene fellesskapet. Vi ivaretar medlemmenes interesser både innad i NHO og i forhold til omgivelsene.

I 2013 hadde vi en samlet medlemsomsetning på 50 mrd. kr fordelt på bransjene:

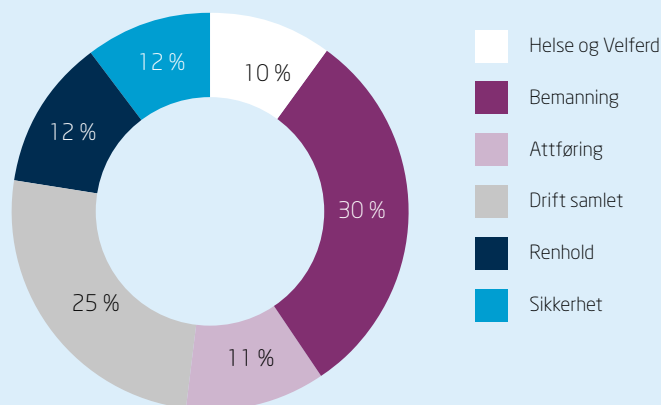
- Bemanning
- Renhold
- Sikkerhet
- Eiendomsdrift (samlet)
- Helse og Velferd (samlet)
- Attføring

Størst vekst har det vært i bransjene Eiendomsdrift (samlet) som omfatter Facility Management, skadebegrensning, parkering, kantiner mm. og Helse og Velferd (samlet) som omfatter pleie og omsorg, barnevern, psykisk helse og avhengighet, private sykehus, BHT, rehabilitering og mottaksdrift mm.

Våre medlemsbedrifter sysselsatte over 64.500 årsverk ved årsskifte 2013-2014.

NHO Service har hatt en kraftig vekst siden oppstart, og er nå den tredje største landsforeningen i NHO.

De ulike bransjene i NHO Service etter andel medlemsomsetning av total medlemsomsetning 2013

Figur 1.1: Bransjenes andel av total medlemsomsetning i 2013
(Kilde: medlemsregister)

.....

Å håndtere konflikter og kjempe for medlemmenes interesser i det offentlige rom har naturlig nok vært en oppgave som har vokst i takt med at organisasjonen er blitt en tungvekt.

.....

25 ÅRS UTVIKLING OG VEKST FOR VELFERDSSAMFUNNET

.....

Da NHO ble etablert i 1989, var modellen at alle bransjer skulle tilhøre en landsforening. Tanken var at man gjennom NHO skulle kombinere både arbeidslivs- og næringspolitikk. Tidligere var dette delt mellom Norsk Arbeidsgiverforening og industri og håndverksforeningene, samt en rekke frittstående bransjeforeninger.

NHOs grunntanke passet godt for bedrifter innen service- og tjenesteproduksjon. Det var ingen etablerte landsforeninger som det var naturlig å gå inn i. Derfor valgte renhold- og vaktbransjen sammen å etablere egen landsforening, Servicebedriftenes Landsforening (SBL). Dette ble en av de minste av landsforeningene i NHO med et knippe bedrifter som til sammen organiserte 3.750 årsverk. I dag er vi tredje største forening med 2.800 virksomheter, 64.500 årsverk og 50 milliarder kroner i omsetning.

Navnet er endret til NHO Service og rommer i dag en rekke bransjer. NHO Service har hatt en spennende vekst og utvikling innen NHO, uten spesielt aktiv verving. Vi har tvert imot ført en politikk der vi bevisste har valgt å ikke ta inn bedrifter og bransjer som vi ikke har følt oss helt trygge på vil passe inn i våre verdier og konsepter.

HVA ER SÅ GRUNNLAGET FOR SUKSESSEN?

Norsk næringsliv og ikke minst servicenæringen har gjennom årene fra 1989 blitt utsatt for store endringer i rammebetingelser og krav. Før var det gjerne i hver bransje et fåtall store bedrifter som gikk i bresjen for utvikling av bransjene. Mindre bedrifter poppet opp og kopierte «lokomotivene» som gjerne brukte betydelige ressurser på kompetanse og utvikling.

De fleste av bedriftene har levd mer eller mindre kontinuerlig med betydelig prispress, hard konkurranse og krevende kunder. Alle har jaktet på marginer. I en slik situasjon blir bransjeutvikling og felles løft en systematisk mangelvare, hvis ikke en landsforeningen samler kreftene. NHO Service har her hatt en viktig rolle å spille. Stadig nye regler og krav til virksomheter, har dessuten gjort det mye mer komplisert å etablere og drive selv enkle virksomheter. Behovet for bistand og til dels beskyttelse har økt kraftig.

PUB - PÅVIRKNING, UTVIKLING OG BISTAND

NHO Service sin vekst og lave frafall av medlemmer vil vi tilskrive hvordan vi organiserer bransjer i funksjonelle grupper og nettverk. Dette griper ofte inn i bedriftenes hverdag og gir dem støttespillere og verktøy. NHO Service har også fått en størrelse og bredde i bemanning som gjør at vi kan dekke behov i den enkelte bransje og i felles løft.

Det viktigste en landsforening kan gjøre på sikt er å påvirke bransjenes rammebetingelser. Samtidig er det nytteverdi i hverdagen som teller mye for det enkelte medlem. Bedriftene etterspør bistand, nettverk, og utvikling av verktøy. Det er felles standarder, normer, opplæring, maler osv. NHO Service utvikler både bransjevis og felles planer som inneholder konkrete mål for Påvirkning – Utvikling og Bistand, eller PUB-konseptet som vi kaller dette.

Mange serviceoppgaver var tidligere en godt bevart hemmelighet. Mye foregikk når andre ikke var til stede, og effekten av tjenestene kom først frem når de ikke ble utført. Mest synlig ble de kanskje når det ble streik. Å håndtere konflikter og kjempe for medlemmenes interesser i det offentlige rom har naturlig nok vært en oppgave som har vokst i takt med at organisasjonen er blitt en tungvekt.

NHO Service har de seneste årene lagt mye vekt på kartlegging og dokumentasjon av tjenesters omfang og betydning. Det har gitt grunnlag for en mer nyansert debatt om kostnader og kvalitet ved alternative løsninger.

Når enkelte i disse dager argumenterer for rekommunalisering av f.eks. sykehjemsdrift, er det av stor betydning å kunne vise til at kvaliteten hos private er best samtidig som kostnadene ved rekommunalisering i Oslo kommune vil være 100.000 kr. pr. plass hvert år. Eller når man diskuterer vekternes betydning og kan vise til deres rolle under terroren 22. juli. Med kunnskap og statistikk skal vi vise vår berettigelse som supplement og inspirator for fremtidens velferdsoppgaver.

2 ANSATTE I NHO SERVICE

LEDELSEN

Petter Furulund

Adm. Direktør

E-post: Petter.Furulund@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 51
Mobil: +47 90 03 91 51

Anne Jensen

Viseadm. Direktør

E-post: Anne.Jensen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 57
Mobil: +47 95 25 60 94

NÆRINGSPOLITIKK OG KOMMUNIKASJON

Dag Ekelberg

Direktør Næringspolitikk

E-post: Dag.Ekelberg@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 69
Mobil: + 47 95 05 05 59

Baard Fiksdal

Informasjonssjef

E-post: Baard.Fiksdal@nhoservice.no
Direkte nr + 47 23 08 86 63
Mobil: +47 93 08 87 77

Bjørn Ove Fjellandsbø

Kommunikasjonssjef (Permisjon)

E-post: BOF@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 97
Mobil: +47 93 05 63 17

Kristin Langeland

Kommunikasjonsrådgiver

E-post: Kristin.Langeland@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 97
Mobil: +47 92 63 18 36

Lasse Tenden

Seniorrådgiver

E-post: Lasse.Tenden@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 41
Mobil: +47 93 09 11 00

Johan Henrik Bjørge

Spesialrådgiver (offentlig marked)

E-post: Henrik.Bjorge@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 64
Mobil: +47 92 21 81 82

Linn Pettersen

Analyseansvarlig/Næringspolitisk rådgiver

E-post: Linn.Pettersen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 78 25
Mobil: +47 91 32 74 32

ADMINISTRASJON

Gry Tollefsen

Sekretær

E-post: Gry.Tollefsen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 58
Mobil: +47 91 86 76 78

Ingunn Uggerud

Administrasjonssekretær

E-post: Ingunn.Uggerud@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 55
Mobil: +47 90 06 88 68

Kerstin Allemyr

Sekretær/Prosjektmedarbeider

E-post: Kerstin.Allemyr@nhoservice.no
Direkte nr: + 47 23 08 86 74
Mobil: + 47 90 55 02 01

ARBEIDSLIV

Terje Nygaard

Direktør Arbeidsliv/ Advokat

E-post: Terje.Nygaard@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 76
Mobil: +47 48 00 56 11

Eva Schei

Advokat

E-post: Eva.Schei@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 85 89
Mobil: +47 41 37 03 93

Camilla Therese Lannem

Advokat

E-post: Camilla.T.Lannem@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 68
Mobil: +47 91 60 60 13

Camilla Bernhoftsen Dahl

Advokat

E-post: cbd@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 52
Mobil: +47 40 84 23 30

Tonje Thue Width

Advokat

E-post: ttw@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 54
Mobil: +47 95 24 28 60

Birgitte Stenberg Kravik

Advokat

E-post: bsk@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 52
Mobil: +47 91 56 09 64

Arne Christie

Advokat

E-post: Arne.Christie@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 87 45
Mobil: +47 97 06 46 56

BEDRIFTSRÅDGIVNING

Tore Herseth Barlo

Utviklingssjef

E-post: Tore.Barlo@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 56
Mobil: +47 99 50 59 22

Rune Kvarme

Prosjektleder Ringer i vannet (Permisjon)

E-post: Rune.Kvarme@nhoservice.no
Direkte nr: +47 41 54 03 53
Mobil: +47 41 54 03 53

FACILITY MANAGEMENT (FM)

Kvestan Rasouli

Rådgiver prosjekt

E-post: Kvestan.Rasouli@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 48
Mobil: +47 97 00 92 77

Tove Auren

Fagsjef (Sykemeldt)

E-post: Tove.Auren@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 76 35
Mobil: +47 91 38 90 29

BEMANNINGSBRANSJEN

Even Hagelien

Fagsjef

E-post: Even.Hagelien@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 47
Mobil: +47 95 22 54 67

Haakon Seeberg

Fagsjef

E-post: Haakon.Seeberg@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 61
Mobil: +47 95 90 47 72

BARN OG UNGDOM/PSYKISK HELSE OG AVHENGIGHET

HELSE OG VELFERD

Torbjørn Furulund
Seniorrådgiver Helse og Velferd

E-post: TF@nhoservice.no
Direkte nr: + 47 93 67 80 97
Mobil: + 47 93 67 80 97

VAKT- OG SIKKERHETSBRANSJEN

Runar Karlsen
Fagsjef

E-post: Runar.Karlsen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 97 66 50 92
Mobil: +47 97 66 50 92

ATTFØRINGSBEDRIFTENE

Johan Martin Leikvoll
Direktør

E-post: Johanm.Leikvoll@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 66
Mobil: +47 97 16 28 06

Per Christian Langset
Informasjonssjef

E-post: Per.C.Langset@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 62
Mobil: +47 97 56 94 51

Pia Gavin
Konsulent

E-post: Pia.Gavin@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 65
Mobil: +47 93 28 16 48

Paal Haavorsen
Fagsjef/Prosjektleder Ringer i Vannet

E-post: Paal.Haavorsen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 67
Mobil: +47 95 93 85 67

Solveig Jenssveen
Administrasjonssjef

E-post: Solveig.Jenssveen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 73
Mobil: +47 99 60 96 62

Arne Svendsrud
Arbeidspsykolog

E-post: Arne.Svendsrud@nhoservice.no
Direkte nr : +47 99 02 55 90
Mobil: +47 99 02 55 90

Andreas Tømmerbakke
Seniorrådgiver

E-post: Andreas.Tommerbakke@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 72
Mobil: +47 99 42 55 56

Grete Kvehaugen
Administrasjonssekretær

E-post: Grete.Kvehaugen@equass.no
Direkte nr: +47 23 08 85 88
Mobil: +47 90 59 74 21

Thomas Knutzen
Prosjektleder IPS

E-post: Thomas.Knutzen@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 71
Mobil: +47 41 20 32 02

Helene Berntsen
Spesialrådgiver Læringsnettverket

E-post: Helene.Berntsen@nhoservice.no
Direkte nr: + 47 98 02 03 39
Mobil: + 47 98 02 03 39

Jon Qvortrup
Spesialrådgiver

E-post: Jon.Qvortrup@nhoservice.no
Direkte nr: +47 23 08 86 78
Mobil: +47 94 47 03 95

VÅRE PRAKTIKANTER

I 2010 startet vi en praktikantordning i NHO Service, primært rettet mot unge, politiske talenter med interesse for næringslivet. Spørsmål knyttet til verdiskaping og reformer for valgfrihet, kvalitet og bærekraftig velferd er sentrale for praktikantenes arbeidsoppgaver. Målet er å skreddersy opplegg og arbeidsoppgaver basert på den enkeltes kompetanse og interesser. Med jevne mellomrom har vi også en ordning med samarbeid og skriveplass til bachelor- og masterstudenter som skriver oppgave.

Øverst fra venstre: Gaute Kandal Hoel, Astrid-Therese Theisen og Karine Skaret
Nederst fra venstre: Markus Weierud, Jesper Bodd og Cas Wassenaar

HØSTEN 2014:

Gaute Kandal Hoel

Gaute er organisatorisk nestleder i Akershus Unge Høyre og studerer statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han har tidligere ledet Follo Unge Høyre, og blant annet hatt ansvar for talentprogrammet til Akershus Unge Høyre. Gaute jobber primært med problemstillinger tilknyttet sikkerhetsbransjen.

Astrid-Therese Theisen

Astrid-Therese er fylkesleder for Kristelig Folkepartis Ungdom i Akershus (KrFU). Hun går lektorprogrammet ved Universitetet i Oslo. Som næringspolitisk praktikant, skal Astrid-Therese jobbe med spørsmål tilknyttet innovasjon i eldreomsorgen.

VÅREN 2014:

Karine Skaret

Karine går på profesjonsstudiet i psykologi ved Universitetet i Oslo. Politisk bakgrunn har hun fra Fremskrittspartiets Ungdom (FpU) hvor hun er varamedlem til sentralstyret. Karine har også vært trainee i Fremskrittspartiets stortingsgruppe, og stipendiat i tankesmiene Civita. Karine kartla bl.a. graden av valgfrihet innen kommunale tjenester i norske kommuner.

Markus Weierud

Markus har tidligere jobbet som politisk rådgiver i Unge Høyres Landsforbund og som valgkampsekretær for Drammen Høyre i kommunevalgkampen 2011. Han fullfører nå en master i samfunnsøkonomi ved UiO og er bystyrerepresentant i Drammen for perioden 2011-2015. Markus jobbet med utarbeidelsen av verktøyet bedretjenester.no og skrev flere debattinnlegg med tema konkurranseutsetting.

Jesper Bodd

Jesper har vært praktikant i NHO Service sommeren 2013 og sommeren 2014. Han studerer Political Science and History ved Williams College i Massachusetts. Jesper jobbet med vår utgivelse «Myter og fakta» og reviderte årets versjon som nettopp ble publisert. I tillegg har han skrevet kronikker og debattinnlegg hvor han deler sine erfaringer fra USAs velferdssamfunn.

Cas Wassenaar

Cas er utvekslingsstudent og kommer fra Nederland, hvor han studerer Facility Management (FM) ved University of Applied Sciences i Groningen. Cas jobber med å utvikle et analyseverktøy for å kunne måle effekter og gevinst ved konkurranseutsetting av FM-tjenester ved norske helseforetak og i kommuner.

3 RINGER I VANNET

Ringer i vannet er en rekrutteringsstrategi i regi av NHO. Målet er å få personer, som av ulike årsaker har falt utenfor arbeidslivet, inn i ordinære jobber. Ringer i vannet hadde i 2013 avtaler med 516 bedrifter – og hjalp 1 050 personer tilbake i arbeid.

Medlemsbedriftene i NHO blir ofte kontaktet av attføringsbedrifter, Nav og andre som ønsker å få plass til praksiskandidater og utplasse-ringer. Prosjektet er innrettet på næringslivets premisser. Bedriftene vil få en trygg rekruttering av kompetent arbeidskraft. Gjennom kartlegging utført av en attføringsbedrift vil NHO's medlemmer få nye arbeidstakere som er egnet for nettopp deres virksomhet. Profesjonell utvelgelse og prekvalifisering av kandidater vil gi raskere produktivitet.

NHO's medlemsbedrifter kan bli kjent med kandidatene i en praksisperiode. I denne praksisperioden har medlemsbedriftene ikke arbeidsgiveransvar for kandidaten, og skulle det mot formodning ikke fungere kan en bestemme seg for å avslutte praksisforholdet på dagen uten at det utgjør merarbeid. Vedkommende vil i de fleste tilfeller være på arbeidsavklaringspenger (AAP) og bedriften vil ikke ha lønnsutgifter i praksisperioden.

Et nært samarbeid med attføringsbedriften kan også gi merverdi i form av bistand til oppfølging av langtidssykemeldte, intern attføring, rådgiving og veiledning i forhold til IA-arbeid m.m. Gjennom Ringer i vannet kan nettopp din bedrift vise samfunnsansvar, og få nye medarbeidere på en trygg og forutsigbar måte på kjøpet.

Disse bedriftene har landsdekkende avtaler:

- Adecco Norge AS
- Nordic Choice Commercial Services AS
- Nobina Norge AS
- ISS Facility Services AS
- Sodexo AS
- Neas Alanti AS
- Securitas AS
- Aleris Ungplan & Boi AS
- Manpower AS
- ISS Facility Services AS
- Toma AS
- Norsk Gjenvinning Norge AS
- Tide ASA

Hvis nettopp din virksomhet ønsker å vite mer om Ringer i vannet kan du kontakte:

Prosjektleder Paal Haavorsen
Paal.Haavorsen@nhoservice.no
Mobil: +47 95938567
Telefon: 41540353

EN FIN MULIGHET

«Jeg føler meg veldig heldig. Dette er en fin mulighet» sier Bjørg Asta Sæle (48). Hun ligger an til å få fast jobb gjennom prosjektet Ringer i vannet.

Ringer i vannet er en betydelig ambisjon. Så mange som mulig av NHOs 22.000 bedrifter skal knytte til seg personer som er på attføring. Mulighetene for suksess er store fordi man satser mye på å kartlegge bedriftenes spesifikke behov og lete frem riktig kompetanse blant kandidater på attføring.

Tre slike kandidater kom på forsommeren 2013 på plass hos Lenas HelsePersonell AS i Oslo. Bedriften har blant annet en skrivestue med 25 ansatte som fører journaler for en rekke sykehus rundt om i landet. Arbeidet får det offentlige systemet til å fungere raskere og kan derfor bidra til å redde liv.

«Jeg fører journaler for kreftpasienter ved Radiumhospitalet. Det er et meget givende arbeid. Jeg har fått 6 ukers spesialopplæring i bruk av systemer og rutiner. Man må beherske latinske glosser og medisinske uttrykk, og kravene til nøyaktighet er store» sier Bjørg Asta Sæle. Hun kommer fra Sogn og Fjordane og arbeidet opprinnelig som postbetjent. Etter 12 år i utlandet, hvor hun studerte språk og jobbet som hjemmehjelp, fikk damen hjelp av Nav i Norge til omskolering til kontorfag. Attføringsbedriften Kareia har også vært viktig medhjelper.

Fornøyd er også Lena Vonka som adm. dir. i Lenas HelsePersonell. «Dyktige journalskrivere er det ikke lett å få tak i. Attføringsbedriftene Kareia og Varbas har gjort en god jobb. Vi hadde først speedintervjuer med kandidater ute hos attføringsbedriften. De som gikk videre i runde to har kommet til oss for skrevetest og et mer utfyllende intervju. Attføringsbedriftene har vært veldig gode på oppfølgingen. De tre personene vi har her nå er vi så langt godt fornøyd med. De ligger an til å få fast jobb» sier Lena Vonka. Hun vil derfor anbefale andre bedrifter å prøve ut mulighetene som ligger i Ringer i vannet.

Ringer i vannet skaffet i fjor jobb til 5.000 mennesker og har en ambisjon om 20 prosent vekst i år. Prosjektleder Rune Kvarme sier at interesserte kan ta kontakt med NHO Service eller NHOs regionale kontorer for lokal oppfølging.

«Vi har mer enn 100 attføringsbedrifter over hele landet som jobber tett sammen med servicebransjen og resten av næringslivet i NHO for å få til en «god match». Dette skal både tjene individet som kommer i jobb og næringslivet som trenger kvalifisert arbeidskraft» sier Kvarme.

Björg Asta Sæle (foran) har fått gode muligheter hos Lena Vonka som driver Lenas HelsePersonell AS i Oslo.

4 VETERANPROSJEKTET

NHO Service har i 2014 tatt initiativ til et prosjekt som skal følge opp veteraner etter endt militærtjeneste og la disse dra nytte av våre medlemsbedrifters kompetanse og kapasitet. Målet er å bidra til å få veteraner med og uten arbeidsbegrensninger ut i ordinært, varig og lønnet arbeid.

Prosjektet ledes av NHO Service og har vært utviklet i samarbeid med Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO), Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF), Veteranforbundet SIOPS-skadde i internasjonale operasjoner, Forsvarsstaben og Veteranadministrasjonen.

Vi ønsker å bygge en bro mellom veteraner og arbeidslivet, norsk arbeidsliv trenger arbeidskraft samtidig som de kanskje ikke forstår kompetansen den enkelte soldat har opparbeidet gjennom tjenesten. Her vil våre medlemsbedrifter kunne bidra i stor grad, både med å gjøre kompetansen forståelig og samtidig knytte dialog opp mot aktuelle arbeidsgivere.

De veteraner, som har en form for belastning som følge av tjenesten, vil kunne knyttes opp mot attføringsbedriftene i NHO Service. De vil her møte et apparat som hvert år sørger for at over 6.000 mennesker kommer ut i ordinært arbeid. Ringer i vannet prosjektet vil være en del av dette.

NHO Service og samarbeidspartnere ønsker å bidra til å vise respekt og anerkjennelse for den innsatsen soldatene har gjort for Norge.

5 HVORFOR KOMMER RAPPORTEN NÅ?

Bedriftene i NHO Service har i mange år sett behovet for en løpende statistikk som viser bransjenes produktivitet, omfang, utvikling og betydning for samlet verdiskapning i landet. Derfor har vi siden 2009 laget bransje-vise rapporter som presenterer statistikk og nøkkeltall. I år ønsker vi å presentere dette samlet. Det foreligger lite offentlig data som sier noe om våre bransjers marked, virke og utvikling. Til grunn for NHOs rapport ligger derfor tilgjengelige regnskapstall for bransjen fra Proff Forvalt supplert med spesialbestilte kjøringene fra Statistisk Sentralbyrå, Prognosecenteret og NHO Service sine egne beregninger basert på innsamlet data fra en representativ andel av bransjenes aktører (våre medlemsbedrifter).

Det å gjennomgå regnskaps- og sysselsettingstallene for de ulike bransjene (NACE-kodene) i Proff og gjøre korrigeringer der det er nødvendig for å få et så riktig bilde av totalmarkedet som mulig er tidkrevende arbeid. Flere bedrifter er feilregistrert, og en rekke bedrifter som er registrert i en NACE har også store deler av omsetningen sin i andre NACER, noe som må splittes etter beste evne manuelt. Til grunn for våre markedsandeler ligger nøkkeltall for medlemsmassen pr 31.12.13. Betrachtinger for de ulike bransjene omhandler perioden 2013 – 3. kvartal 2014.

6 NYE KOSTER - NYE MULIGHETER!

Rollen som døråpner i nye markeder er sentral for NHO Service. Regjeringsskiftet i 2013 ga oss klare signaler om en helt annen holdning til privat sektors rolle for å nå viktige velferds mål. Vi har blitt hørt på viktige områder for våre medlemmer. Regjeringens politiske plattform er veldig tydelig på privat sektors plass og konkurranse som et virkemiddel for å fremme innovasjon, mangfold, kvalitet og effektiv ressursutnyttelse også i offentlig sektor. Med denne regjeringen blir det enda viktigere å gi konkrete råd om hvordan endringer skal gjennomføres enn om hvilke endringer som er viktige. Det er nytt etter åtte år med en regjering som var skeptisk til tettere samarbeid mellom det offentlige og privat tjenestesektor.

Vi har store forventninger til gjennomføringen av nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene. Dette vil bidra til mer velferd for pengene i offentlig sektor og markedsadgang for våre medlemmer.

I kommunene har våre mulighetsstudier (for alle kommuner med over 5000 innbyggere) gitt premisset for en viktig debatt om ressursbruk og muligheter ved samarbeid med privat sektor. Valgfrihet er et velferds mål. Sammenlignet med våre naboland ligger vi langt etter på dette området. De færreste kommuner i Norge har innført valgfrihet innen pleie og omsorg. NHO Service er som eneste representant for privat sektor involvert i Kommunal – og moderniseringsdepartementets arbeid med en konkret veileder til kommuner som vil innføre større valgfrihet. Vi har også samarbeidet med KS og Virke om en veileder som skal gjøre det lettere for kommunene å oppnå kunnskap om egne kostnader. Vår rolle som rådgiver for enkeltkommuner blir stadig viktigere. Selv om vi skulle ønske at det gikk mye raskere, merker vi tydelig økt interesse for å ta i bruk konkurranse som virkemiddel i kommunene. Vi prioriterer høyt å være tilstede på arenaer av betydning for våre medlemmer gjennom foredragsvirksomhet, kurs og «work shops». Tiden frem mot kommunevalget i 2015 blir i den forbindelse svært viktig.

Hovedområder i det næringspolitiske arbeidet i år:

- Nøytral merverdiavgift i staten og helseforetakene
- Økt markedsadgang i kommunal sektor (konkurranseutsetting og fritt brukervalg)
- Involvering av sikkerhetsbransjen i sentrale beredskapsplaner, herunder deltagelse i planlegging og øvelser
- Konkurranse på like vilkår (unngå forskjellsbehandling på bakgrunn av eierskap)
- Endringer i arbeidsmiljøloven som sikrer gode rammevilkår for våre medlemmer og gir økt fleksibilitet med hensyn til arbeidstid og midlertidige ansettelser.
- Reduksjon i helsekøer gjennom økt bruk av private tilbydere
- Synliggjøre det urimelige i ulike og ikke-kompatible pensjonssystemer i offentlig – og privat sektor. Manglende gjennomføring av pensjonsreformen i offentlig sektor bidrar effektivt til for lite mobilitet mellom offentlig og privat sektor.

7 PENSJON

Pensjon er selvsagt et svært viktig tema for partene i arbeidslivet. Pensjonsdebatten preger mediebildet jevnlig og meningene er mange. NHO Service arbeider for at betingelsene rundt pensjon skal være bærekraftige og i tråd med bedriftenes behov. For å sikre et velfungerende arbeidsmarked må rammeverket bygge opp under prinsipper som arbeidslinje og mobilitet. Pensjonsreformen handler om at det skal alltid lønne seg å arbeide og vi skal stimuleres til å jobbe lengst mulig. En sunn mobilitet i arbeidslivet fremmer omstillingsevne og skaper konkurransekraft. I tillegg mener vi det er viktig at bedriftene har tilstrekkelig styringsrett og kostnadskontroll.

PENSJONSORDNINGENE

De vanligste pensjonsordningene er ytelsespensjon og innskuddspensjon. Den viktigste forskjellen handler om hva som er fastsatt på forhånd. Det vil si utbetalingen ved pensjonsalder (ytelsespensjon) eller bedriftens innbetalinger til pensjonsordningen (innskuddspensjon). Arbeidstakere i privat sektor kan ta ut tjenstepensjon, folketrygd og AFP (avtalefestet pensjon) fra fylte 62 år. Dette kombinert med helt eller delvis arbeid.

YTELSESBASERT PENSJON

Ytelsespensjon anses ofte som forutsigbar for den ansatte, fordi den sikter seg inn mot at tjenstepensjonen og folketrygden til sammen skal gi et gitt pensjonsnivå i forhold til lønn. Det er bedriften som betaler inn den årlige premien til pensjonsordningen. Størrelsen på denne avhenger blant annet av medlemmenes tjenestetid, alder og lønnsnivå. Bedriftens innbetalinger varierer derfor fra år til år.

Det er bedriften som betaler inn den årlige premien til pensjonsordningen. Størrelsen på denne avhenger blant annet av medlemmenes tjenestetid, alder og lønnsnivå.

Offentlig sektor har i dag egne ytelsespensjonsordninger, og AFP som kommer til utbetaling mellom 62 og 67.

INNSKUDDSBASERT PENSJON

I en innskuddspensjonsordning er bedriftens innbetaling til pensjonsordningen fastsatt som en prosentats av arbeidstakers lønn. Nivået på en innskuddspensjon ved oppnådd pensjonsalder er ikke fastsatt. Pensjonen vil avhenge av størrelsen på innbetalingene (pensjonskapitalen), antall opptjeningsår, avkastningen på kapitalen og antall år utbetalingen skal fordeles over.

Innskuddspensjon gir bedriftene forutsigbarhet med hensyn på kostnader. Ofte kan den ansatte selv velge forvaltningsprofil av pensjonskapitalen. Størrelsen på pensjonen er helt uavhengig av

folketrygd og opptjeningstid. Ved innskuddspensjon kommer saldo til utbetaling til de etterlatte, i motsetning for ytelsespensjonsordninger der pensjonsreserven ved dødsfall tilfaller forsikringsfelleskapet.

ARBEIDSLINJEPRINSIPPET

Ytelsespensjoner har stadig blitt dyrere. Dette skyldes blant annet utviklingen i forventet levealder og at vi over tid har hatt en lavrentesituasjon i Norge. Ulempen med disse ordningene er at de er uforutsigbare for bedriften. Ytelsespensjoner er ikke tilpasset pensjonsreformen når det gjelder flere forhold: De er ikke levealdersjustert, og det er dermed bedriften som må ta regningen for fremtidig opptjening når levealderen øker. I tillegg er ytelsespensjoner utformet slik at de kan gi full opptjening etter 30 år for en som er 37 år, mens en som er yngre må være med i flere år. Pensjonsnivået gjenspeiler dermed ikke bestandig antall år i ordningen.

I folketrygden er det den ansatte som må kompensere for levealderjusteringen ved å stå lenger i jobb. Folketrygden er videre basert på et alleårsopptjeningsprinsipp, der pensjonen bygges opp år for år i arbeid og nettopp flere år i arbeid skal gi mer pensjon. Disse prinsippene bygger opp under arbeidslinjen, som betyr at vi skal stimuleres til å stå lenger i arbeid.

Innskuddspensjonsproduktet og det nye tjenstepensjonsproduktet er derimot godt tilpasset pensjonsreformens prinsipper.

PENSJONSSPARING

I privat sektor er det rundt 10 prosent av bedriftene som har ytelsespensjon, mange av disse er lukket, slik at f.eks. alle nyansatte kommer inn i en innskuddspensjonsordning. Antall arbeidstakere med innskuddspensjonsordning er i stadig vekst, mens markedet tror at det nye tjenstepensjonsproduktet som kom i januar 2014 (ofte omtalt som «hybrid»-ordninger) vil få en svært begrenset oppslutning.

Innskuddspensjon og de nye tjenstepensjonene kan ved å bruke de ulike knaggene i lovverket utformes relativt likt, men noen viktige forskjeller er det likevel.

For tjenstepensjoner må bedriften ha en ordning der sparing skjer fra første lønnskroner. For innskuddspensjon kan sparingen skje først for lønn over 1 G (nok 88 370). Videre må bedriften dekke kostnader for pensjonister og fratradte som de ikke behøver å dekke for innskuddspensjon.

For de ansatte vil det være en viktig forskjell at for innskuddspensjonsordninger vil saldoen komme til utbetaling til etterlatte ved dødsfall, mens det for det nye tjenstepensjonsproduktet vil være slik at pensjonskapitalen tilføres forsikringsfellesskapet. En tjenstepensjon kan velges med eller uten garantert regulering. Å velge ordning med garantert regulering gir risiko og kostnadsmessig uforutsigbarhet for bedriftene. Få bedrifter ønsker dette. Når det gjelder en garantert regulering kan noen ansatte ønske seg dette fordi det virker trygt. Men det trenger slett ikke gi mer i pensjon. I perioder med høyere avkastning enn lønnsveksten er i samfunnet, vil det tilføres mer til en innskuddspensjonsordning enn en tjenstepensjon med garantert regulering.

8 TARIFFOPPGJØRET 2014

NHO Service forvalter 15 overenskomster på vegne av våre bransjer. Overenskomstene regulerer lønns- og arbeidsvilkår i våre tariffbundne medlemsbedrifter og er normsettende for de ulike bransjene generelt. Årets lønnsoppgjør ble gjennomført som et forbundsvist oppgjør. Det vil si at alle overenskomstene ble reforhandlet mellom NHO Service og de aktuelle forbund.

Partene i frontfagsoppgjøret var først ute i tariff-forhandlingene og resultatet fra dette oppgjøret var et generelt tillegg på kr 0,75. I tillegg ble man her enige om å utrede ulike sider av framtidig innskuddspensjon. Utredningen skal ta sikte på å være ferdig 31.12.15.

Hovedpunktene fra våre oppgjør:

Vekteroverenskomsten

NHO Service forhandlet både med Norsk Arbeidsmandsforbund (LO) og YS-forbundet Parat om deres respektive vekteroverenskomster.

Resultatet av forhandlingene ble et nominelt timetillegg på kr 5,00 for lønnsklassene 0-1 og 1-3 års ansiennitet, kr 5,20 for lønnsklassene 3-5, 5-7 og 7-9 års ansiennitet og kr 5,50 for ansiennitetsklassen på 9 år og over. Timetillegget for natt, helg, og skift ble øket med kr 1,00.

Pleie- og omsorgsoverenskomsten

NHO Service forhandlet med Fagforbundet (LO) og Norsk Sykepleierforbund om deres respektive tariffavtaler. Det ble gitt et generelt timetillegg på kr 0,75 med virkning fra 1. mai 2014. I tillegg ble minstelønnsatsene hevet for alle stillingskategoriene. Helgetillegget og tilleggene ved skift eller turnusarbeid mellom kl. 17-06 ble også endret.

OMLEGGING AV AFP

Omlægging av AFP i privat sektor i 2011 har gitt tydelig effekt med tanke på at seniorer nå står lenger i jobb. Før fikk man ikke AFP hvis man fortsatte i jobb etter 62 år, eller man fikk gradert utbetaling hvis man jobbet redusert. AFP kom den gang til utbetaling mellom 62 og 67 år. Med ny ordning kan AFP komme til utbetaling selv om man fortsetter i jobb, og den er gjort om til en livsvarig utbetaling. Man går dermed ikke lenger «glipp av» AFP selv om man ikke slutter i jobben. Vi ser at seniorers adferd i private bedrifter med AFP har endret seg på bakgrunn av dette. Det er nå betydelig flere som fortsetter i jobb etter passert 62 år. Denne endringen finner man ikke igjen på samme måte i private bedrifter som ikke har AFP, eller for ansatte i offentlig sektor da disse fortsatt har den gamle AFP-typen.

AMB Overenskomsten

Fellesforbundet og NHO Service kom til enighet i tariffforhandlingene om AMB overenskomsten. Forhandlingsresultatet innebærer bl.a. et generelt timetillegg til alle på kr 0,75. Tiltaksansatte på KIA gis ytterligere kr 1,25 i normallønnstillegg, samlet kr 2,00. For VTA er lønnstillegget på kr 0,65 pr time, og ny sats for bonuslønn er på kr 16,75.

Minstelønnsatsene og skift-, smuss- og deltidstillegg (unntatt KIA og VTA) ble øket med 8 % ift 2012 satsene.

Partene er enige om at et utvalg skal evaluere og vurdere nødvendige tilpasninger av overenskomsten, herunder alternativer til lønnsbestemmelsene for både tiltaksansatte og ordinært ansatte. Utvalget skal også se på lønnsbestemmelsen i § 3 og 4 i AMB overenskomsten. Målsettingen er å være ferdig innen utgangen av 2015.

Renholdsoverenskomsten

NHO Service og Norsk Arbeidsmandsforbund ble enige om et timetillegg på hhv kr 2,85 for de to laveste ansiennitetsklassene og kr 6,85 for de to høyeste ansiennitetsklassene. Begge er inkludert et garantitillegg på kr 0,85. I tillegg ble timelønnen til fagarbeidere og hovedrenhold som ikke settes ut i akkord øket med kr 1,00. Timetillegget for tilsagt arbeid mellom kl. 21.00 og kl. 06.00 ble også øket med kr 1,00.

Årets lønnsoppgjør ble gjennomført som et forbundsvist oppgjør. Det vil si at alle overenskomstene ble reforhandlet mellom NHO Service og de aktuelle forbund.

Parkeringsoverenskomsten

Norsk Arbeidsmandsforbund, Yrkestrafikkforbundet og NHO Service kom til enighet hos Riksmekleren om overenskomstene for parkeringsselskaper. Resultatet av meklingen ble et generelt timetillegg til alle på kr 3,37, inkludert et garantitillegg på kr 2,62.

Overenskomstens minstelønnsatser ble samlet til en ny minstelønnsats som ble avtalt til kr 155,00 inkludert årets tillegg. Timetillegg for natt, helg og skift/turnusarbeid ble øket med kr 1,00.

Service- og vedlikeholdsoverenskomsten

Det ble gitt et generelt timetillegg til alle på kr 0,75 fra 1. mai 2014. Minstelønnsatser og kronetillegg for ubekvem arbeidstid, nattarbeid m.m. ble oppregulert med 7,4 % ift satser per 2012.

Fagbrevtillegget ble økt med kr 0,64 til kr 8,64 og nattillegget (tilsagt arbeid mellom kl. 21:00 og kl. 06:00) i overenskomstens generelle del ble økt med kr 1,89.

Søndagstillegget (tilsagt arbeid i tidsrommet fra lørdag kl. 18:00 til mandag kl. 06:00) i overenskomstens generelle del ble økt med kr 3,61.

Der hvor lønnsbestemmelsene ikke reguleres av bilag til overenskomsten ble det avtalt en minstelønnsats på kr 149,69 for arbeidere over 18 år.

Tunnel-, bom og bro

Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF) og NHO Service kom til enighet i forhandlinger om overenskomsten for tunnel-, bom- og bro-selskaper. Resultatet var bl.a. et generelt timetillegg på kr 5,50 pr time, inkludert årets generelle tillegg på kr 0,75 og garantitillegg på kr 4,52.

453-avtalen

Avtalen som omfatter blant annet de private barnevernsinstitusjonene, asylmottakene, kinoene og Blindeforbundet ble forhandlet med Fagforbundet. Brudd ledet til mekling. Resultatet av meklingen gikk til uravstemning først etter Statistikk og Trender gikk i trykken. Endelig resultat er tilgjengelig på våre nettsider fra 15. oktober 2014.

Ambulanseoverenskomsten

På tidspunktet Statistikk og Trender 2014 gikk i trykk var ambulanseoverenskomsten enda ikke forhandlet. Dette skjer 4. november 2014, og resultatene vil bli tilgjengeliggjort på våre nettsider under Tariff.

Felles for overenskomstene for renhold, parkering, service og vedlikehold og for tunnel-, bom og bro er følgende:

Partene protokollførte at de støtter formålet i Hovedavtalen del B og er enige om å videreutvikle samarbeidet mellom de ansatte, deres representanter og ledelsen i bedriftene. Formaliseringen av samarbeid må imidlertid avklares i den enkelte bedrift. Det ble også protokollført at det årlig skal avholdes drøftelser dersom det foreligger et kompetansegap i henhold til bedriftens behov for kompetanse og hvordan det i så fall kan legges til rette for at ufaglærte får anledning til å ta fagbrev.

9 KONJUNKTURUTVIKLINGEN

Utviklingen i internasjonal økonomi er blandet. USA og Storbritannia ser ut til å ha lagt finanskrisen bak seg, og begge landene er inne i en moderat høykonjunktur med produktjonsvekst og fallende arbeidsledighet. Kina og Japan, de største asiatiske økonomiene, vokser rundt trendnivå. Eurosonen er imidlertid fortsatt preget av at flere av de store økonomiene har lav eller negativ vekst. Den europeiske lavkonjunktoren vil trolig vedvare kommende periode, se fig. 9.1

Europa er det klart største eksportmarkedet for norske bedrifter. Om lag 80 prosent av fastlandseksporten er rettet mot det europeiske markedet. Vedvarende lav etterspørselsvekst i Europa reduserer derfor lønnsomheten for eksportrettede næringer. Kronesvekkelsen i løpet av 2013 bedret imidlertid den kostnadmessige konkurransevnen.

Norsk økonomi hentet seg raskt inn etter finanskrisen. I perioden 2010-12 var det en moderat høykonjunktur med en vekst i fastlandsøkonomien som var noe over trendveksten på 2,5 prosent i BNP-fastlands-Norge. I løpet av 2013 avtok aktivitetsnivået. Årsaken til den avtagende veksten er lavere vekst i privat konsum, bolig- og petroleumsinvesteringer, se fig. 9.2.

Veksten i husholdningenes forbruk av varer avtok markert i løpet av 2013. I første halvår tiltok veksten noe igjen, men vi venter at veksten vil avta i løpet av andre halvår. Årsaken er at husholdningenes inntekter økte unormalt mye i første halvår. Noe av denne økningen skyldes trolig tilfeldigheter i det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Dersom lønnsveksten skal komme i nærheten av 3,3 prosent, det partene ble enige om i lønnsoppgjøret, må veksten avta i andre halvår. En vedvarende høy og økende sparerate taler også for en moderat konsumvekst. Aldrende befolkning, forsiktighetsmotivert sparing, pensjonsreformen og et høyt gjeldsnivå er årsaken til at spareraten er høy.

Husholdningenes gjeld er nå i overkant av 200 prosent av den disponible inntekten. Gjeldsnivået må sees i sammenheng med boligprisveksten. På tross av vedvarende boligprisvekst, lave finansieringskostnader og økt etterspørsel på grunn av befolkningsvekst ute blir boliginvesteringsveksten. Dette fører til et ytterligere prispress, noe som igjen fører til at uforholdsmessig store ressurser investeres i eiendom sammenlignet med andre sektorer. Skattesystemet stimulerer investeringene i samme retning. Årsaken til utflatingen av boliginvesteringene kommer derfor trolig på grunn av tilbudsproblemer. Nye tekniske krav og mangel på tomter i attraktive områder fører til redusert lønnsomhet for utbyggere. Dette holder boligbyggingen nede, noe som igjen forsterker prisveksten.

Avtakende vekst i oljeinvesteringene i år går trolig over i et fall i 2015. Økt fokus på kostnadskutt, en noe lavere oljepris og et allerede høyt aktivitetsnivå er årsakene bak denne utviklingen. Vekst knyttet til oljeinvesteringene var en av hoveddriverne bak foregående høykonjunktur. Selv med et fall i oljeinvesteringen i størrelsesordenen 10-12 prosent i 2015, vil nivået fortsatt være høyt i historisk sammenheng. Store investeringsprosjekter er også i planleggingsfasen,

Norsk økonomi hentet seg raskt inn etter finanskrisen. I perioden 2010-12 var det en moderat høykonjunktur med en vekst i fastlandsøkonomien som var noe over trendveksten på 2,5 prosent i BNP-fastlands-Norge.

og investeringsfallet vil trolig være midlertidig. Det virker likevel klart at oljeinvesteringene ikke vil bidra til å løfte aktivitetsnivået i samme grad som perioden 2010-12, da veksten i gjennomsnitt var omkring 15 prosent årlig, målt i volum, se fig. 9.4.

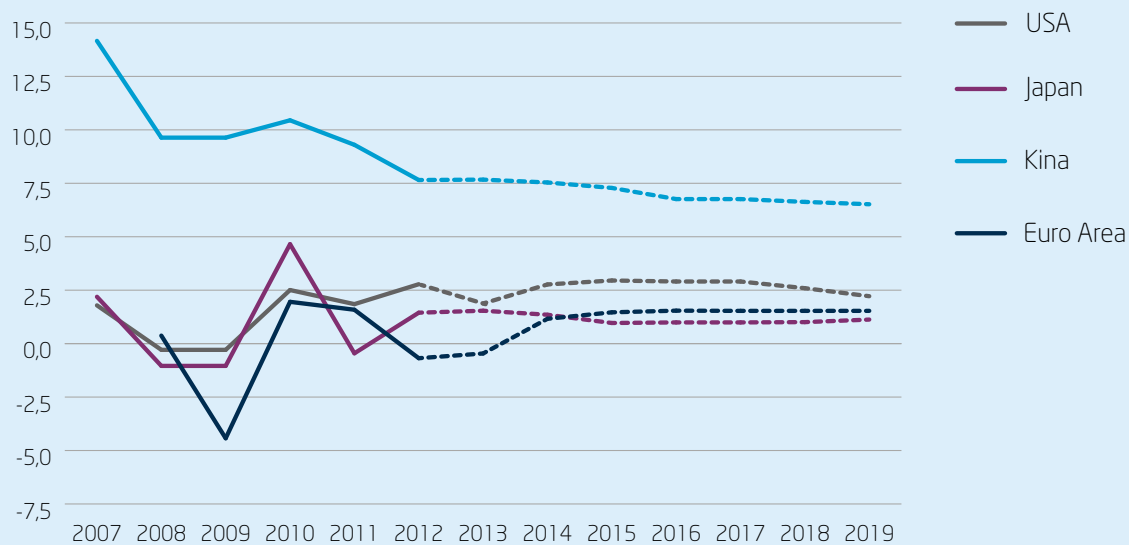
Fastlandsinvesteringene er om lag 20 prosent lavere enn ved inngangen til finanskrisen. Den internasjonale lavkonjunktoren har bidratt til å holde investeringen nede i eksportrettet industri. I tillegg var nivået høyt i perioden 2007-08. Tilstramninger i kredittgivningingen har også bidratt til å holde investeringsaktiviteten nede. Veksten i oljeinvesteringene kan også ha bidratt til å fortrenge fastlandsinvesteringene. Et flertall av NHOs medlemmer har nå over en lengre periode varslet at de planlegger å redusere fremfor å øke investeringene, se fig. 9.5.

Tall fra Næringslivets økonomibarometer viser at veksten har avtatt også blant medlemmene i NHO Service. I perioden 2010-12 ligger indeksverdien rundt 20, noe som tilsvarer et normalt vekstnivå. Gjennom 2013 falt imidlertid indeksverdien til rundt 10, og har blitt liggende der gjennom inneværende år. Dette viser at servicebedriftene er følsomme overfor det innenlandske aktivitetsnivået. Redusert vekst og lønnsomhet fører også med seg redusert etterspørsel etter tjenester. I likhet med det øvrige næringslivet venter medlemmene i NHO Service en avtagende vekst til neste år sammenlignet med i år, se fig. 9.6.

Avtakende vekst i husholdningenes forbruk, bolig- og petroleumsinvesteringer førte norsk økonomi fra årlig vekst omkring 2,5 – 3 prosent, til en veksttakt på mellom 2-2,5 prosent. Denne utviklingen vil trolig fortsette inn i 2015. Risikoen er trolig på nedsiden. Det er få tegn som tyder på at konsumveksten vil løfte seg markert i 2015. Investeringsbildet i fastlandsøkonomien og boliger ser ut til å flate ut og eksportbildet ser svakt ut på grunn av det svake etterspørselsbilde i Europa. Samtidig kan det ventede fallet i oljeinvesteringen få større ringvirkninger enn det vi legger til grunn.

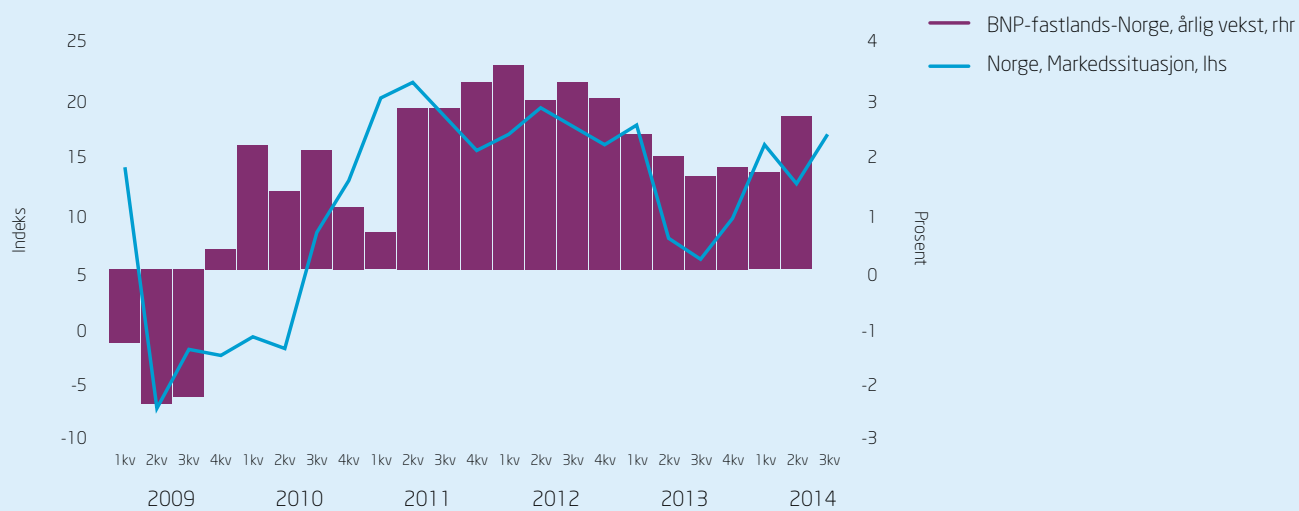

BNP utvalgte land Årlig volumvekst og prognoser

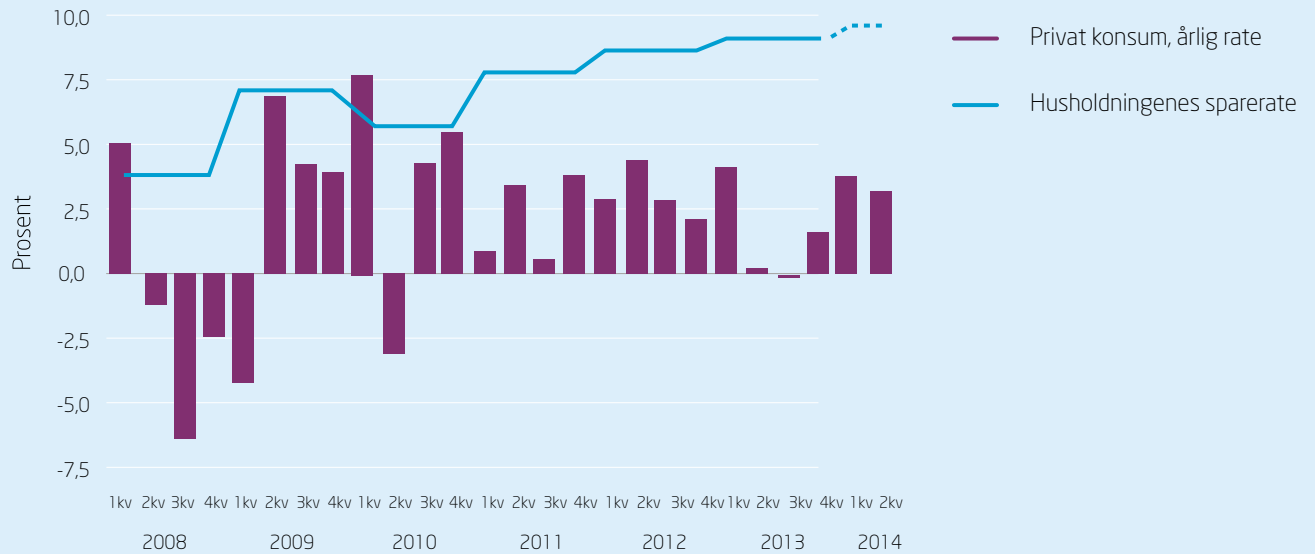
Figur 9.1 Utvikling i BNP for USA, Japan, Kina og Euroområdet (Kilde: Macrobond/IMF)

BNP Fastlands-Norge og NHOs markedsindeks

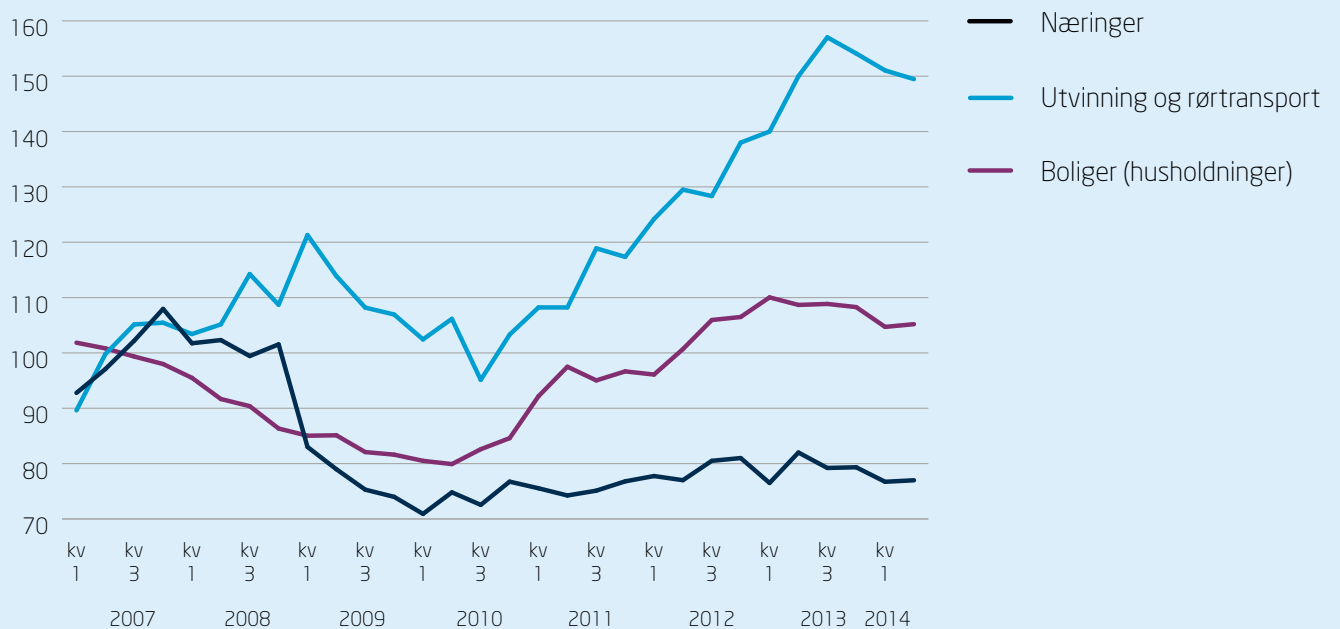
Figur 9.2 BNP Fastlands-Norge, volumendring fra foregående kvartal, sesongjustert i prosent (Kilde: Macrobond/NHO)

Husholdningens konsum og sparerate i procent

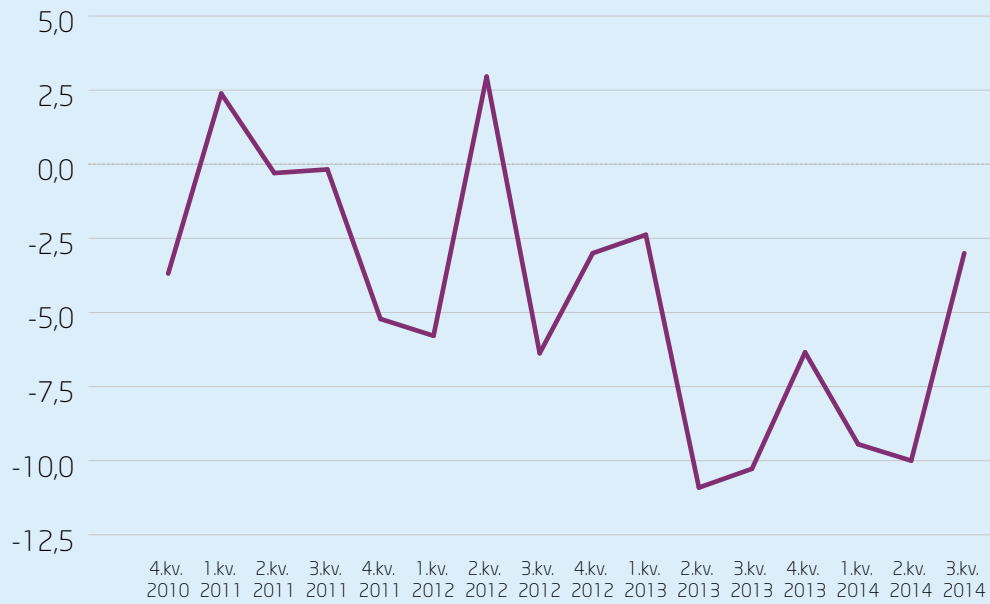
Figur 9.3 Varekonsum og sparerate, endring i procent fra forrige kvartal (Kilde: Macrobond).

Investeringer

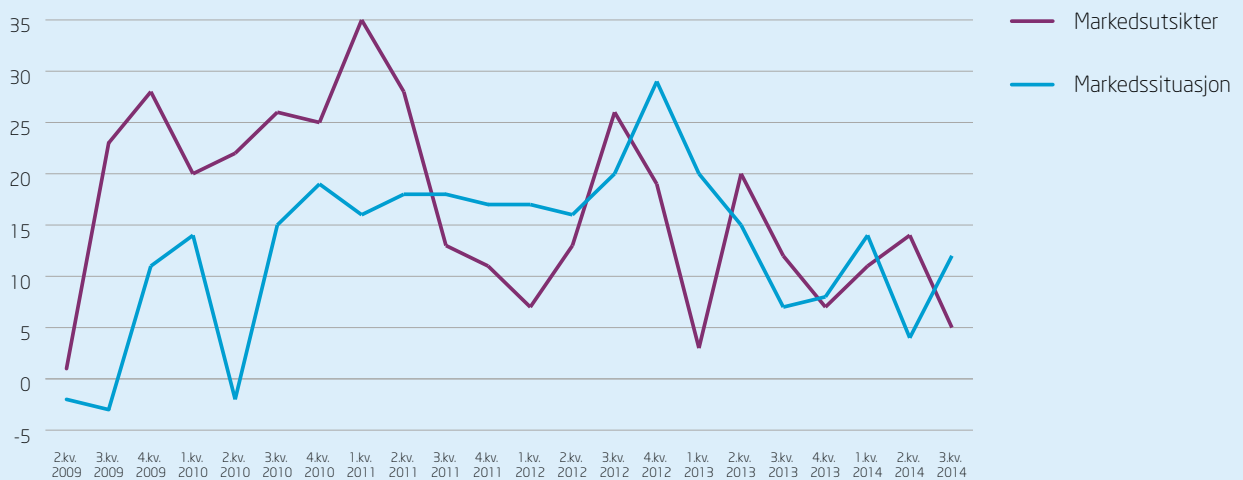
Figur 9.4: Investeringsindeks for boliger, utvinning og rørtransport og næringer. 2007=100. (Kilde: Macrobond/NHO).

NHOs investeringsindeks

Figur 9.5: Et flertall av NHOs medlemsbedrifter varsler at de vil redusere investeringene (Kilde: Macrobond/NHO).

NHO Service markedssituasjon og utsikter

Figur 9.6 Markedssituasjon og utsikter (indeks), for NHO Service sine medlemmer (Kilde: Macrobond/NHO).

10 UTVIKLINGEN I ARBEIDSMARKEDET

Norsk økonomi har vist en omstillingsdyktig og produktiv utvikling de siste 40 årene. I samme periode har den norske næringsstrukturen endret karakter.

Økt produktivitet har endret sammensetningen av sysselsettingen. Det jobber færre i primær- og sekundærnæringer selv om næringene kan produsere det samme (eller mer) enn tidligere. Den frigjorte arbeidskraften har over tid økt sysselsettingen i tertiærnæringer, se figur 10.1.

I perioden har offentlig sektor stadig utgjort en større del av samlet sysselsetting i Norge. Veksten har vært størst i kommunal sektor. Innen helse- og sosialtjenester er trenden motsatt. Siden år 2000 har private aktører innen helse og sosialtjenester økt sin sysselsettingsandel med 3 prosentpoeng. I 2013 utgjorde privat sektor om lag 25 prosent av alle sysselsatte i næringsgruppen helse- og sosialtjenester. Dette utgjorde 130 000 personer, enkelte næringer.

Et viktig bidrag til den vellykkede omstillingen i norsk økonomi er økt kvinneandel i yrkeslivet. Sysselsettingsandelen blant norske kvinner i alderen 25 – 54 år har økt fra om lag 50 prosent i 1970 til over 80 prosent i 2013. I servicerelaterte næringer har sysselsettingsutviklingen vært god. I kjølvannet av finanskrisen har gjennomsnittlig sysselsettingsvekst vært 2,1 prosent frem til i dag. Det er hovedsakelig kvinner som står for sysselsettingsveksten i næringen. På tross av den positive sysselsettingsutviklingen blant kvinner er andelen på deltid fortsatt høy. Arbeidstidspotensialet er derfor enda større og vil øke i takt med økt utdanning og endrede normer.

Den største endringen i det norske arbeidsmarkedet i senere tid er arbeidsmigrasjonen fra EØS-området, særlig etter utvidelsen i 2004. Denne folkevandringen mangler sidestykke i nyere norsk historie. Norge har vært et attraktivt tilflyttingsland, både før og etter

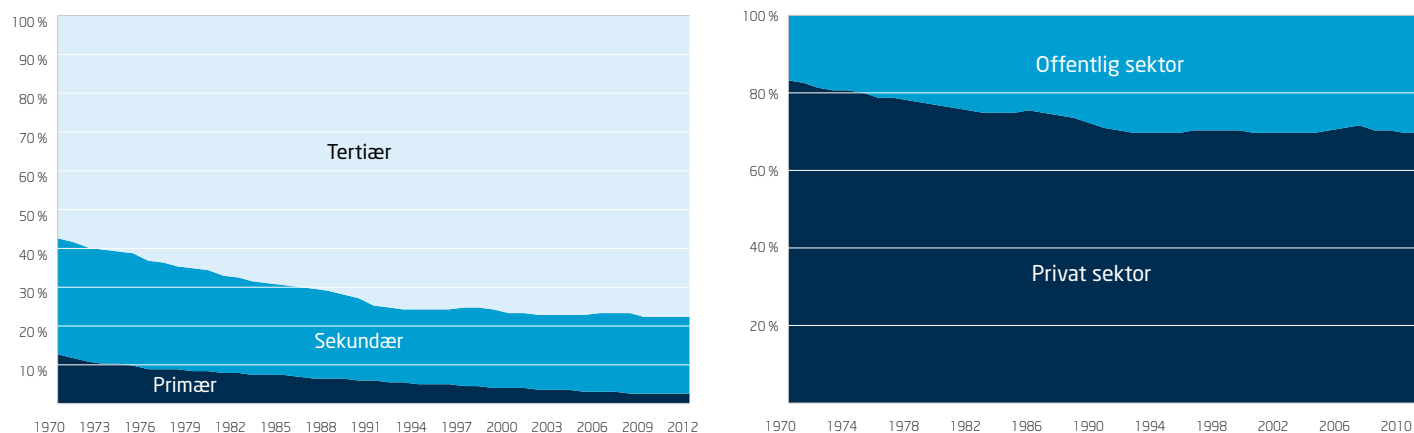
Et viktig bidrag til den vellykkede omstillingen i norsk økonomi er økt kvinneandel i yrkeslivet.

finanskrisen. Den høye arbeidsinnvandringen har gjort Oslo til en av Europas rasktvoksende byer. I perioden 2008 – 2013 økte antall sysselsatte innvandrere med om lag 120 000 personer. I samme periode ble antall sysselsatte eksklusive innvandrere redusert med om lag 25 000 personer. I utgangen av fjerde kvartal 2013 utgjorde de sysselsatte innvandrerne om lag 14 prosent av totalt antall sysselsatte i Norge. I næringsgruppen helse- og sosialtjenester utgjør arbeidsinnvandrere 13 prosent av sysselsatte i alt. Forretningsmessig tjenesteyting er en av de næringene med høyest andel sysselsatte innvandrere. Herunder har utleie av arbeidskraft en andel på 36 prosent og rengjøringsvirksomheter har 64 prosent sysselsatte arbeidsinnvandrere. I tillegg til bosatte arbeidsinnvandrere kommer personer på korttidsopphold og grensependlere som ikke er registrert i folkeregisteret. Samlet sett står bosatte innvandrere og arbeidstakere på korttidsopphold for om lag tre firedeler av sysselsettingsveksten siden 2004 og frem til i dag.

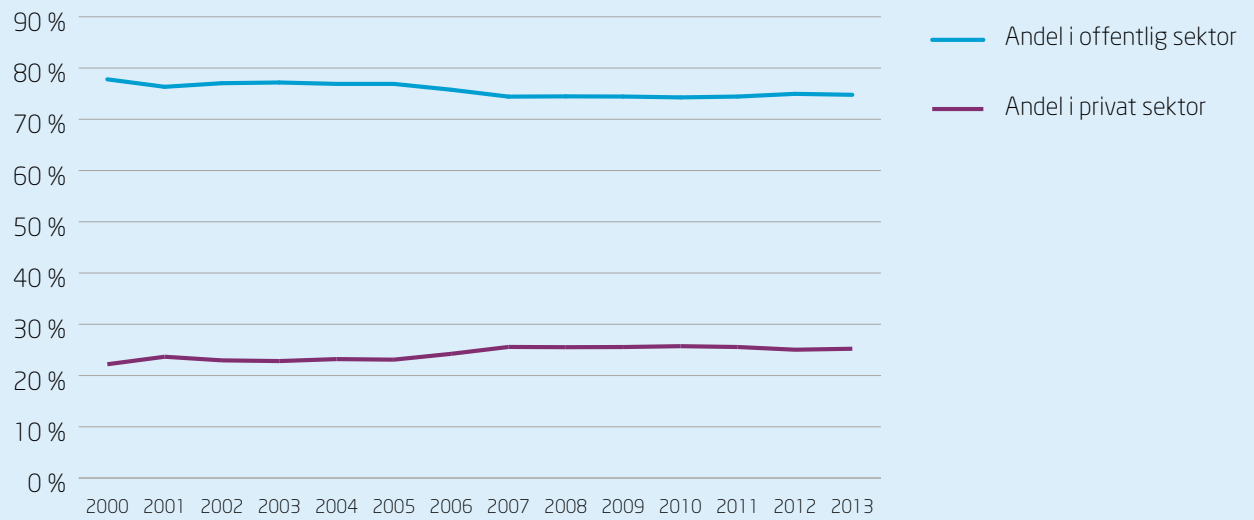
Fri flyt av arbeidskraft i EØS-området har uten tvil vært en viktig bidragsyter til den positive sysselsettingsveksten i Norge. Enkelte næringer har særlig kunnet nyte godt av det nye arbeidstilbudet. Det er imidlertid grunn til å være oppmerksom på utviklingen. For det første er veksten i arbeidsinnvandrere særlig konsentrert rundt enkelte næringer. Dette betyr at innvandrerne i all hovedsak besitter

Fordeling av sysselsettingen på ulike næringer og privat og offentlig sektor

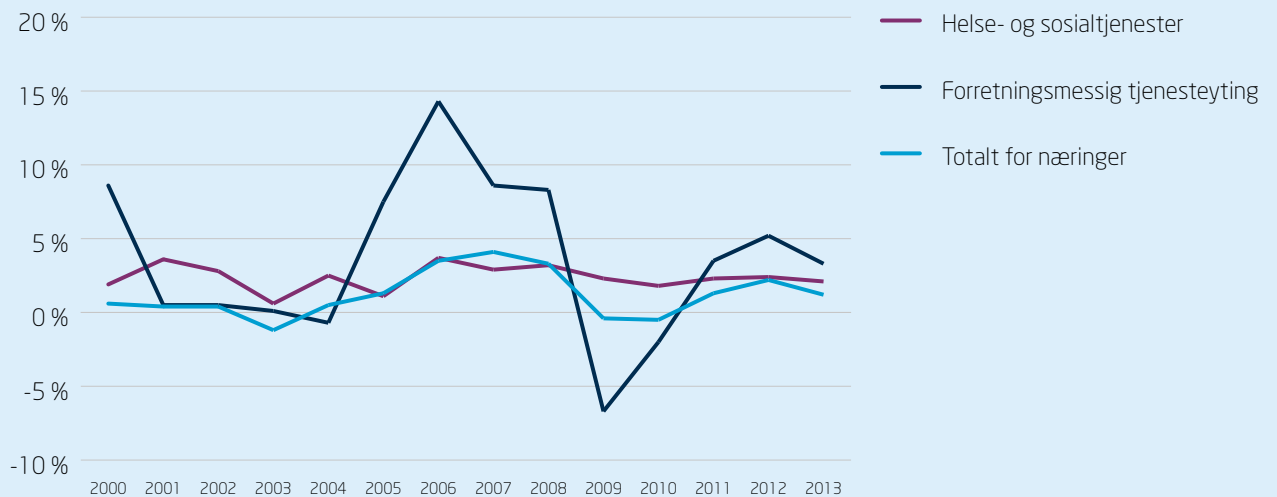
Figur 10.1: Fordeling av sysselsettingen på ulike næringer og privat og offentlig sektor. (Kilde: SSB 2014)

Sysselsatte i helse- og sosialtjenester fordelt på privat og offentlig sektor

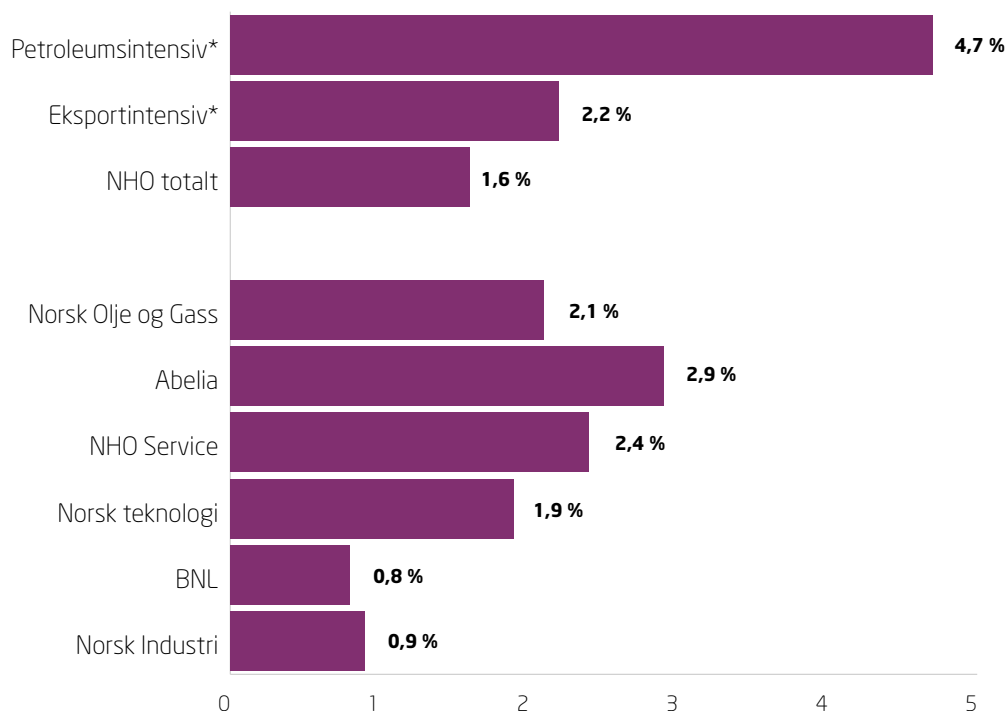
Figur 10.2: Sysselsatte i helse- og sosialtjenester fordelt på privat og offentlig sektor (SSB 2014)

Årlig endring i sysselsatte for utvalgte næringer

Figur 10.3: Årlig endring i sysselsatte for utvalgte næringer (SSB 2013)

Sysselsettingsanslag 2015

Figur 10.4: Forventet prosentvis vekst i nyansettelser (Kilde: NHO)

samme type kompetanse. Omstillingsevnen blant de nye arbeidstakerne er svakere og har lavere humankapital. På sikt kan konsekvensen bli fallende produksjon per arbeider.

Gjennomsnittlig arbeidstid har siden 1970-tallet blitt kraftig redusert. I samme tidsrom har antall sysselsatte økt, hovedsakelig på grunn av kvinners inntog i yrkeslivet. Andelen av befolkningen som står i arbeid er i Europa-toppen. Når det gjelder antall timer per sysselsatt befinner vi oss i motsatt ende og har en av Europas laveste nivå. Bærekraften av velferdsstaten avhenger av høy yrkesdeltakelse, høy produktivitet og arbeidstid. De siste fem årene har sysselsettingsandelen vært fallende. Årsaken er sterkere befolkningsvekst enn vekst i sysselsatte. Antall år i arbeid er også redusert som følge av lengre studietid og tidligere pensjon. Utviklingen i arbeidsmarkedet er urovekkende med tanke på fremtidig velstandsutvikling.

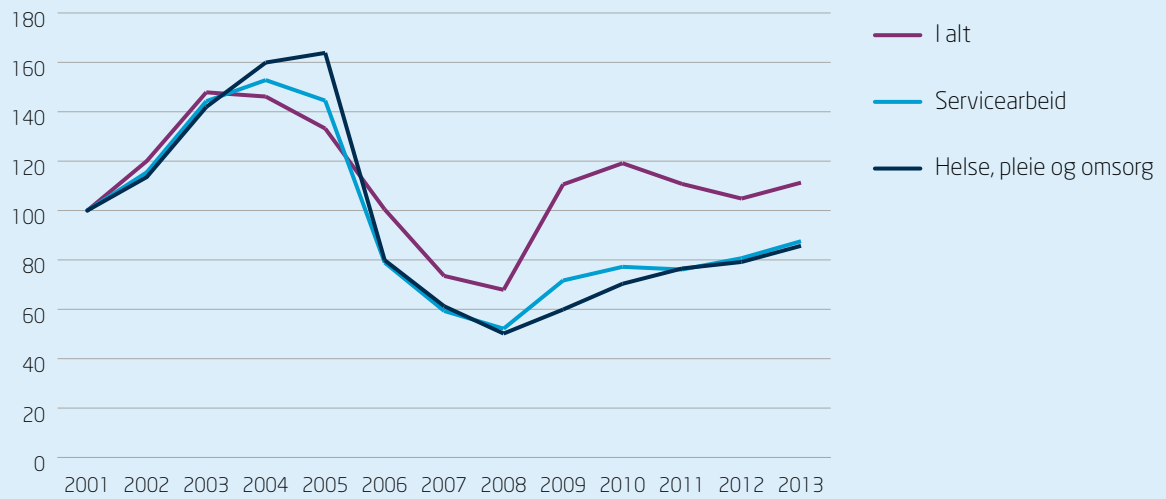
I løpet av 2000-tallet og frem til i dag har Norge vært igjennom høy sysselsettingsvekst særlig på grunn av arbeidsinnvandring. Som vist i figur 3 er det klare ulikheter i sysselsettingsutviklingen. Utviklingen i næringsgruppen forretningsmessig tjenesteyting er i stor grad avhengig av konjunktursituasjonen. Frem til 2008 var det sterk vekst og lå godt over total sysselsettingsvekst. I følge SSB årlige nasjonalregnskap ble det i 2009, i kjølvannet av finanskrisen, 6,7 prosent færre sysselsatte. Forløpet i helse- og sosialtjenester følger i større grad den generelle utviklingen i arbeidsmarkedet. Variasjonene er mindre og gjenspeiler en robust næring som i liten grad er konjunkturutsatt.

I følge Næringslivets Økonomibarometer venter NHO Service bedriftene en samlet sysselsettingsvekst på 2,4 prosent i 2015. Sammenliknet med NHO totalt er dette betydelig høyere sysselsettingsanslag. Særlig renholdsbransjen forventer høy vekst.

Arbeidsledigheten har i perioden holdt seg relativt stabil og lav. I kjølvannet av finanskrisen økte samlet ledighet raskt. Ledighetsøkningen blant personer med bakgrunn fra helse, pleie og omsorg samt servicearbeid var svakere, men vedvarende frem til 2013. Antall arbeidsledige er i dag lavere enn i 2001 for yrkesgruppene helse, pleie og omsorg samt servicearbeid. Totalt sett har antall arbeidsledige økt og utgjør om lag 70 000 personer. I løpet av 2013 har arbeidsledigheten økt og ligger på et høyere nivå enn fjoråret. Det er særlig innen bygg og anlegg økningen har vært størst. Dette henger sammen med lavere nivå i byggeaktiviteten. Den lave aktiviteten blant våre nærmeste handelspartnere har også rammet norsk økonomi i form av økt ledighet. Så langt er det ikke registrert en markant økning i personer med bakgrunn fra serviceyrker.

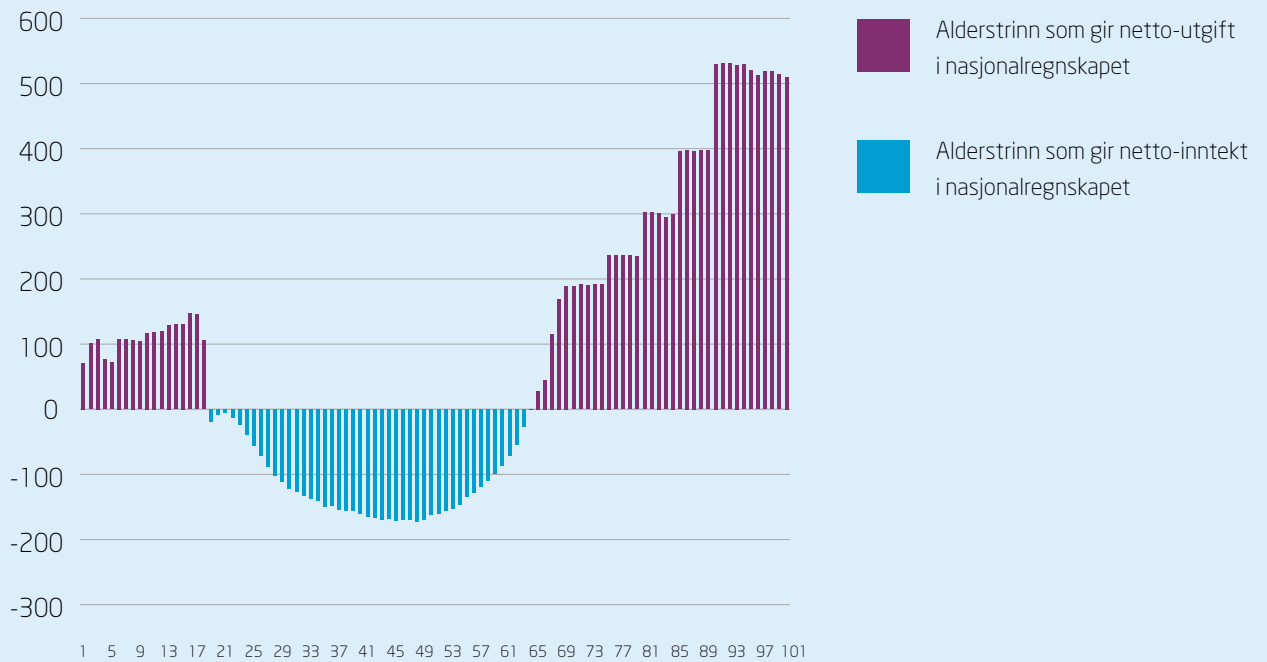
Hovedutfordringen i arbeidsmarkedet er å opprettholde en bærekraftig utvikling. På tross av høy sysselsettingsandel faller arbeidsinnsatsen på grunn av redusert antall arbeidstimer. I tillegg faller flere ut av arbeidsstyrken og inn på ulike trygdeordninger. Frafall i tidlig alder anses særlig som problematisk. Totalt sett blir det færre alderstrinn som gir netto-inntekt, mens alderstrinn som gir netto-utgift øker, se figur 6.

Ledighetsutvikling

Figur 10.5: Antall registrerte arbeidsledige, (Kilde: Nav)

Alderstrinn som gir nett-inntekt og netto-utgift i nasjonalregnskapet

Figur 10.6: Alderstrinn som gir netto-inntekt, og netto-utgift i nasjonalregnskapet. (NHO)

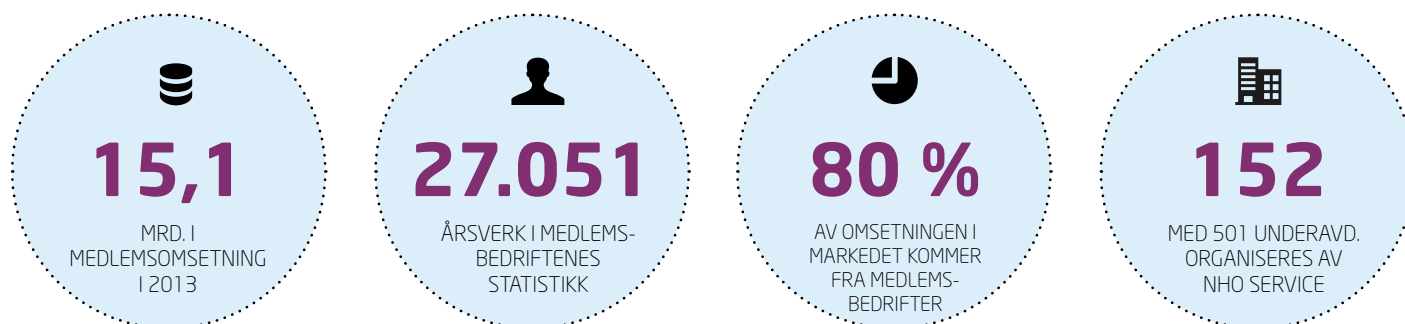

11

BEMANNING

NØKKELTALL OM BEMANNINGSBRANSJEN

Bemanningsbransjen dekker næringslivets fleksible personellbehov. Er det mangel på arbeidskraft stiger etterspørselen. Øker arbeidsledigheten går etterspørselen ned. Bemanningsbransjens statistikk fungerer dermed som et barometer som synliggjør utviklingen i arbeidslivet. En bemanningsbedrift driver normalt utleie av arbeidskraft og rekruttering som hovednæring. Vanlige oppgaver er dessuten outsourcing og omstillingstjenester. Et ansettelsesforhold kjennetegnes av tre-partsrelasjonen: Bemanningsbedrift–Arbeidstaker/ Bemanningsbedrift-Kunde/ Kunde-Arbeidstaker.

Nøkkeltall:

- Dette er den største bransjen i NHO Service med 15,1 milliarder i omsetning i 2013 (+0,18 % dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012)
- 152 bemanningsbedrifter med over 500 virksomheter er organisert i NHO Service. Disse sto for over 80 % av omsetningen i bransjen. 100.000 personer fikk arbeid ved hjelp av bransjen i 2013.
- Bemanningsbransjen utfakturerte 43,1 millioner timer i 2013. Justerte tall viser at bransjen omsatte 4,6 % færre timer i 2013 enn i 2012, men 2,25% mer enn i 2011.

Mellom 600 og 800 norske bedrifter leverte bemanningstjenester i 2012. Statistisk sentralbyrå (SSB) opererer med noe høyere tall enn dette, fordi man her teller med en rekke virksomheter uten ansatte og uten aktivitet. De fleste i bransjen er svært små aktører, gjerne med kun en ansatt. Det er også en kjent sak at en rekke utenlandske virksomheter leverer bemanningstjenester i Norge. Disse inngår heller ikke i våre tall. På enkelte områder er det en uklar grense mellom bemanningsvirksomhet og konsulenttjenester. 16 selskaper hadde en markedsandel på over 1 %. Til sammen er markedsandelen til de 16 største aktørene 79 %.

Bemanningsbransjen måler hvor mange prosent av årsverkene i Norge som ytes gjennom bransjen. Det er store regionale variasjoner. Oslo er markedet med den klart høyeste penetrasjon. Penetrasjon vil si prosentandel av årsverkene i et gitt område. Mens prosentandelen av årsverkene som ble ytt gjennom bransjen på landsbasis steg fra 1,1 % i 1. kvartal 2014 til 1,2 % i 2. kvartal 2014, steg penetrasjonsgraden i Oslo fra 2,1 % til 2,3 %. Penetrasjonsgraden har ligget ganske flatt rundt 1 % siden 2004. Utviklingen i bemanningsbransjen er proporsjonal med utviklingen i arbeidsmarkedet for øvrig. Jo flere årsverk som ytes på landsbasis, jo flere årsverk ytes gjennom bransjen.

SYSSELSETTING

Årsstatistikken for bemanningsbransjen viser at mer enn 100.000 personer fikk jobb gjennom bemanningsbransjen i 2013. De utførte i underkant av 25.000 årsverk. Gjennomsnittlig tid man arbeidet i bransjen var 3 måneder. Det var en liten overvekt av kvinner i bransjen (53%) og 59 % av de ansatte var yngre enn 35 år, samtidig som 7 % var mer enn 54 år.

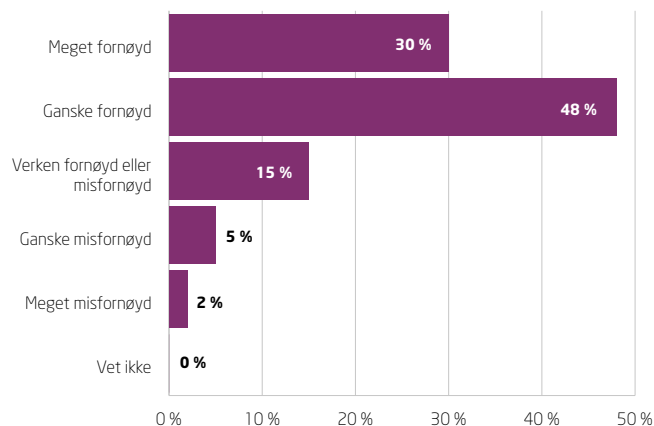
Den viktigste begrunnelse for å ta jobb i bemanningsbransjen er at den er en god inngangsport til arbeidslivet. Det store flertall av de som begynte å arbeide i bransjen i 2012 var arbeidsledige eller studenter. Det viser Bemanningsbransjens medarbeiderundersøkelse fra 2012/2013.

Når den gjennomsnittlige tiden man jobbet i bransjen er lav er dette fordi de ansatte i stor grad bruker oppdraget som et springbrett til annen jobb - enten ved at man får vist seg fram for aktuelle arbeidsgivere eller at man får praksis som gjør at man lettere kommer i betraktning andre steder. Tilbakemeldingen fra 78 % av de ansatte i bransjen er at man trives. De fleste ville også råde familie og venner til å søke jobb i bransjen.

Blant de ansatte i norske bemanningsbedrifter hadde 50 % norsk statsborgerskap. 47 % kom fra EU/EØS området. De klart fleste av disse, 35 % av alle ansatte i bransjen, kom fra SkandiNavia og den største gruppen av disse var svensker. Faktisk har det aldri vært flere skandiNaver som har arbeidet gjennom norsk bemanningsbransje enn i fjor.

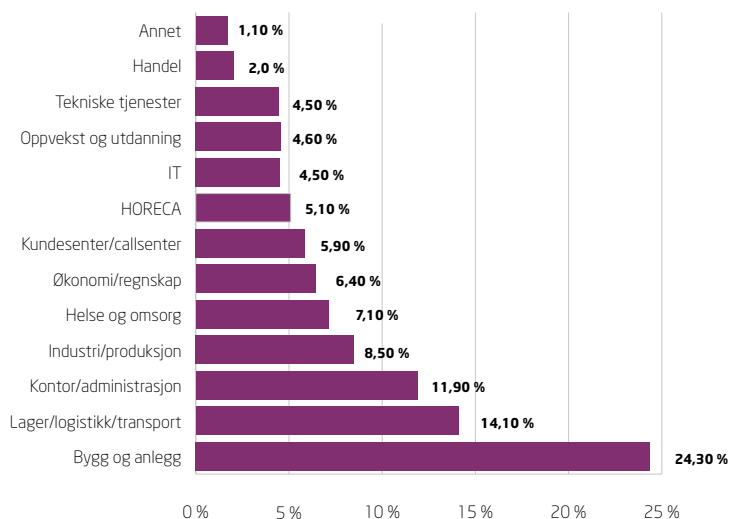
Etter lovendringer i 2000 kan bemanningsbransjen levere personell på alle yrkesområder. I bransjestatistikken er dette grovoppdelt i 13 områder. I 2013 var forholdet mellom bransjene som følger:

Undersøkelse utleid medarbeider

Figur 11.1: I det store og hele - hvor fornøyd er du med innholdet i ditt arbeid som utleid medarbeider? (n=1 953) Kilde: NHO Service 2013.

Fordeling av personell

Figur 11.2: Fordelingen av levert personell på alle yrkesområder (Kilde: NHO Service 2013.)

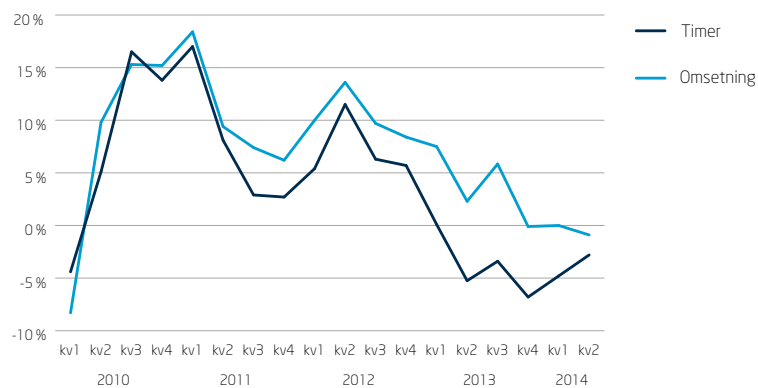
VEKST I TØFFE TIDER

I 2013 og 2014 har det vært et krevende marked for norsk bemanningsbransje. Samtidig som nye rammevilkår for bransjen ble innført med virkning fra 2013 har det skjedd en viss avkjøling i norsk økonomi. På noen av bransjens områder har innføring av likebehandlingsprinsippet medført både høyere lønn og økt administrasjon. Dette har ført til økte priser i 2013, noe som nok har bidratt til noe lavere innleie og at kunder har fokusert på alternative måter å hente inn fleksibilitet. Et eksempel på dette er lavere innleie til IT sektoren som følge av offshoring (flytting av IT arbeidsplasser til utlandet).

Det er likevel viktig å understreke at etterspørselen etter bransjens tjenester generelt fortsatt er stor og at hovedgrunnen til at bransjens marked har svekket seg noe i 2013 og første del av 2014 er noe svakere økonomisk utvikling i Norge, noe økt arbeidsledighet og ikke minst lavere investeringer i oljesektoren. Dette kan man se av at prosentandel av norske årsverk som ytes gjennom bemanningsbransjen har holdt seg ganske stabilt.

I forbindelse med innføring av de nye reglene om likebehandling av innleid personell var det en viss interesse for om dette hadde innvirket på kostnadsbildet ved innleie fra bemanningsbransjen. Justert for konsumprisindeksen var det vår beregning at de nye reglene om innleie i 2013 påførte bedriftene en gjennomsnittlig kostnadsøkning på ca. 5%. Dette var i overensstemmelse med prognosene og viste at det nye regelverket ikke nødvendigvis innebar store endringer fra den praksis norske bemanningsbedrifter fulgte tidligere.

I 2. kvartal 2014 sank omsetningen med 0,9% mens antall timer sank med 2,8%. Avstanden i utvikling er dermed nå så lav at det ikke er tale om reell prisvekst fra 2. kvartal i 2013 til 2. kvartal i år utover ordinær inflasjon.

Figur 11.3: Prosentvis utvikling fra samme periode året før i timer og omsetning. Avstanden mellom kurvene indikerer kostnadsutviklingen. Så lenge omsetningskurven er øverst vil det være økning fra året før (Kilde: NHO Service 2013).

NYE RAMMER

At det ville komme en nedgang som følge av implementering av nytt regelverk var ventet. Det er dog liten tvil om at det fortsatt vil være behov for den fleksibilitet i arbeidslivet som bemanningsbransjen kan tilføre.

Ved implementering av vikarbyrådirektivet sommeren 2012 ble det vedtatt en rekke nye bestemmelser som har betydning for bemanningsbransjen. Det viktigste var innføringen av likebehandlingsprinsippet. Det innebærer at utleid personell fra bemanningsbransjen, på de fleste felt, skal ha rett til samme lønns- og arbeidsvilkår som de ville hatt om de hadde vært direkte ansatt hos kunden for å utføre tilsvarende arbeidsoppgaver. Reglene følger av et EU-direktiv og trådte i kraft 1. januar 2013. Ved siden av dette ble det vedtatt innføring av solidaransvar for bemanningsbransjens kunder for oppfyllelse av likebehandlingsprinsippet på lønn.

NHO Service og medlemsbedriftene har gjort en betydelig innsats for at det nye regelverket skal fungere. Regelverket skaper et stort administrativt press på bedriftene. NHO Service har bistått medlemmene gjennom kurs, informasjon og juridisk bistand. Bedriftene har håndtert de nye rammevilkårene, men man opplever fremdeles en høy grad av usikkerhet rundt tolkningen av reglene. Særlig gjelder dette kollisjonen mellom likebehandlingsprinsippet og tariffavtaler. Som følge av tariffoppgjøret i 2012 og implementeringen av vikarbyrådirektivet ble prinsippavtalen mellom NHO og LO vedrørende bemanningsbransjen sagt opp av LO. Konsekvensen er at bransjen ikke lenger har en egen tariffavtale og at andres tariffavtaler kan gjøres gjeldende for våre bedrifter. Dette er ikke en ønsket utvikling og det skaper en del usikkerhet i bransjen.

En rekke land i Europa, som det er naturlig å sammenlikne seg med, har gjort bruk av unntaksmuligheten fra likebehandlingsprinsippet for tariffavtaler. Norge har ikke et slikt unntak og det skaper problemer for mange bemanningsbedrifter som er bundet av egne tariffavtaler.

Regjeringen har i 2014 foreslått å innføre unntak fra likebehandlingsprinsippet for bedrifter med tariffavtale. Dette ser vi positivt på og vi håper at en slik bestemmelse blir innført på en måte som er praktisk håndterbart og som løser de uklarheter som i dag foreligger.

MEDLEMSUTVIKLING

Nye rammevilkår og usikkerhet i bransjen har styrket fokuset på verdien av å være organisert i en arbeidsgiverforening. Som arbeidsgiverorganisasjon for bemanningsbransjen har NHO Service fått en rekke nye medlemmer i løpet av det siste året. De nye rammevilkårene favoriserer større virksomheter både når det gjelder krav til administrasjon og kundenes solidaransvar. Vi legger i den forbindelse til grunn at det i tiden fremover vil skje konsolidering i bransjen gjennom fusjoner og oppkjøp.

MAALFRID BRATH

DIREKTØR, MANPOWERGROUP

Markedet for bemanningsbedrifter er i 2013-14 blitt stadig mer krevende. Store selskaper, spesielt innenfor olje & gass nedbemanner, og det påvirker også innleie og dermed bemanningsbransjen.

Vi forventer likevel at arbeidsmarkedet vil vokse nøkternt inn i 2015 og at vår bedrift utvikler seg i takt med dette.

Viktigste utfordring er at konjunkturer er utsatt. Det blir spennende å se arbeidsmarkedsutviklingen fremover. Vi forventer ikke store endringer inn i 2015, men krav til effektivitet og kostnadsfokus vil fortsette og trolig prege hele bransjen.

Maalfrid Brath i ManpowerGroup

Ole Petter Horgen i Backup Gruppen

OLE-PETTER HORGEN

ADM. DIR, BACKUP GRUPPEN

For bemanningsbransjen var det en tøff start på 2013. Innføring av vikarbyrådirektivet skapte usikkerhet i markedet. Det ble en kraftig reduksjon innen merkantile yrker.

Samtidig ble våre marginer redusert. Det positive er at vi i 2013 og 2014 har hatt en solid økning på utleie til bygg og anlegg.

Hva vil prege utviklingen i 2015?

Nedkjøling av norsk økonomi vil åpenbart påvirke bemanningsbransjen. Vi frykter en nedgang i antall timer i bransjen, men det vil trolig være store variasjoner fra fagområde til fagområde. Bransjens rammebetingelser er i endring og vi avventer i spenning endring av arbeidstidsbestemmelser, om det blir større adgang til innleie mv.

Hvordan har din bedrift utviklet seg i 2013-14?

- BackUp Gruppen tar fortsatt markedsandeler og forventer en vekst på ca. 20 % fra 2013 til 2014. Årsaken er nok vår fokusering på spesialområdene bygg/anlegg og helsepersonell. Innen Helse har vi fått flere nye kommunale avtaler der særlig Oslo kommune er viktig.

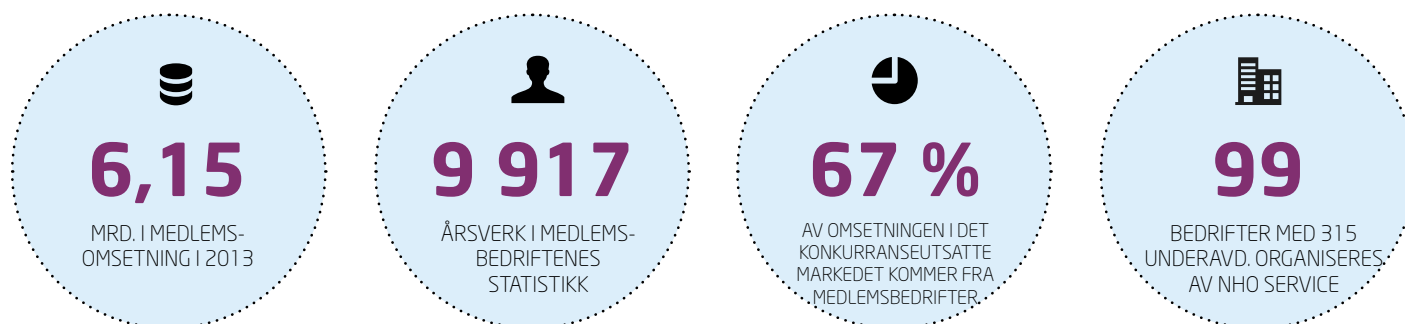
Bransjens viktigste utfordringer i 2014-15 blir å opprettholde kvalitet og seriøsitet som motvekt til den useriøse delen av bransjen. Bransjen må også i kampen om markedsandeler unngå dumping av pris.

12

RENHOLD

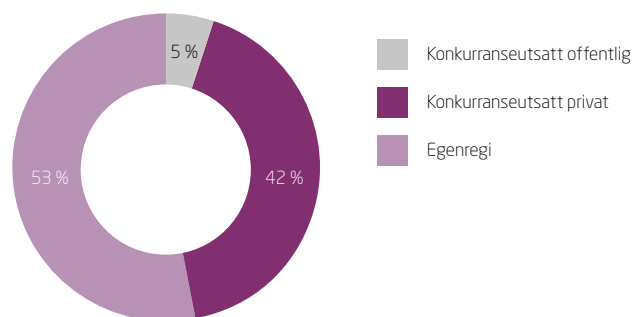
NØKKELTALL OM RENHOLDSBRANSJEN

Marked - nøkkeltall

- Markedets totale verdi er på ca. 19,6 mrd. kr, dette deles mellom private og offentlige aktører.
- Totalareal vaskbar flate i næringsbygg er beregnet til 108 millioner kvm. av et samlet nasjonalt brutto areal på 132 millioner kvm. Av dette har den private renholdsbransjen ansvar for å forvalte 67 millioner kvadratmeter med gulvareal.
- 48 % av totalmarkedet er konkurranseutsatt, hvilket utgjør det reelle markedet med en verdi på 9,2 milliarder kroner.
- Renholdsbransjen i NHO Service hadde 9.917 årsverk sysselsatt og en samlet omsetning på 6,1 mrd. kr. i 2013 (+4,1 % dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012) dette tilsvarer en markedsandel på 67 % av det reelle/konkurranseutsatte markedet på 9,2 milliarder kroner.

Fordeling av det totale markedet på 19,6 milliarder

Figur 12.1: Andeler av totalmarkedet som er konkurranseutsatt offentlig, privat og i egenregi (Estimat NHO Service).

Status godkjenningsordningen pr. 27.08.2014

- Ca. 4 200 virksomheter har søkt om godkjenning
- Ca. 2 700 virksomheter er godkjent og det er utstedt ca. 29.000 HMS-kort/ID-kort.
- Ca. 450 virksomheter holder på med kortbestilling

Status Årlig melding (ÅM) pr. 31.12.13

- 2300 virksomheter var godkjent / plikter å levere ÅM pr. 31.12.2013
- 1950 virksomheter leverte ÅM på Altinn innen fristen
- Ca. 350 virksomheter fikk varsel om tilbakekalling av godkjenning grunnet ikke innlevert ÅM

Status pr. 27.08.2014 etter ÅM

- Ca. 150 virksomheter har fått vedtak om tilbakekalling grunnet manglende ÅM. Disse mister altså godkjenning og kan ikke lengre drive lovlig som rengjøringsvirksomhet
- Ca. 1950 er OK
- Ca. 200 saker er under «særskilt behandling» (avvik) med varsel om tilbakekalling av godkjenningen

Status for Arbeidstilsynets tilsyn 2013-2014 pr. juni 2014

- 354 tilsyn av godkjente virksomheter ble gjennomført hvorav 241 av disse fikk 1097 reaksjoner
- 54 tilsyn av ikke-godkjente virksomheter hvorav 35 av disse fikk 73 reaksjoner
- 1854 tilsyn av bestillere av renholdstjenester (kunder) hvorav 1376 av disse fikk 3092 reaksjoner
- 27 postale inspeksjoner ble gjennomført med 15 reaksjoner
- Til sammen 2289 tilsyn med 4277 reaksjoner i 1652 virksomheter noe som gir en reaksjonsrate på 75%
- Hovedvekten av reaksjonene blir gitt i forhold til avvik/mangler i det systematiske HMS-arbeidet. Det er en positiv erfaring at de fleste godkjente bedrifter har det meste av kriteriene for å være godkjent på plass.
- Når det gjelder innkjøpere av renholdstjenester, så er det en økende trend i etterspørsel av allmenngjort lønns- og arbeidsvilkår i kontraktene (informasjons og påseplikten), men det er fortsatt svært mange som ikke etterlever denne delen av regelverket.

Status fra Regionale verneombud (RVO) pr. 10. august 2014

- Det er gjennomført 456 bedriftsbesøk hvorav 252 av disse ikke hadde søkt godkjenning. Disse ble anmodet om å gjøre dette. 291 av de besøkte virksomhetene hadde ikke organisert/valgt vernetjeneste.
- RVO har hatt fokus på å besøke mindre/mellomstore bedrifter som inngår i RVO-ordningen, men ikke er godkjent av godkjenningsordningen. Som pilotprosjekt har RVO hatt som mål å komme i kontakt med renholdere som jobber på kjøpesenter. Dette for å sjekke ut om man endrer besøksstrategi slik at RVO også oppsøker ansatte i virksomheten. Piloten fortsetter ut 2014.

Offentlig sektor kjøper renhold for ca. 921 millioner kroner, Privat sektor kjøper renhold for 8,3 milliarder kr. Til sammen har offentlige og private aktører renhold i egenregi på 10,4 mrd. kr.

TREPARTS BRANSJEPROGRAMMET FOR RENHOLDSBRANSJEN

Arbeidstilsynet har fått i oppdrag å lede det videre arbeidet i bransjeprogrammene fra myndighetenes side og påse at innsatsen i programmet organiseres og gjennomføres som en felles, enhetlig og effektiv trepartssatsing. Aktivitetene vil dreie seg om følgende hovedområder; kunnskap, kompetanse og kommunikasjon. De vurderer også oppfølging av de 10 målepunktene som ble foreslått for utvikling av bransje i Fafo-rapporten 2012:59 «Vil tiltakene virke?»

1. HMS-ordningen
2. Arbeidstid
3. Lønn
4. Foretaksstruktur
5. Sysselsatte
6. Kollektive institusjoner
7. Konkurransen fra useriøse virksomheter
8. Vurdering av tiltakenes effektivitet
9. Kundekontroll
10. Arbeidstilsynets rolle

TEKNOLOGISK UTVIKLING

Økende bruk av teknologi er et kjennetegn for en renholdsbransje som er i stadig utvikling og som jakter på nye smarte løsninger for å effektivisere leveransen. Årets bransjepris utgitt av Norsk Forening for Service og Renhold (NFSR) gikk til Datec AS og Oslo Universitets-sykehus for innføring av iPad med programmet CleanPilot som gjør at renholderne kontinuerlig kan dokumentere utført renhold og rapportere avvik rett fra renholdstrallen. Teknologien gir oversikt over renholdsplaner og status for rom og soner etter hvert som jobben gjøres. Ledelsen får samtidig en effektiv mulighet til å kommunisere med alle renholdere samtidig. CleanPilot er nå tatt i bruk på flere sykehus, kommuner, høgskoler og private renholdsbedrifter. Den første private aktøren som tok systemet i bruk var Toma AS på Næringslivets Hus (NHOs kontorer på Majorstuen i Oslo).

Trenden i renholdsbransjen er mindre bruk av vann og mer bruk av mikrofiber. Vi er på vei bort fra kjemikalier og beveger oss mot et grønnere renhold, sier Nora Johanne Klungseth, som er i ferd med å avslutte sitt doktorgradsarbeid ved NTNU. Hun har blant annet forsket på hvordan vi har kommet fram til dagens renholdsmetoder. Hun tror det i framtiden kommer økt automatisering med mer bruk av roboter.

KOMPETANSEUTVIKLING

Flere tar utdannelse i renhold og i løpet av ti år har nærmere 5000 renholdere i Norge tatt fagbrev og fått tittelen renholdsoperatør, viser tall fra SSB. Og trenden er økende. De siste to-tre årene har rundt 600 tatt fagbrevet hvert år. For å få fagbrevet, må renholderne gjennom opplæring i blant annet kjemi, materiallære, metoder og utstyr, HMS, smitteforebygging, service og planlegging. I tillegg undervises det grundig om inneklima.

– Det er vel dokumentert at et dårlig innemiljø kan gjøre oss syke.

Feil bruk av kjemikalier er en av årsakene. Det hviler derfor et stort ansvar på renholderne her, sier Asbjørn Aase, opplæringsansvarlig i ISS Facility Services AS. Takket være mikrofiberkluten brukes det i dag langt mindre kjemikalier, og det brukes oftere tørre rengjøringsmetoder, sammenlignet med tidligere.

NHO Service har flere prosjekter rettet mot kompetanseheving i bransjen. Et prosjekt som har fått Navnet PIL, (Praktisk Individuell Læring) har testet ut hvordan man kan endre opplæring fra klassisk klasseromundervisning til fordel for individuell opplæring ute på arbeidsplassen. Her er utstrakt bruk av nettbrett og smarttelefoner en suksessfaktor. Opplæringen gis en-til-en etter en utarbeidet individuell opplæringsplan slik at undervisningen er spisset mot hva hver enkelt renholder trenger i forhold til arbeidsgivers behov for kompetanse.

Et annet prosjekt – Hot Train, er gjennomført som et EU-finansiert Leonardo Da Vinci-prosjekt som praktisk opplæring i arbeidsrettede tiltak i hotellbransjen. Renholdere som utførte romrenhold inngikk i prosjektet. Prosjektet ble gjennomført i Norge på PS-hotell drevet av attføringsbedriften Itas amb AS og de benyttet PIL-metoden både på kartleggings- og opplæringsiden.

KILDER:

NHO Service 7.7.2014

Renholdsnytt 9.9.2014

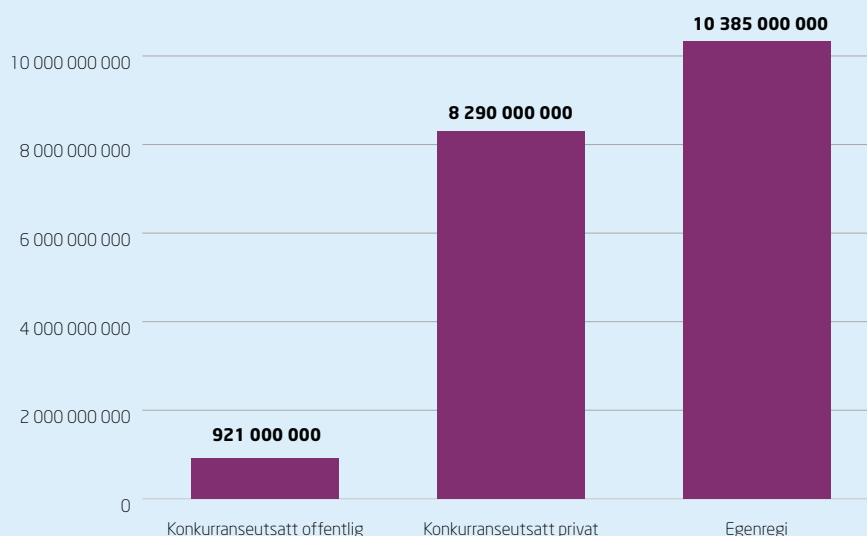
NHO Service prosjektnr. 15498

Hot Train: Project no 2012-1-N01-LE005-04863

NHO Service. 2013. Godkjenningsordning. Tilgjengelig fra URL:

<http://www.nhoservice.no/article.php?articleID=4606&categoryID=345>

Fordeling av totalmarkedet i renhold på 19,6 milliarder kroner

Figur 12.2: Slik fordeler totalmarkedet i renhold på 19,6 milliarder seg på konkurranseutsatt og egenregi (Kilde: estimat NHO Service).

Lise Thun, leder Mint Renhold AS

LISE THUN

LEDER, MINT RENHOLD AS

Prispress, hard konkurranse og mange useriøse aktører er viktige utfordringer for renholdsbransjen. Derfor har NHO Service vært pådriver for å innføre to tiltak som skal bidra til at man konkurrerer på like vilkår og ikke på bekostning av lønn til ansatte.

Det viktigste tiltaket er forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter - og om kjøp av renholdstjenester. Det kreves at alle virksomheter som tilbyr renholdstjenester må være godkjent av Arbeidstilsynet, og at det er forbudt å kjøpe renholdstjenester fra virksomheter som ikke er godkjent. Renholdsbransjen har ikke merket så stor effekt av lovendringen, og noe av årsaken til dette kan være at godkjenningsordningen er for lite kjent i markedet.

Det neste viktige tiltaket er forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for rengjøringsbedrifter. Det kreves at arbeidstakere som utfører renhold for private bedrifter som driver salg av renholdstjenester, skal minst ha en lønn per time på: 161,17 kroner.

Arbeidsinnvandring tilfører det norske samfunnet viktig kompetanse, og bidrar til å dekke arbeidskraftmangelen i vår bransje. For mange fremmedspråklige er renholdsbransjen en inngangsport til det norske arbeidslivet. Et viktig tiltak her er at NHO Service er i gang med å få laget «Basis opplæring for renhold» på engelsk.

En annen utfordring er å få åpnet mer av det offentlige markedet og få påvirket innkjøpere til å få bedre bestillerkompetanse. Det er en forutsetning for at vi skal kunne være gode leverandører. Innkjøpere utarbeider i dag egne kontrakter som kan oppleves som ubalanserte, hvor leverandørene må ta all risiko, og ofte med 60 dagers forfall og uten mulighet for å få regulert lønn i kontraktsperioden. Det hadde gjort hverdagen bedre hvis vi fikk en lovendring som hadde medført bruk av standardkontrakter.

Bransjens viktigste utfordringer i 2014-15 vil være å få konkurrere på kvalitet og ikke bare pris, slik at vi har mulighet til å investere i opplæring av våre ansatte. For å få konkurranse på lovlige vilkår er det avgjørende at godkjenningsordningen blir kjent, og at tilsynet bidrar til å få ulovlige drivere ut av markedet. Vi håper også at innkjøpere av renholdstjenester i økende grad vil velge bedrifter som driver lovlig.

Bransjens viktigste utfordringer i 2014-15 vil være å få konkurrere på kvalitet og ikke bare pris, slik at vi har mulighet til å investere i opplæring av våre ansatte.

Tom Tollefsen, ISS Facility Services AS

TOM TOLLEFSEN

DIREKTØR, ISS FACILITY SERVICES AS

Det norske renholdsmarkedet er i 2014 lik som de siste årene og preget av tøff konkurranse fra mange aktører. Det er fremdeles stort prispress i bransjen og høy aktivitet.

Neste år vil markedet trolig fortsatt være preget av prispress, og sannsynlig en høyere aksept for å ha en lavere renholdskvalitet og lavere renholdsfrekvenser. Det kan se ut som oljerelaterte bedrifter allerede har lansert disse lavere kravene for å kutte kostnader.

Bransjens viktigste utfordring er å luke vekk de useriøse aktørene. Det er også en utfordring at vi ofte opplever mindre gode konkurransegrunnlag som skaper dårlige konkurranser og enda større prispress. Vi misliker Offentlige anskaffelser som har 100 % prisvektning og lite balanserte kontraktsvilkår. Dette preger dessverre mange konkurranser.

I tiden som kommer venter en liten økning i volum i forespørsler fra kommunesektor, samt høyt volum på forespørsler fra andre etater og offentlige instanser.

MARIANNE ULLALAND KNPSTAD

DAGLIG LEDER, BB SERVICESYSTEM SF AS

Vi driver en renholdsbedrift som har Sogn og Fjordane som marked. Dette er ganske stabilt og består hovedsakelig av privat næringsliv. Kundene er som regel små enheter og det betyr at logistikk og avstander er en utfordring.

Virksomhet i Sogn og Fjordane er ofte et avdelingskontor av noe større regionalt eller nasjonalt. Å levere til disse er krevende fordi det blir stadig flere sentrale avtaler, som igjen fører til at det blir vanskelig å være en god lokalleverandør.

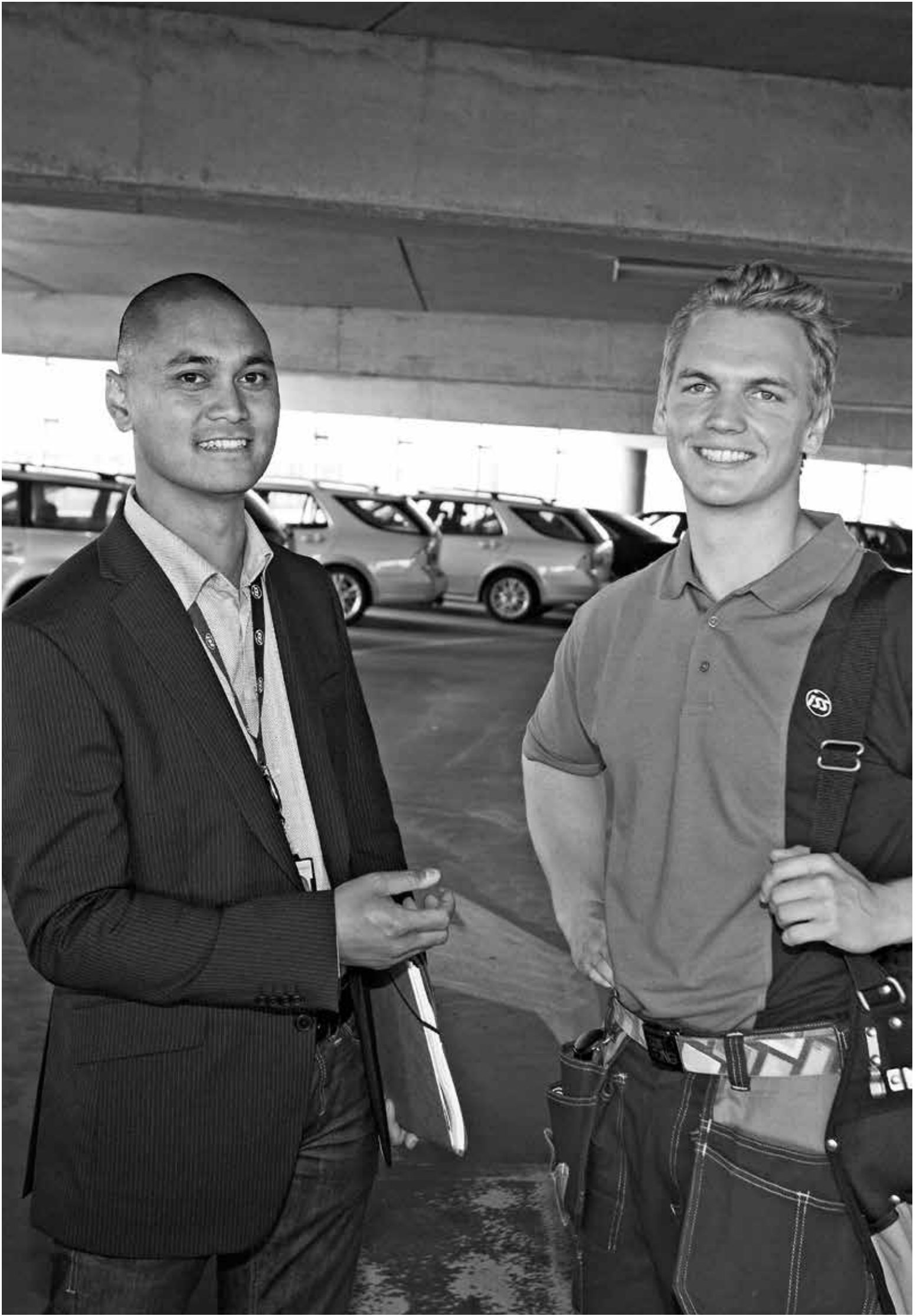
Vi håper på en større tilgang på offentlige bygg. Det vil bidra til å skape nye markedsområder og åpne opp for større bygningsmasser som igjen genererer større arbeidsområder.

BB Servicesystem SF as har hatt en positiv vekst i 2013 og 2014, men vi ser at det er vanskelig å drive lokalt. En utfordring er at næringslivet etterspør sentrale avtaler ved anbud. Vi må ofte akseptere å være underleverandør for å opprettholde våre arbeidsplasser og en positiv utvikling. Vi ønsker å være foretrukket leverandør, men med dagens innkjøpere, som ikke vektlegger viktigheten med å bruke lokale leverandører, må vi godta å være underleverandør.

Marianne Ullaland Knapstad, BB Servicesystem SF AS

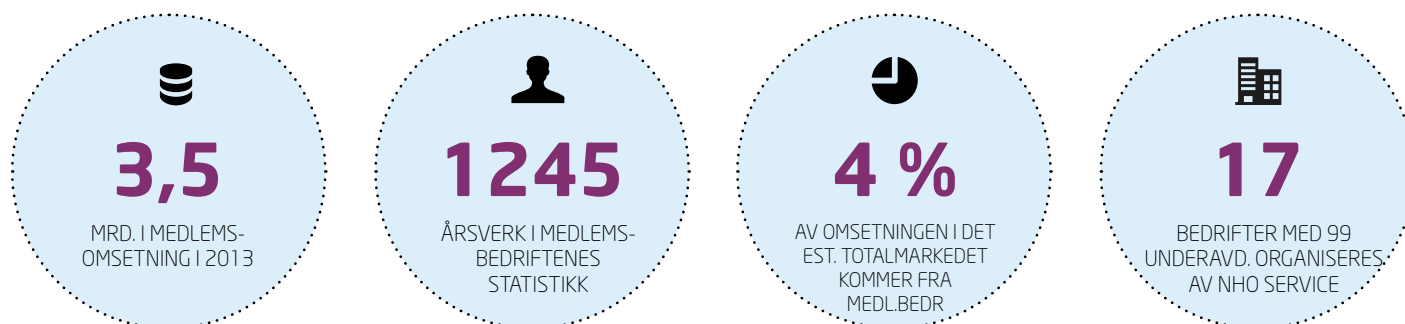
Renholdsbransjens viktigste utfordringer i 2014-15 er å sikre fagkunnskap om renhold. En kritisk suksessfaktor er dessuten å sikre god personalledelse, å kunne lede ulike nasjonaliteter og kulturer på en god måte. Bransjen består av mange småbedrifter. Å sikre deres rammebetingelser er viktig. Vi trenger fokus på «kort reise renhold». Det må være lov å være liten og god.

13

FACILITY MANAGEMENT (FM)

NØKKELTALL OM FACILITY MANAGEMENT

Facility Management (FM) er integreringen av prosesser i en organisasjon for å opprettholde og utvikle tjenester som støtter og forbedrer effektiviteten til de primære aktivitetene. FM-bedrifter i Norge tar seg vanligvis av to eller flere tjenester innen renhold, sikkerhet, kantine og catering, avfallshåndtering, vaktmestertjenester, drift og vedlikehold. Store verdier knytter seg særlig til bygg og utearealer. God forvaltning av disse verdiene krever effektivt vedlikehold. Moderne utstyr og stordrift gjør at man til en hver tid kan få mest mulig ut av vedlikeholdsressursene. FM-bedrifter er spesialister på å få dette til.

Nøkkeltall

- NHO Service har 17 bedrifter med 99 underavdelinger innen Facility Management (FM)
- I 2013 omsatte FM-bedriftene i NHO Service for 3,5 milliarder kroner (Dersom vi legger til grunn omsetningen til medlemsmassen i 2012 og trekker bort nye medlemmer som tilkom i 2013 tilsvarer dette en vekst på 8 %)
- Facility Management-bransjen hos NHO Service sysselsetter 1.245 årsverk.
- Sammenlignet med andre europeiske land, utgjør FM-bedrifter i Norge en liten andel av økonomien. Egenregi er en dominerende løsning.

BRANSJENS ANSATTE

NHOs medlemsorganisasjoner innen FM/FS sysselsetter ca. 1.245 årsverk. Våre medlemmers ansatte er 60 % menn og 40 % kvinner. I leder og funksjonærstillinger er kvinner og menn likt representert. Det er tilnærmet lik fordeling av kjønnene når det gjelder deltid og arbeidstidsmønster.

Det er vanskelig å finne en total for årsverk i bransjen som helhet. Dette skyldes delvis at bransjens ansatte er fordelt på mange ulike faggrupper; renholdere, gartnere, elektrikere, etc., samt at de ulike årsverkene registreres og kostnadsføres på ulike måter i landets bedrifter, kommuner, fylker og staten.

UBENYTTET POTENSIALE I OFFENTLIG SEKTOR

De norske FM-bedriftenes tjenesteområder utgjør et estimert totalmarked på om lag 100 milliarder kroner. Offentlig sektor utgjør halvparten av dette, og viser ingen tegn til økt konkurranseutsetting av betydning. Innen privat sektor ser man en økt outsourcing-trend (ISS Årsrapport 2013).

FM som driftsform har et ubenyttet potensiale i offentlig sektor. For å kunne konkurrere med egenregi er FM-bedrifter ofte avhengig av å tilby best tilgjengelig teknologi. Dette gjør at bransjen i økende grad er preget av profesjonalisering gjennom innovative og effektive løsninger.

Viktige egenskaper ved private leverandører

- Spesialisering og sterk arbeidsdeling.
- Gode rutiner og tilpassede opplæringsystemer.
- Krav til resultater og mulighet til å skifte ut leverandører.
- Mulighet for å hente ut positive synergieffekter ved at leverandører leverer "pakkeløsninger".

Lavere kostnader oppnås ikke i våre medlemsbedrifter gjennom å øke arbeidsbelastningen til den enkelte ansatte, men heller gjennom endret sammensetning av bemanning, smartere ledelse, flatere organisasjon, løpende kostnads- og kvalitetssammenlikning etter beste praksis og stor grad av delegering.

GRØNN TREND

En undersøkelse fra 2008 viste at 75 % av driftsledere verden rundt har miljøvennlig drift på dagsorden. Denne trenden har vokst. Flere og flere virksomheter tenker grønt og dette er med på å prege etterspørselen etter FM-tjenester. Det betyr å utnytte miljøvennlig energi, mer miljøvennlige produkter og holdninger.

SAMARBEID MED HØYSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

NHO Service samarbeider med Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og Prognosesenteret om analyse og videreutvikling av statistikk for Facility Management-tjenester. Dette er starten på et større samarbeid som skal lede til bedre kunnskap om FM-tjenester i privat og kommunal sektor.

Som et første trinn i samarbeidet har Facility Management studentene analysert kommunale FM-kostnader i statistikkundervisningen.

Under en forelesning torsdag 27. mars la studentene ved Bachelor i Facility Management frem sine analyser av kostnader for driftsaktiviteter i kommunale formålsbygg. Studentene hadde analysert kvadratmeterkostnader for lokaler til administrasjon, førskoler, skoler, institusjoner (herunder sykehjem) og kommunale idretts- og kulturbygg.

Fra KOSTRA (Kommune Stat Rapportering) hentet man ut data for kommuner med mer enn 5.000 innbyggere – totalt 266 kommuner. Studentene har arbeidet i grupper som har tatt for seg ulike bygg og sett på hvordan kommunestørrelse og økonomi påvirker kostnadene pr. kvadratmeter for FM-tjenester.

Foreleser i statistikk, Ole Albert Fugleberg syntes studentene responderte godt på å jobbe med et statistikk-case som tok utgangspunkt i reelle FM-kostnader. «Det virker åpenbart motiverende for studentene å utføre en analyse de kan gjøre i en jobbsituasjon senere. Ikke minst når de ser at resultatene blir brukt, og at de dermed får være med på å gi ett bidrag til bransjen som studiet er rettet inn mot.» I tillegg har vi hatt studenter som har skrevet bacheloroppgave om FM i kommunene.

KILDER:

Jensen, Per Anker. April 2011. The Market for Facilities Management in the Nordic Countries.

Report 7.2011. DTU Management Engineering.

ISS Facility Services. 2014. Årsberetning 2013. Tilgjengelig fra URL: <http://www.no.issworld.com/-/media/issworld/no/mig/om-iss/>

Kathinka Friis-Møller, Compass Group

KATHINKA FRIIS-MØLLER

DRIFTSDIREKTØR FM, COMPASS GROUP

Facility Management (FM) er inne i en positiv markedstrend. Mange bedrifter har åpnet opp for outsourcing av flere tjenester og de ser også verdien av å samle flere tjenester i en kontrakt. Pris er ofte det viktigste kriteriet vi leverandører blir målt på. Det er synd for markedet. Utfordringen er å formidle godt nok de andre verdikjennende elementer som kvalitet, innovasjon, effektivitet, gjestetilfredshet og medarbeidertilfredshet.

For vår bedrift har vi jobbet mye for å sikre en kostnadseffektiv organisasjon, samt bygge opp vår kompetanse innen de ulike fagområdene. Vi har utviklet nye konsepter som skal ivareta fremtidens krav om kostnadseffektivitet, kvalitet og verdiskaping hos våre kunder.

2015 vil trolig gi ny vekst for bransjen. Vi mener det er et stort potensielt marked som ennå ikke er utnyttet. Vi ser med spente øyne på en eventuell momsneutralitet i nytt statsbudsjett som vil kunne åpne nye markeder.

Bransjens viktigste utfordringer i 2014-15 er å sikre god og riktig kompetanse ute på driftsenhetene. Det er knapphet på faglærte kokker og annet kvalifisert personell, så markedsmekanismen om pris kombinert med knapphet på faglærte ressurser gjør at bransjen har en utfordring.

Tore Monsen, Toma-Gruppen

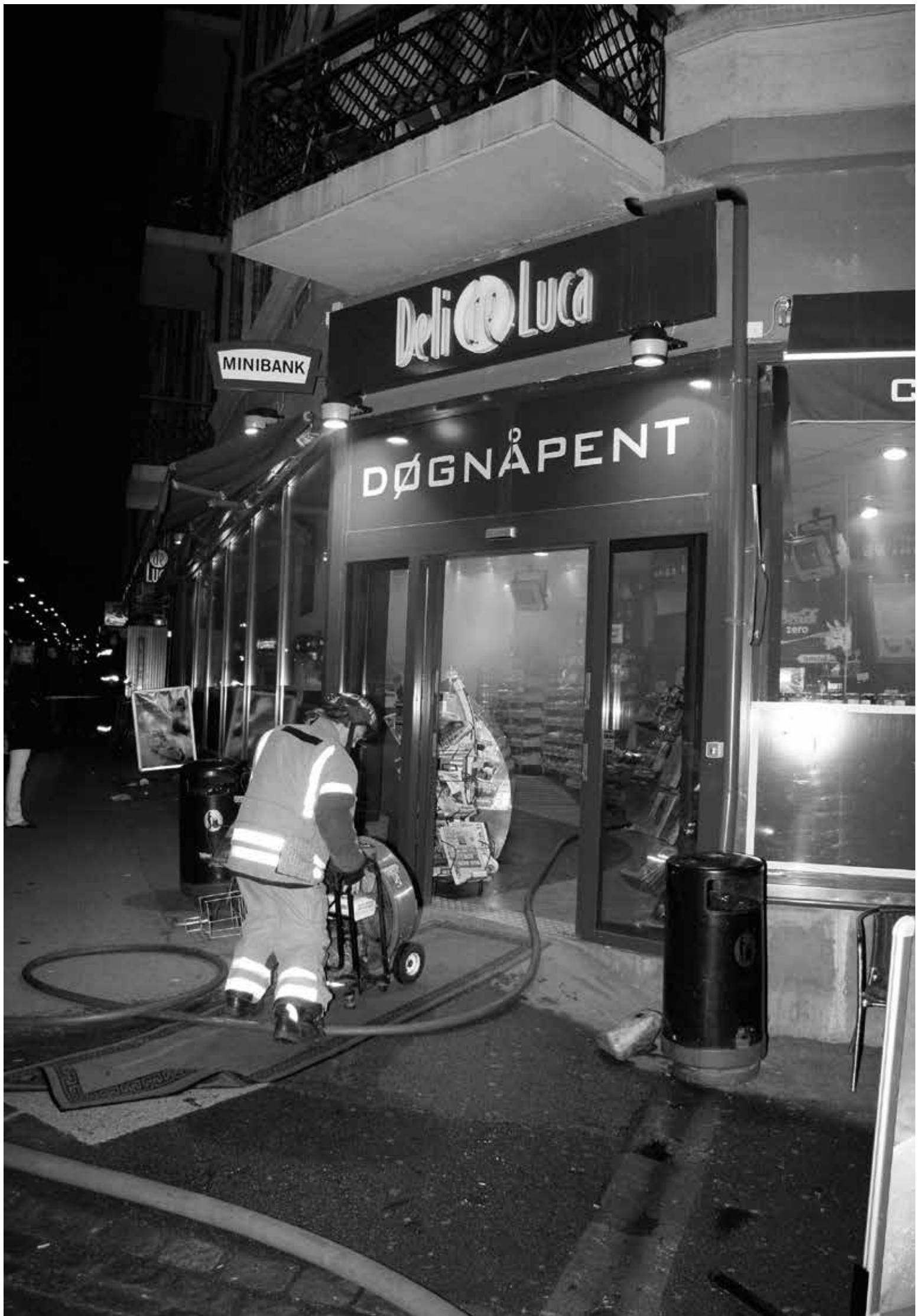
TORE MONSEN

DIREKTØR, TOMA-GRUPPEN

FM-markedet har et ubenyttet utviklingspotensial i Norge. Slik vi opplever det er FM-tjenester noe som de fleste større utenlandske selskaper etterspør for sin virksomhet i Norge. Norsk næringsliv, derimot, består i hovedsak av mellomstore eller små foretak som bare etterspør enkelt-tjenester og som har ingen interesse for FM. Også det offentlige er lite interesserte i FM.

Noe av det viktigste som skjer i dette markedet fremover er at Forsvarsbygg vil legge ut store anbud. Vi er også spente på om det vil skje noe i sykehusmarkedet. Her har NHO Service en viktig rolle å spille.

For vår bedrift ser det nå relativt lyst ut. Vi har økt omsetningen og et godt resultat. En viktig forklaring er at Toma Gruppen har vokst uten at de faste kostnadene har økt i samme takt. En utfordring er at alle våre tre forretningsområder renhold, mat og service, opplever tøft prispress og hard konkurranse

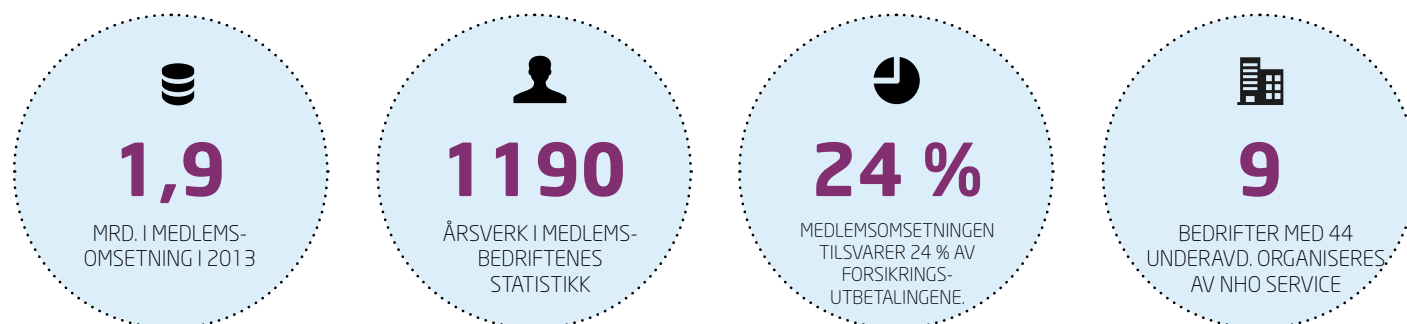

14

SKADESANERING

NØKKELTALL OM SKADESANERING

Skadesanering er innsatsen som kreves for å ta vare på eller redde bygninger og eiendommer i hendelsesforløp som brann, vann- eller naturskade. Skadesaneringsfirmaene vasker, tørker, reparerer, oppbevarer og rydder ting som har vært skadet. Forsikringsselskaper samarbeider tett med skadesaneringsfirmaer for å sikre bygg og innbo mot ytterligere verdiforringelse og dermed redusere skadeutbetalingene. Skadesanering kan betraktes som førstehjelp i forbindelse med skader på bygg og eiendom.

Nøkkeltall

- Til sammen kostet brann- og vannskader samfunnet i overkant av 7,9 milliarder kroner i 2013. (FNO 2014). Av dette var 4,2 mrd. kr. brannskader og 3,7 mrd. kr. vannskader.
- Våre 41 medlemsbedrifter innen skadesanering hadde i 2013 en samlet omsetning på 1,9 milliarder kroner.
- Det tilsvarende en andel på 23 % av forsikringsutbetalingene for brann – og vannskader til privatmarkedet samt bedriftsmarkedet i 2014.
- Så godt som hele omsetningen innen skadesaneringstjenester leveres direkte og indirekte av medlemsbedrifter i NHO Service

Bransjen tilbyr i hovedsak to hovedtjenester i tillegg til førstehjelp for bygg, der man så raskt som mulig sikrer bygg og eiendeler mot ytterligere skader. Disse to hovedtjenestene er for det første sanering i forbindelse med brann- og vannskader. For det andre dreier det seg om at man raskt etter at skaden har oppstått forsøker å få kartlagt skadene påført bygg og inventar. Dette danner bakgrunnen for å få gjennomført en kostnadseffektiv skadeutbedring. Kartleggingen gjennomføres vanligvis av byggetekniske fagfolk i samråd med skadesaneringsselskapet. Funnene gir grunnlag for valg og gjennomføring av sanerings- og reparasjonstiltak. Å sanere bygg og eiendeler etter brann er ofte en svært tidkrevende prosess. Man begynner normalt sett med rengjøring og luktsanering med ulike teknikker og maskiner, ofte må også eiendeler og innbo fjernes eller pakkes for å få kontroll på lukt.

Vannskader kartlegges med fuktmålinger og måleprotokoll. Det er materialtypene og adkomsten til fuktskaden som avgjør hvorvidt det er mulig å avfukte eller om demontering er nødvendig. Vannskader er tre ganger vanligere enn brann i private hjem. De vanligste årsakene til vannskader er korrosjon, frost og koblinger som lekker.

BRANSJENS ANSATTE

Våre medlemsbedrifter representerer i 1.190 årsverk innen skadesanering.

Bransjens arbeidsutvalg tok i 2011 initiativ til å starte planleggingen av en fagutdanning for Skadesanerere og Fuktteknikere. Fagutdannelsen for Skadesanering foreslås opprettet i Videregående skole, i mens videreutdanning i fuktteknikk vil bli foreslått som egen fagskole for videreutdanning av tømrere. Opprinnelig så man for seg en oppstart høsten 2014, men opprettelsen av utdannelsen for Fuktteknikere er blitt forsinket på grunn av uventede problemer med finansieringen av nye studier på fagskolene. Forutsatt at dette nå ser ut til å løse seg forventer vi oppstart høsten 2015. Når det gjelder fagutdannelsen av Skadesanerere så pågår arbeidet fortsatt.

En annen sentral sak er samarbeidet med Miljødirektoratet og Finans Norge om prosedyrer og standarder ved sanering av oljeskader i fast grunn. Forventes ferdig i løpet av 2014.

ROAR SMEDSRUD

ADM. DIR., RECOVER NORDIC

Det norske renholdsmarkedet er i 2014 lik som de siste årene og preget av tøff konkurranse fra mange aktører. Det er fremdeles stort prispress i bransjen og høy aktivitet.

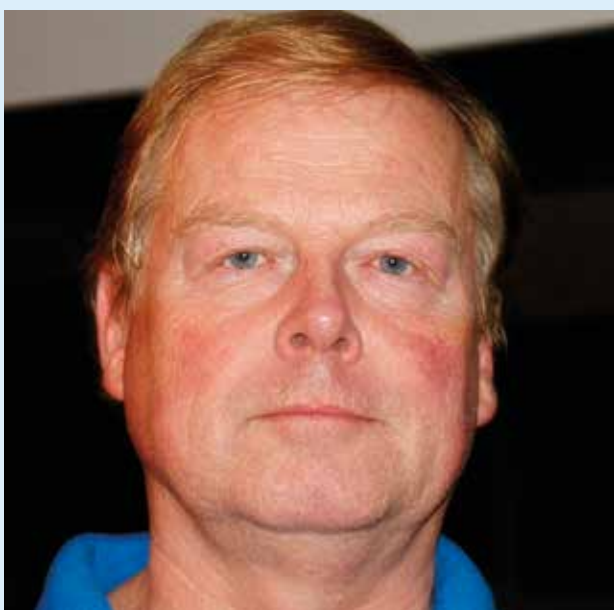
Skadesaneringsmarkedet er sammensatt og har en utfordrende utvikling. Vi ser en positiv trend på omsetningssiden, men det er dårlige resultat i bransjen i 2013 og det synes å fortsette inn i 2014. Saneeringselskapene forsøker nok å skape flere marked for sine tjenester og produkter for å bedre markedsbalansen.

Vår bedrift opplevde en utvikling i omsetning i første halvår 2014 som var meget bra. En økning på tilnærmet 10 % er vi godt fornøyd med, men deretter har økningen avtatt noe. Bransjen har betydelig marginpress og tøffe leveransekrav. Det har blitt stadig tøffere å oppnå gode marginer. Det er vanskelig å spå om utviklingen i 2015, men forhåpentligvis vil vi oppleve fortsatt god omsetningsutvikling.

- Hva vil være bransjens viktigste utfordringer i 2014-15? Skape marginer og utvikle en seriøs bransje uten useriøse aktører som skader næringene med svart omsetning og ikke avtalefestede lønninger.

Roar Smedsrud i Recover Nordic

Reinert Havn i Havn Skadeservice

REINERT HAVN

DAGLIG LEDER, BB SERVICESYSTEM SF AS

Vår renholdsavdeling har fungert veldig bra i år, som de seneste årene, takket være samvittighetsfulle medarbeidere. Vi har også fått flere oppdrag i 2014. Vår skadebegrensningsavdeling har derimot fungert mindre bra, i hovedsak på grunn av lange sykdomsfravær. Oppdragsmengden har dessuten vært varierende, men det er ganske normalt for bransjen.

I 2015 håper vi å kunne klare å styrke vår virksomhet innen skadebegrensning. Vi ansetter mest sannsynlig en ny snekker i løpet av høsten. Under 2013 og 2014, har vi vært plaget av sykdom og også utskifting i arbeidstokken. Vi er en liten bedrift, som er sårbar, men vi vil nok klare å reise oss igjen. Nå må nye folk få opplæring.

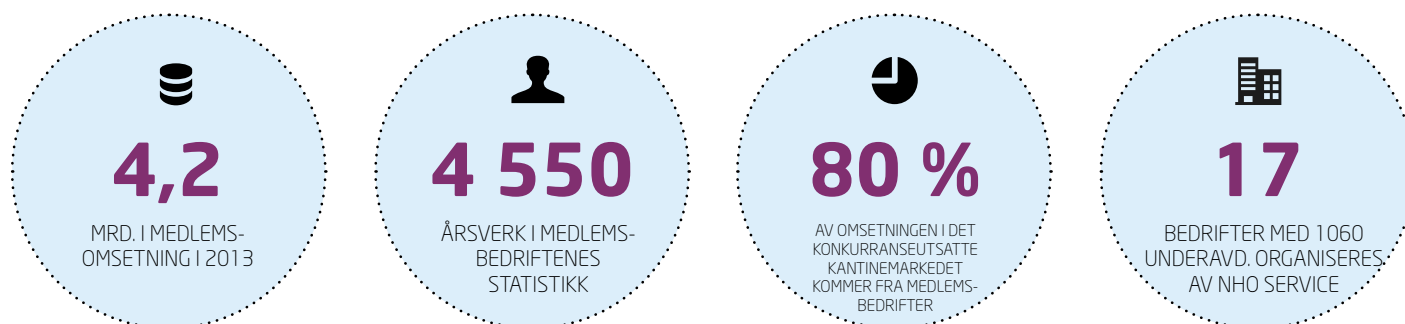
Vår største utfordring nå, er å få de syke i arbeid igjen, og nye opplært i skadebegrensningsfaget.

15

KANTINE

NØKKELTALL OM KANTINE

Kantinebransjen driver kantiner og catering på vegne av offentlige og private oppdragsgivere. Medlemsbedriftene leverer og utvikler innovative konsepter som inkluderer varme og kalde retter til lunsj, middag, overtidsmat, møtemat og selskapsmat. Leveransene omfatter i de fleste tilfeller også organiseringen av leveransen inkl. innkjøp, personale og utstyr.

Nøkkeltall

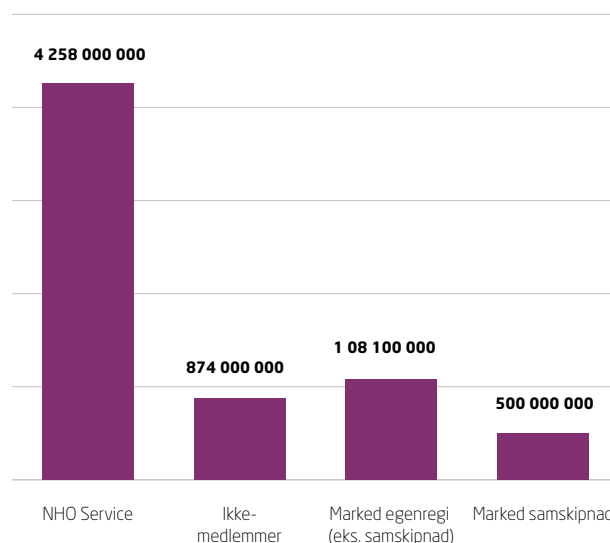
- NHO Service sine medlemsbedrifter innen kantine og catering omsatte i 2013 for 4,2 mrd. kr (+3,9 % økning fra fjoråret, dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012). Dette utgjør 80 % av det konkurranseutsatte markedet.
- Potensielt totalmarked er beregnet til 6,7 mrd. kr – omtrent likt som i fjor.
- Brønnøysundtallene viser netto 5,1 mrd. kr u/ Samskipnadene og egenregi fordelt på kantinedrift. Dette er det konkurranseutsatte markedet. Det driftes kantiner i egenregi for om lag 1,1 mrd. kr og i tillegg har Samskipnadene et marked på 0,5 mrd. kr.

Daglig serverer våre medlemsbedrifter om lag 325.000 gode og næringsrike måltider i 1.060 virksomheter innen offentlig og privat sektor. I tillegg kommer møtemat og overtidspisning. Bransjen identifiserer det største vekstpotensialet som offentlig sektor. Norge ligger godt bak Sverige og Danmark, som kan vise til langt større grad av konkurranseutsetting. Det generelle underskuddet på arbeidskraft, kombinert med forventet behov for bedre arbeidsdeling innen ulike områder innen offentlig sektor og videreutvikling av nye tjenesteområder, sannsynliggjør fremtidig vekst i bransjen.

Bransjen vil gjerne bistå offentlig sektor med samarbeid om skolemat, samt matomsorg i kommunene og i Helseforetakene.

Man har gode erfaringer med matomsorg fra sykehus.

Fordeling av totalmarkedet på 6,7 mrd kr

Figur 15.1: Fordeling av det totale kantine markedet (Sammenstilling av resultat fra proff forvalt og prognosesenteret).

MATOMSORG I SYKEHUS

MÅLTIDENE SKAL VÆRE DAGENS HØYDEPUNKTER - ISS MÅLTIDSOMSORG PÅ SUNNAAS HF

At maten ser innbydende ut, at den blir servert i trivelige og tilrettelagte lokaler og at man blir møtt av hyggelige ansatte er viktig for alle, men spesielt viktig er det for de som forsøker å komme seg etter sykdom eller skade. Mange pasienter har spesielle behov som følge av nedsatt spisefunksjon, tilleggsdiagnoser eller som er knyttet til nasjonalitet. ISS og sykehusets klinikk samarbeider godt om slike behov, med trygge rutiner og dokumentasjon. Sykehuset skal nå lage en ernæringsstrategi og vil ansette en ernæringsfysiolog som skal samarbeide tett med ISS.

Siden ISS Matomsorg tok over måltidsservicen på Sunnaas Sykehus HF for seks år siden, har sykehuset frigjort 20 % av sykehusets kostnader til dette. Samtidig har man økt kvaliteten på tjenesten, og brukerne er stadig mer fornøyd, viser brukerundersøkelsene. Justerer man effektiviseringen for momsneutralitet er den reelle besparelsen nærmere 40 %.

ISS Matomsorg har oppnådd disse resultatene ved å flytte produksjonen til et sentralkjøkken, som leverer mat til Sunnaas Sykehus, 6 Sykehjem i Oslo kommune drevet av private aktører og Oslo Kretsfengsel. Daglig produserer sentralkjøkkenet rundt 1.000 porsjoner mat. Det at matlagingen ble sentralisert og logistikken utbedret, har gjort ISS Matomsorg i stand til å kunne tilby brukerne flere alternativer, av bedre kvalitet til en lavere kostnad for Sunnaas. Man har gått over til buffteløsninger, slik at de som skal spise selv får velge. I samarbeid med Sunnaas har man pusset opp serveringsstedene.

I 2007 tok ISS Matomsorg over de ansatte fra måltidsservicen i egenregi. Man engasjerte en egen leder for å videreutvikle og kurse de ansatte og tilpasse arbeidet de ansattes ferdigheter. Det var ingen reduksjon i bemanning, men organiseringen av bemanningen ble effektivisert under ISS Måltidsservice. Omleggingen omfattet at flest nå var på jobb i tidspunktene de fleste måltidene ble servert.

«Mat og ernæring er en svært viktig del av rehabiliteringstilbudet vårt, og både pasienter og pårørende er opptatt av at måltidene skal være en fin opplevelse. Pasientene skal bygge seg opp etter store skader, og mange må trene på å kunne mestre spisesituasjon både fysisk og sosialt. Å spise sammen med andre er derfor viktig», sier avdelingssjef ved Sunnaas Servicesenter, Inger Nitteberg.

Gjennom smartere organisering av de ansatte, med større fokus på kursing og tilrettelegging og sentralisering av kjøkkenet – har ISS Matomsorg bidratt til bedre og billigere måltider for Sunnaas. Besparelsene kan Sunnaas bruke til å styrke tilbudet i kjernevirksomheten sin, rehabilitering og behandling av flere syke.

ISS Matomsorg fikk fornyet tillitt på fire nye år fra 1 mai 2014. «Måltidene er viktig for rehabilitering, men de skal også oppleves som et av dagens høydepunkter - og det tror jeg at de gjør», avslutter Inger Nitteberg.

Mat og ernæring er en svært viktig del av rehabiliteringstilbudet vårt, og både pasienter og pårørende er opptatt av at måltidene skal være en fin opplevelse.

ARBEID MED ALLERGENER

En ny EU-forordning krever at all mat skal merkes med henblikk på allergener innen desember 2014. Kantiner i NHO Service er sammen med NHO Reiseliv i dialog med Mattilsynet om saken.

Mattilsynet har sendt ut revidert forslag til forskrift om matmerking. Forskriften vil ha virkning fra 13. desember 2014.

– Vi er opptatt av at forslaget til ny forskrift har praktiske sider som er krevende, sier Lasse Tenden, som har ansvar for kantiner i NHO Service.

– Det systemet vi har i dag fungerer godt uten en omfattende matmerking som ny forskrift legger opp til. De som har en allergi kjenner godt til denne og forhører seg derfor om retten de ønsker å bestille eller forsyner seg av inneholder noe som vedkommende er allergisk mot. Vi har derfor argumentert mot den nye forskriften, sier advokat Magne Braadland i NHO Reiseliv.

I høringsuttaletelsen fra NHO Reiseliv, som også NHO Service stiller seg bak, heter det:

«I Norge har rundt tre prosent av befolkningen en eller annen form for matallergi. Man må kunne anta at de aller fleste av disse har kjennskap til om de er intolerante og således allergiske overfor enkelte næringsmidler eller tilsetningsstoffer. Erfaringen fra senere

år tilsier at dialogen mellom gjest og serveringssted innenfor dette saksområdet har utviklet seg på en positiv måte. Gjester med allergier/intoleranse orienterer serveringstedene om dette på forhånd eller i forbindelse med sine bestillinger. Samtidig er serveringsteder blitt mer oppmerksomme på og har mer kompetanse om hvilke utfordringer som ligger ved at denne kundegruppen har spesielle matbehov. Det er helt avgjørende at bedrifter innenfor serveringsnæringen tar hensyn til denne gruppen. Næringen lever av sine gjester, og er meget bevisst på problemstillingen. Det å kunne gi opplysninger om eventuelle tilsetningsstoffer som kan utløse allergi eller intoleranse er blitt en del av bedriftenes rutiner».

«Et pålegg om skriftlig informasjon i meny, eventuelt at en kelner informerer om ingrediensen i en rett ved bestilling mener vi vil gjøre produktet dårligere. Informasjon i en meny vil etter vår oppfatning by på store utfordringer ved at de som serverer ikke-ferdigpakket mat, ser seg nødt til å redusere tilbudet og at menyen sjeldnere byttes ut. Dette vil gå ut over kundene i form av færre retter å velge mellom».

Man samarbeider nå med myndighetene for å komme frem til en praktikabel merking av allergener i uemballert mat, det vil si mat som serveres over disk.

Geir Støen i De 3 Stuer

GEIR STØEN

DAGLIG LEDER, DE 3 STUER AS

Personalrestauranter og kantiner har hatt en rivende utvikling siste 10 år. Fra å være en bransje som har levert enkle lunsjmåltider til bedrifter, er vi nå en bransje der bedriftene krever høy kvalitet på leveransene.

Det betyr kraftig økning i varmmattilbudet, sunn mat, merking av mat, salat/fruktbarer og stort utvalg i brødprodukter. I tillegg stiller en del av våre oppdragsgivere krav om opptil 20% økologisk mat i varemiksen, fairtrade produkter og egne produkter for gjester med forskjellige allergier.

De 3 Stuer har hatt en meget pen utvikling i 2013-2014, og vi vil øke omsetningen med ca. 20% i forhold til 2013. I tillegg har vi allerede innhentet nye kontrakter som vil medføre en vekst i 2015 på over 20%. Vi har funnet vår nisje i markedet der ekte kokker, ekte råvarer og ekte matglede står i fokus.

Vår største utfordring fremover er å ha tilgang på dyktige medarbeidere med god grunnutdannelse/fagbrev. Gjennomsnittsalderen for kokker med fagbrev som slutter er nå nede i under 26 år. Våre personalrestauranter/kantiner er nå blitt en attraktiv arbeidsplass for også faglærte kokker, slik at vi får beholde dem lengre i faget.

Vår bransje må bli flinkere til å ta inn lærlinger for å bidra til rekrutteringen til faget.

I tillegg jobber NHO Service og bransjen med nye retningslinjer for hvordan merking av matallergener skal fungere ut på våre serveringssteder etter 14. desember 2014. Dette er en utfordring, da det pr. d.d. ikke er kommet retningslinjer fra myndighetene for hvordan dette skal fungere i praksis.

Vår største utfordring fremover er å ha tilgang på dyktige medarbeidere med god grunnutdannelse/fagbrev. Gjennomsnittsalderen for kokker med fagbrev som slutter er nå nede i under 26 år.

Ivar Villa i bRest bedriftsrestauranter

IVAR VILLA

DIREKTØR, BREST BEDRIFTSRESTAURANTER

Markedet for kantiner går fra stabilt til voksende. Vår bedrift er nå meget optimistisk. Vi dobler omsetningen fra forrige år.

Utviklingen i 2015 vil trolig være preget av økt fokus på kvalitet, økologi & rene råvarer, miljøvennlige løsninger med god mat laget på stedet. Industrielle løsninger med industri-mat vil tape. Trenden er at kunder blir stadig mer opptatte av hva de spiser og hva de vil spise.

Bransjens største utfordring er tilgangen på gode fagfolk, samt at bransjen generelt må bli bedre til å prise sine tjenester og ta riktig betalt slik at de fagfolkene vi alle ønsker oss kan få gode og motive-rende forhold å jobbe under.

Jeg vil også nevne at vi nylig ble klassifisert som trippel AAA av Dun & Bradstreet. Selv om vi kun har holdt på i 2 år har vi klart å innfri kravet om høyeste kredittverdighet, hvor det kun er 2,5 % av alle norske AS'er som har fått denne klassifisering i år.

Utviklingen i 2015 vil trolig være preget av økt fokus på kvalitet, økologi & rene råvarer, miljøvennlige løsninger med god mat laget på stedet.

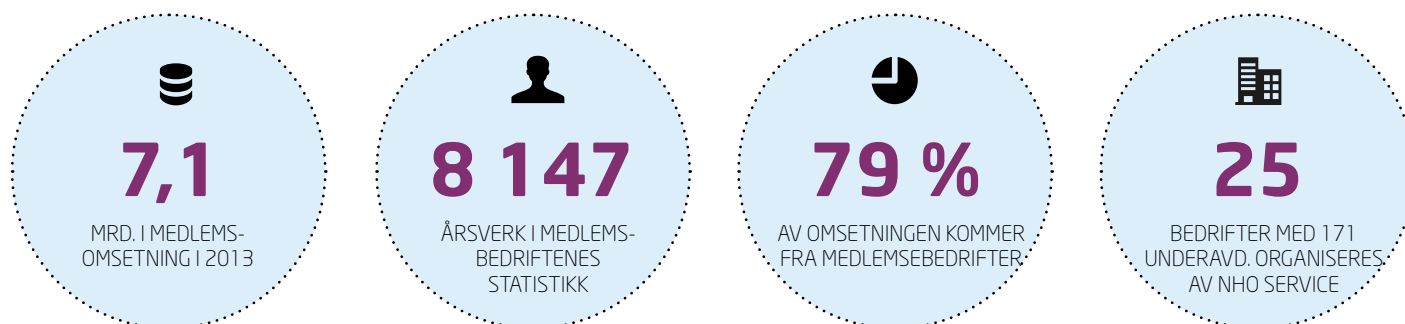

16

SIKKERHET

NØKKELTALL OM SIKKERHETSBRANSJEN

Nøkkeltall

- Sikkerhetsbransjen i NHO Service hadde i 2013 en omsetning på 7,1 milliarder kroner. Dette er en vekst på 2,2 % fra 2012 dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012.
- NHO Service representerer 25 bedrifter innen sikkerhet, med over 170 underavdelinger.
- Den private sikkerhetsbransjen omsatte for 8,9 mrd. kr i 2013 (Proff 2014), NHO Service sine medlemmer innen sikkerhet har 79 % av dette markedet.

BRANSJETJENESTER

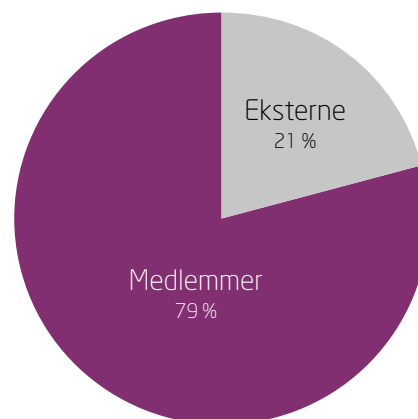
Medlemmenes omsetning fordeler seg på ulike tjenester – størst i blant dem er vakthold, boligalarm og transport.

Vakthold, transport og verdihåndtering utgjør de klassiske vektertjenestene – og tilsvarer 62 % av medlemmenes omsetning. I kategorien annet faller bolig- og bedriftsalarm samt tekniske tjenester.

BOLIGALARM

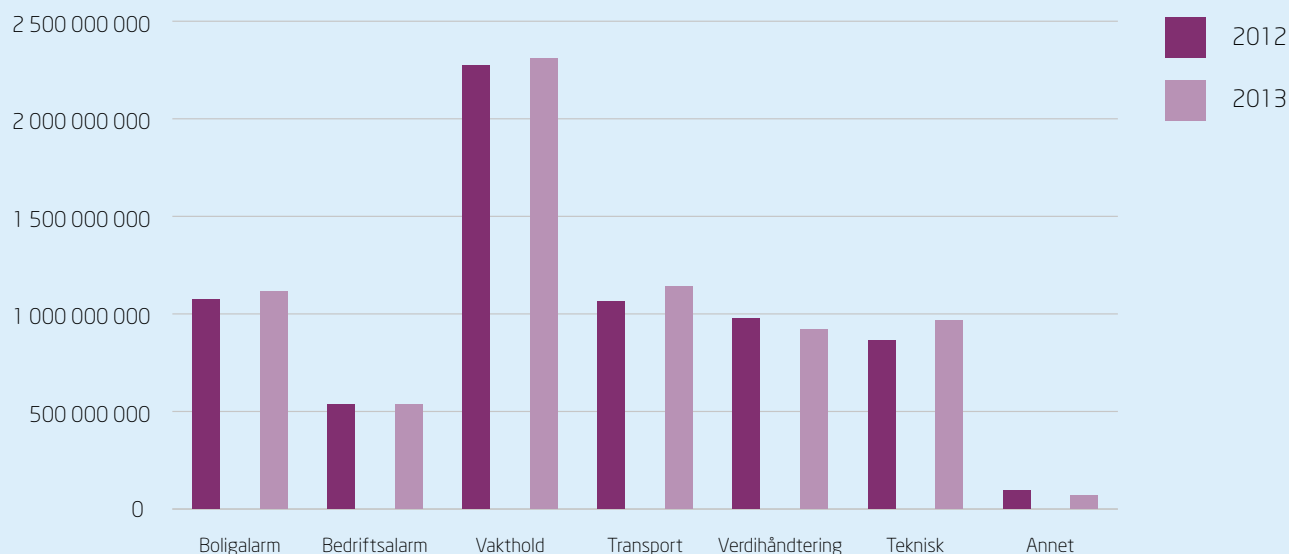
Småhus og leiligheter i Norge har boligalarm tilknyttet alarmsentral. Våre beregninger viser at Norge antagelig har verdens høyeste andel boligalarmer i forhold til antall husstander, med hele 17 %, tilsvarende ca. 375.000 husstander med boligalarm. (FNOs innbruddsstatistikk og intern statistikk i NHO Service/ prognosesenteret 2012).

Privat sikkerhet

Figur 16.1: Fordeling av det private sikkerhetsmarkedet i kr, medlemmer og eksterne

Samlet omsetning fordelt på medlemmenes tjenester (2012 og 2013)

Figur 16.2: aktivitetenes fordeling av medlemmenes samlede omsetning. (Kilde: medlemsdata via prognosesenteret).

BEDRIFTSALARM

Bedriftsalarm dekker mange ulike områder som for eksempel brann, vann og fuktighet (lekkasjer, feil på klima- anlegg, og oversvømmelser) temperaturer (server rom og data rom), store kjølelagre, fabrikker med maskiner som kan generere for store temperaturer, andre lagerinstanser etc.), assistansealarmer ved sykehus etc., backup tape (bytte av dette ved kritiske tilstander) og minibanker som er ute av drift av diverse årsaker. Dette er viktige områder i personers og bedrifters daglige virksomhet og gir et godt bilde av hvilke type hendelser bransjen og tjenesten er med å forhindre eller lindre.

VAKTHOLD

Vakt hold kan deles inn i fire hovedkategorier; stasjonær vakt, mobilt vakt hold, publikumsrettet vakt hold samt svinnkontroll. Stasjonært vakt hold står for halvparten av omsetningen innen tjenesten. Publikumsrettede tjenester er primært kjøpesenter, trafikk-knutepunkter og kollektivtransport. Publikumsrettet vakt hold utgjør 8 % av medlemmenes totale omsetning.

VERDIHÅNTERING

Verdi håndtering omfatter primært transport og telling av penger.

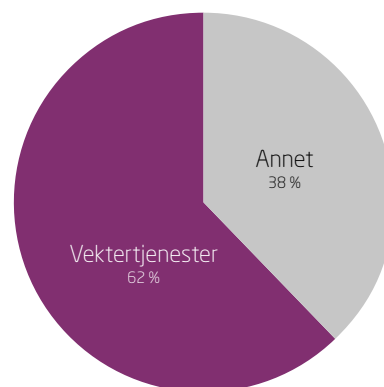
I tillegg kommer også håndtering av andre type verdier. I denne sammenheng kan det spesielt nevnes:

- Transport og lagring av kunstverk
- Verdipapirer (kurèrvirksomhet)
- Transport av dokumenter som skal til makulering for å forhindre at sensitiv informasjon havner i feil hender (her benyttes sikkerhetsklarert personell med opplæring i verdi håndtering)

- Et direkte HMS- tiltak for ansatte i handelsnæringen både for å forhindre ran av butikker og filialer ved å unngå for store beholdninger i safer etc. og et trygghetstiltak for å unngå at ansatte blir ranet og overfalt på vei til nattsafedeponering.
- Myntsamlinger
- Medikamenter
- Backup-tapes
- Makuleringstjeneste (både transport og makulering)

Ansatte innen denne tjenesten forsyner butikk, bank- og postvesenet i hele landet med kontanter og valuta.

Fordeling av omsetning på vektertjenester og andre tjenester

Figur 16.3: Omsetningsfordeling mellom vektertjenester og andre tjenester. (Kilde: medlemsdata via prognosesenteret).

TRANSPORTTJENESTER

Transporttjenester består av sikkerhetstjenester tilknyttet flyplass, heliport, havn, skip og kollektivtrafikk.

TEKNISK OG ANNET

I det konkurranseutsatte markedet har våre medlemsbedrifter i underkant av 50 % av det tekniske markedet. Tekniske og fysiske sikringstiltak har som mål å heve sikkerheten i en bedrift. Herunder faller adgangskortkontrollsystem, det å begrense og avgrense tilganger på områder hvor informasjon beskyttes - herunder personer som skal skånes på en eller annen måte. Et slikt system vil også kunne brukes som et loggsystem for å nøste opp i uregelmessigheter og å ha bedre kontroll på hvem som oppholder seg i en bygning med tanke på tilgjengelighet og evakueringsammenheng. Mange tekniske løsninger innen sikkerhet krever oppfølging og overvåking av opplært personell for å virke etter sin hensikt. Per i dag får vektere opplæring i dette i henhold til lov om vaktvirksomhet.

HENDELSER

TILBAKEHOLDELSER OG BORTVISNINGER

Bransjen holdt tilbake ca. 32.000 personer i 2013. Dette er personer som er holdt tilbake i forbindelse med butiktyveri, bilinnbrudd, lommetyveri, bråk og trusler, sniking på tog, buss eller T-bane, graffiti, urinerings, eller annen utilbørlig adferd på områder hvor selskapene har oppdrag. I medhold av Straffeprosesslovens paragraf 176, andre setning, er tilbakeholdelsen kun kortvarig og kun inntil politiet kan overta ansvaret. En annen kategori er de 44.000 personer som ble bortvist fra steder som jernbane- og T-banestasjoner. Halvparten av bortvisninger knyttet seg til kollektivtransport, mens den andre halvparten knyttet seg til annen publikumsrettet tjeneste

LIV OG HELSE

Vakt- og sikkerhetsbransjen reddet 276 menneskeliv i 2013. Dette dreier seg om øyeblikkelig hjelp ved hjertestans, overdosetilfeller og annet. 1500 personer fikk førstehjelp i forbindelse med alt fra drukning, bevisstløshet til blødninger og mindre skader, viser tallene som bedriftene har rapportert inn til NHO Service.

ANSATTE

Det var vel 8.147 årsverk i våre sikkerhetsselskap pr. 31.12.13. Hele 82 % av årsverkene er vektere mens resterende arbeider med andre oppgaver og er primært funksjonærer eller administrasjon.

UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

I løpet av 2015-2016 må alle vektere og dør- og ordensvakter opp til en offentlig eksamen i regi av politidirektoratet. Dette gjør at bransjen opplever en betydelig profesjonaliseringsprosess. Næringen er preget av inkludering og åpenhet, og sysselsetter ulike nasjonaliteter. En stor andel vektere på Østlandet kommer fra Sverige. Deres svenske utdannelse er godkjent i Norge, hvis de tar et kurs i norsk jus. Om lag 30 % av vekterne er kvinner.

PARTSSAMARBEIDET MED FAGBEVEGELSEN

Bransjen har et godt samarbeid med Norsk Arbeidsmandforbund (NAF) og Parat. NHO Service har også holdt foredrag for tillitsvalgte i NAF. Partssamarbeid i arbeidslivet er viktig for utvikling av næringen.

SAMARBEID MED DET OFFENTLIGE

NHO Service har en god dialog med det offentlige og flere samarbeidsprosjekter er initiert. Eksempler er seminar med politiets operasjonssentraler og sikkerhetsbransjens alarmsentraler, dialog og møter med politidirektoratet tilknyttet både beredskap og informasjonsutveksling. Evalueringene etter 22.juli og synliggjøringen av bransjens innsats har preget mange av møtene. I tillegg kommer det langsiktige arbeidet som er gjort for å bedre bransjens omdømme.

KILDER:

FAFO (2012) Først på stedet. Vakt- og sikkerhetsbransjens rolle 22. juli 2011. Heidi Gautun. Tilgjengelig fra URL: <http://www.faf.no/pub/rapp/20270/20270.pdf>

Slik fordeler årsverkene seg i 2013	Produksjon	Funksjonærer	Totalt
Alarm	116	668	784
Stasjonær vakt	1991	129	2120
Mobilt vakthold	828	83	911
Publikumsrettet	1777	66	1843
Svinnkontroll	115	17	132
Transport	1048	49	1097
Verdihåndtering telling	223	53	276
Verdihåndtering transport	359	24	383
Teknisk	225	103	328
Annet	22	251	273
Totalt	6 704	1 443	8 147
I andel av total	82 %	18 %	100 %

Tabell 16.1: 82 % av årsverkene i vektibransjen, tilsvarende ca 6.700 årsverk er vektere.

HEINE WANG

KONSERNESJEF, NOKAS AS

Markedet for sikkerhetstjenester i SkandiNavia vil i 2015 trolig fortsatt være preget av restrukturering hvor resultatet blir færre og større aktører.

Våre analyser viser en fortsatt vekst med økende fokus på outsourcing av tjenester, samt en viss økning blant annet med bakgrunn i den økende terrortrusselen og den generelle kriminalitetsutviklingen.

Nokas har opplevd en vekst i markedet fra 2013 til 2014. I tillegg har konsernet bidratt til å restrukturere markedet ved oppkjøpet av G4S i Norge og AS Skan-kontroll.

Nokas har i 2013 – 14 doblet sin virksomhet og har blitt en stor skandiNavisk aktør med oppstart også utenfor SkandiNavia. Vi ser allerede gode resultater og forbedrede marginer gjennom en riktigere prising og betydelige kostnadskutt, ikke minst gjennom uttak av synergier etter ulike oppkjøp. Nokas går nå også lenger inn i verdikjeden ved for eksempel å tilby over 1000 egne minibanker til konsumentmarkedet i SkandiNavia.

Bransjens største utfordringer vil fremover være de offentlige rammebetingelsene og kostnadsutviklingen ved å ha en høy personalkost i produksjonen

Heine Wang, Nokas AS

TROND LANGELAND

ADM. DIR. STANLEY SECURITY AS

Utviklingen i sikkerhetsmarkedet i 2013-14 har vært positiv. Vi regner med at den årlige veksten er på mellom 3 og 5 %. Det skyldes positiv konjunkturutvikling generelt, og i byggebransjen spesielt.

Vi opplever at markedet er mer opptatt av sikkerhet enn før, og spør etter mer kostnadseffektive løsninger. Eksempel på dette er at kundene ønsker mer elektronisk sikkerhet og overvåkning, til erstatning for manuelle tjenester. Vi ser også at en del er i markedet for å outsource hele sikkerheten til en profesjonell underleverandør. Dette er kostnadseffektivt for kunden og vil i de fleste tilfeller øke sikkerhetsnivået.

Vi ser også at kunder bruker sikkerhetsinvesteringen til å hente ut andre kommersielle og driftsmessige fordeler, som for eksempel å bruke informasjon fra videoovervåkning til å analysere kundestrøm i butikker, eller til å henføre kostnader for skade på kjøreporter. Vi tror dagens trender vil fortsette og forventer fortsatt vekst i markedet. Vi tror også at overgang til mer elektronisk sikkerhet vil fortsette. Kundene ser sikkerhet som en investering de kan dra nytte av på flere måter, og har et mer bevisst forhold til risiko. For mange vil for eksempel sikring mot vannskade og brann, være vel så relevant som innbrudd og ran.

Trond Langeland, Stanley Security AS

Bransjens viktigste utfordringer i 2014-15 er nok omstillingen til mer elektroniske tjenester, økt fokus på tjenester og god kundeoppfølging, samt forventninger om sømløse grensesnitt mellom ulike drifts- og styringssystem. De leverandørene som er for tungt inne på manuelle vektertjenester, og ikke henger med i timen vil merke motbør.

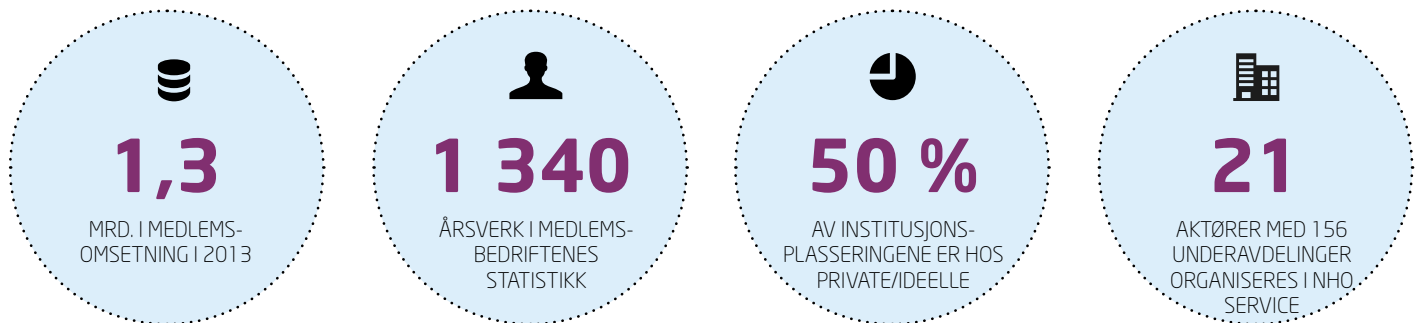

17

BARNEVERN

NØKKELTALL OM BARNEVERN

«Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barnevernet skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.» Bufdir 2014

NHO Service sine medlemmer inngår i det statlige barnevernet. Siste tilgjengelige tall på det tidspunktet heftet gikk i trykk var StatRes for måleperioden 2012. Det gjør at vi dessverre ikke har kunnet oppdatere alle tall og grafer med 2013 tall.

I publikasjonen Tall og Fakta for Barnevernet i Norge utgitt av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) oppgis det at det var drøyt 5500 barn i det statlige barnevernet ved slutten av 2013. Av disse var om lag 1.000 i institusjon, noe som tilsvarer 17 prosent av alle barn i det statlige barnevernet (-4 % siden 2011).

Nøkkeltall

- Totalt ble det bevilget 5,8 mrd. kr. til det statlige barnevernet i 2013, på bakgrunn av aktivitetsveksten i 2012 og 2013 fikk det statlige barnevernet tilført 174 mill. kr. i revidert nasjonalbudsjett 2013 (Bufetat 2014).
- Antallet oppholdsdager ved ideelle barnevernsinstitusjoner økte med nesten 4 prosent fra 2012 til 2013, imens bruken av private barnevernsinstitusjoner gikk ned med 3 prosent i samme periode. Aktiviteten i egenregi gikk ned med vel 6 prosent (Bufetat 2014)
- 50 % av institusjonsplasseringene er hos private/ideelle.
- NHO Service organiserer nesten alle de private aktørene innen barnevern. Bransjen var ny hos NHO Service i 2011. Våre medlemmer innen barnevern utførte barnevernstjenester for 1,3 milliarder kroner i 2013.

De fleste bedrifter innen barnevern opplevde at 2013 var et brukbart år, mens 2014 har vært økonomisk krevende. Spesielt de små og uavhengige selskapene har en vanskelig situasjon.

Dette står i kontrast til de politiske signaler fra ny regjering som bar bud om en enklere markedssituasjon for private «ikke ideelle» aktører. Bransjen har sett i 2014 at flere av de små selvstendige selskapene har blitt kjøpt opp av større selskaper. Dette må ses på som et resultat av uforutsigbarhet angående tilgang på oppdrag og et ønske om å være mindre påvirket av markedssvingninger. Bufdir vil benytte seg av andre opsjonsår slik at nye forhandlinger ikke vil finne sted før tidligst i 2015 med avtaler gjeldende fra våren 2016. Dette betyr at EUs direktiv vedr. forbud mot å favorisere ideelle selskaper har trådt i kraft ved kontraktsperiodens start.

Kostnader per enhet, etter region (kr) 2012	Hele landet
Utgifter per oppholdsdag i statlige barnevernstiltak	5 091
Utgifter per oppholdsdag i fosterhjem	3 057
Utgifter per oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner	7 492
Utgifter per oppholdsdag ved kjøp fra private barnevernsinstitusjoner	6 699
Utgifter per oppholdsdag i statlige barnevernsinstitusjoner	8 425
Utgifter per oppholdsdag i hjelpetiltak i hjemmet	1 431

Tabell 17.1 Kostnader pr. oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner hentet fra SSB (2013).

MEDLEMSUTVIKLING

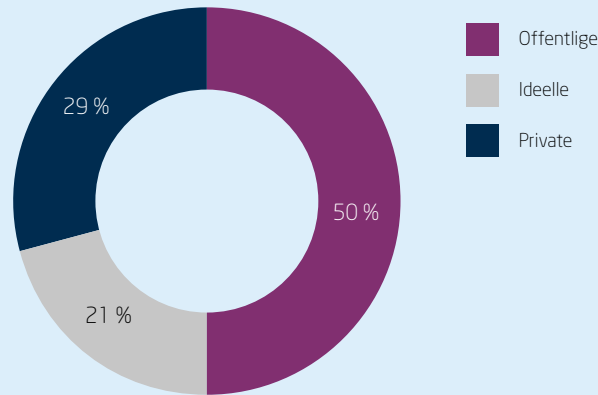
Det er nå 21 medlemsbedrifter med 156 underavdelinger i Bransjeforeningen for Barn og Ungdom. Disse representerer ca 90 % av den totale kapasiteten for de private i bransjen. Det er kommet til to nye medlemsbedrifter siste år slik at det nå bare er et fåtall av selskapene som er medlem i andre foreninger eller ikke medlem noe sted.

RAMMEVILKÅR

Bransjen leverer først og fremst et institusjonstilbud til ungdom mellom 12 og 20 år. Alle som gir slike tilbud har deltatt i konkurranse om et antall rammeplasser. Regjeringen Stoltenberg ga gjennom sin «Soria Moria erklæring» i 2005 retningslinjer som innebar at ideelle organisasjoner skulle favoriseres ved valg av tiltak. Rekkefølgen ved valg av tiltak er statlige-ideelle-andre private uten å se på hvilke tiltak som er best egnet i den enkelte sak. Regjeringen har gjennom de siste år gjennom sine styringssignaler pålagt direktoratet å følge denne praksisen. Man ser at dette har fått en del uheldige utslag gjennom at noen barn har opplevd flyttinger mellom institusjoner som kunne vært unngått om man i første runde hadde tatt hensyn til barnets beste uten å vektlegge eierskapet. Det var forventninger i bransjen til at en ny regjering ville endre rammevilkårene slik at konkurransen kunne foregå på like vilkår. Den påtroppende regjeringen ga høsten 2013 signaler som i stor grad bekreftet at den ville innfri disse forventningene. Nå et år senere venter man fortsatt på at Bufdir skal få nye retningslinjer fra regjeringen når det gjelder de nevnte prioriteringene.

Fordeling institusjonsplasseringer

Institusjonsplasseringene (barn i barnevernsinstitusjoner) fordeler seg på følgende måte mellom offentlige, ideelle og private aktører pr. 31.12.12:

Figur 17.1 Fordeling institusjonsplasseringer pr. 31.12.12 målt i antall barn pr. 31.12.12 (SSB 2013)

KOMPETANSEKRAV OG REKRUTTERING

Det ligger et krav til at minst 50 % av alle ansatte i barnevernsinstitusjonene skal ha en godkjent miljøterapeutisk utdanning på høyskolenivå. Dette er begrenset til vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer. En såpass streng avgrensning medfører at det i noen tilfeller blir utfordrende å rekruttere nok fagpersonell. Dette gjelder alle deler av barnevernet uavhengig av virksomhetstype og eierskap. Det vil på sikt bli nødvendig å se på mulighetene for at også andre grupper kan godkjennes som miljøterapeuter. Naturlige grupper vil være lærere med spes.ped, sykepleiere og førskolelærere. Slik arbeidsmarkedet er i dag er det kamp om ressursene og en utvidelse av gruppen med godkjent utdanning vil kunne dempe presset og bidra til et større mangfold blant de fagansatte.

HØRING

Bransjeforeningen har over flere år arbeidet opp mot politiske miljøer for å få endret praksisen med forskjellsbehandling av private aktører. Våren 2014 deltok vi i en høring på Stortinget som gjaldt et forslag om at Stortingets avtale med ideelle organisasjoner skulle videreføres, samt at det skulle avholdes skjermede anbudsrunder for ideelle aktører. NHO Service var ved denne høringen eneste høringsinstans som frarådet å følge forslagene. I den påfølgende avstemningen i Stortinget ble begge forslagene nedstemt og vi kunne konkludere med at vi ble hørt fullt ut i disse sakene. Bransjeforeningen har presisert overfor departementet at å ta i bruk andre opsjonsår gir dem muligheten til å sette sitt eget preg på barnevernspolitikken når anbudsrundene settes i gang fra forsommeren 2016.

Det ligger et krav til at minst 50 % av alle ansatte i barnevernsinstitusjonene skal ha en godkjent miljøterapeutisk utdanning på høyskolenivå.

BRANSJEN I TALL

Institusjonsdrift er i større grad konkurranseutsatt enn fosterhjem, der 70 % av fosterhjemmene som benyttes er engasjert av det offentlige. Den resterende andelen er engasjert av private (ideelle og kommersielle) på vegne av det offentlige. Ser vi på drift av barnevernsinstitusjoner er det en langt jevnere fordeling av oppholdsdager.

SSB publiserer statistikk på kostnader per oppholdsdag i barnevernsinstitusjoner. Denne viser at private- og ideelle barnevernsinstitusjoner (i SSB samlet i kategorien private) har lavere kostnader pr. oppholdsdag enn sitt offentlige motstykke.

SSB publiserer også statistikk på utgifter per oppholdsdag ved kjøp fra private og ideelle barnevernsinstitusjoner. I tabell 07062 i Statistikkbanken oppgis ressursinnsats, etter institusjonenes eierskap. De ideelle står oppført med en driftsutgift per oppholdsdag på 6.961 kr, de private står oppført med en driftsutgift per oppholdsdag på 8.042 kr. (SSB 2013).

NHO Service samler inn egen statistikk fra medlemsbedriftene på utgifter per oppholdsdag i institusjoner innen områdene: omsorg, atferd, rus, akutt og enslig mindreårig asylsøker. I tillegg samler vi inn statistikk på utgifter pr. oppholdsdag i familievern på de samme områdene. Vi kommer frem til en snittkostnad for oppholdsdøgn i våre medlemmers institusjoner på 6.865 kr. Dette er 1.177 kr lavere enn SSBs tall for private.

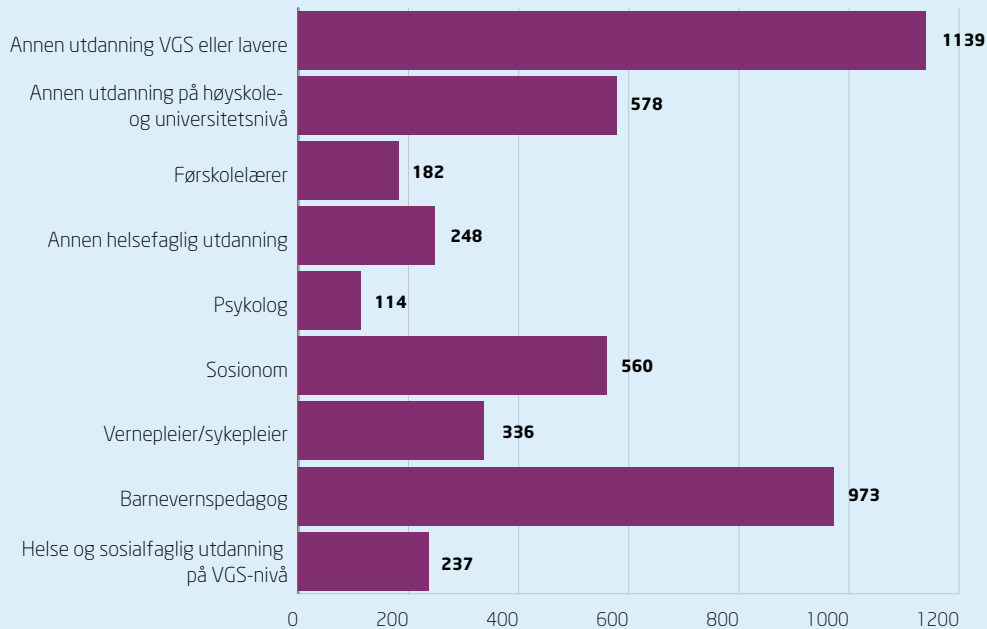
To av våre institusjoner skiller seg vesentlig fra de andre på kostnad pr. oppholdsdøgn. Det er fordi disse har barn med særlige omsorgsbehov. Fordi det ikke finnes noe motstykke til disse institusjonene i offentlig regi, er det riktigst å trekke de ut av gjennomsnittet dersom man skal gjøre sammenligninger mellom ulike driftsoperatører. Grunnen til at de er mer ressurskrevende er at barnet har en problematikk som medfører at de må inn i enetiltak som er miniinstitusjoner der de er alene med de voksne. Det må til enhver tid være to voksne på vakt hvilket betyr at det er minimum seks ansatte pr. barn ofte fler. Under normale omstendigheter vil en stab på 8-10 ansatte være tilstrekkelig for 5-6 barn eller ungdommer. Dersom vi korrigerer for dette, hadde våre medlemmer en snittkostnad pr. oppholdsdøgn på 6.757 kr i 2012.

Institusjonsdrift er i større grad konkurranseutsatt enn fosterhjem, der 70 % av fosterhjemmene som benyttes er engasjert av det offentlige.

Årsverk i statlig barnevern 2012

Figur 14.2 Fordeling av årsverkene som inngår i statlig barnevern i 2012 (SSB 2012).

De ulike typene barnevernsplasser varierer i hvor ressurskrevende de er, de er også fordelt ulikt mellom driftsoperatørene. Skal kostnader pr. oppholdsdag kunne sammenlignes bør den suppleres med hvor mange oppholdsdøgn private, ideelle og offentlige hadde innen områdene: omsorg, atferd, rus, akutt og enslig mindreårig asylsøker. Mulig bør denne informasjonen så ligge til grunn for en vektning, slik at man får sammenlignbare kostnader. NHO Service samarbeider med SSB for å se på beregningene av sammenlignbare plasskostnader.

KILDER:

BUFETAT. Årsrapport 2012. Tilgjengelig fra URL: http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Om%20oss/%c3%85rsmelding/2012/BufetatAarsrapport2012_web.pdf

SSB 2014. Barnevernsinstitusjoner 2012. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverni>

Bufetat. 2014. Barnevernet i Norge. Tall og fakta. Tilgjengelig fra URL: <http://www.bufetat.no/om/statistikk/>

Erik Sandøy i Aleris Ungplan & BØI.

ERIK R SANDØY

ADM. DIR., ALERIS UNGPLAN & BOIAS

I 2014 har vi i hovedsak sett en positiv utvikling innen alle våre virksomhetsområder: Barnevernstjenestene har hatt en stabil vekst etter at staten har brukt sine opsjoner på å forlenge eksisterende avtaler.

Dette har skapt en forutsigbarhet og stabilitet som er viktig for å etablere og drive gode tjenester. 2014 har også vært et konsolideringsår når det gjelder oppkjøp og strukturering av selskaper innen barnevern.

Bransjen preges nå av flere store eiere og selskaper enn tidligere. Det aller mest gledelige er kanskje at likestillingen mellom ideelle og ikke-ideelle private bidragsytere nå er i ferd med å bli en realitet, og at vi går mot ett, felles barnevern i Norge. Noe av grunnen til det er at den nåværende barneministeren har vært villig til å se på barnevernet som en samlet ressurs hun kan bruke for å løse det store behovet for barnevernstjenester.

Innenfor rus- og psykisk omsorg ser vi økende etterspørsel fra kommunene. Det er positivt for brukerne. Vi er overbevist om at det er flere brukere med særlige behov i kommunene, som gjennom tilrettelagt omsorg kan fungere bedre ut fra sine forutsetninger. Det er svært gledelig at Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA-ordningen) i 2014 endelig ble rettighetsfestet. Det er et første, viktig skritt for å sikre personer med funksjonsnedsettelse mer frihet og selvstendighet.

En stor utfordring er at behovet for barnevernstjenester er så store i Norge at det offentlige har hatt større bruk av private tjenester enn man har budsjettert for. Det har ført til at det offentlige ønsker å presse prisene for institusjonsplasser, og særlig familiehjem. Dette vil kunne skape en større grad av uforutsigbarhet, avhengig av hvilke krav som vil stilles til gjennomføring av avtaler.

Etter endringene i Barnevernloven skal flere tjenester ut på kommunalt nivå og underlegges kommunal styring. Det blir spennende å følge med på hvordan den økonomiske situasjonen for kommunene da vil se ut, og om de vil ha ressurser til å kjøpe barnevernstjenestene de har behov for. Vi har for eksempel tidligere sett at kommunene ikke har bygget flere sykehjems plasser til tross for økte tilskudd.

Vi ser frem til å følge regjeringens videre arbeid med å bygge robuste barnevernstjenester for fremtiden.

Arve Lund, Boenheten AS

ARVE LUND

LEDER, BOENHETEN AS

2013-2014 har som tidligere vært preget av store variasjoner i etterspørsel etter våre barnevernstjenester. For vår virksomhet ble 2013 et «normal år», mens 2014 ligger an til å bli dårligere både på topp - og bunnlinje.

Den nye regjeringens erklæring om å «likestille» private AS bedrifter med ideelle, samt å åpne for større bruk av private tiltak har foreløpig gitt liten eller ingen effekt for oss.

Forklaringen er trolig at Barne, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ikke har fått tilstrekkelige konkrete instruksjoner som fremmer straksbruk av private tjeneste tilbydere. De praktiserer derfor «rød-grønn politikk» hvor statlige tiltak etterstrebes før private/ideelle, også når det innebærer at barn må flyttes for å «spare penger». I noen tilfeller fører det også til bruk av faglig svakere tiltak enn det barnet/ungdommen trenger.

Vi er nå optimistiske til at bruken av private tiltak gradvis vil øke, men forventer ingen store effekter på kort sikt. Til det er den nye regjeringen «for passiv» og med en helseminister som vel ikke i praksis oppfattes som en politiker som fremmer blå politikk. I tillegg forventer vi at stramme budsjetter vil medføre at fokus på økonomi videreføres på bekostning av «barnets beste» da hverken tidligere eller nåværende regjering synes å ville prioritere de langsiktige positive effektene ved økt satsing på et faglig tungt barnevern.

For de små, selvstendige aktører i vår bransje blir utfordringen å makte og tilfredsstillende økte faglige krav med lave belegg og flere vil trolig måtte avvikle virksomhet. For de store aktørene dreier det seg om å «trå vannet» inntil den forventede effekt av akseptert økt bruk av private tiltak får gjennomslag hos beslutningstakerne i alle ledd, herunder saksbehandlerne på barnevernskontorene, bufetatene (fagteamene) bufdir og departement.

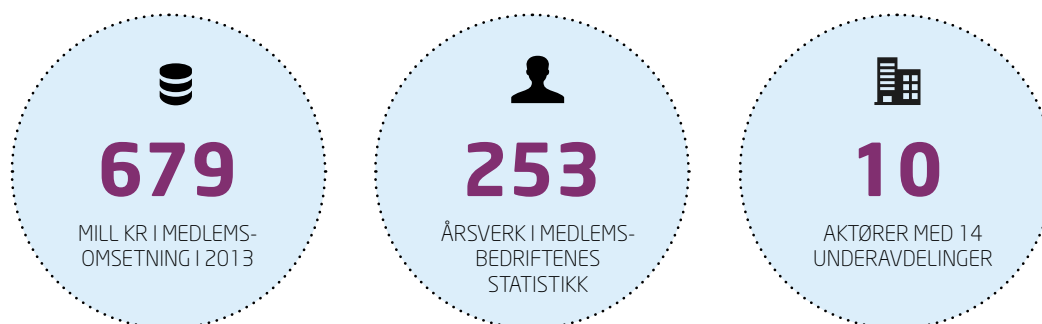

18

PSYKISK HELSE OG AVHENGIGHET

NØKKELTALL OM PSYKISK HELSE OG AVHENGIGHET

Bransjenettverket for Psykisk Helse og Avhengighet ble etablert i mai 2013. Medlemmene av nettverket er bedrifter som gir tilbud til personer med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemmede, personer med avhengighetsproblematikk og demente. Bedriftene leverer spesielle og skreddersydde tilbud til brukere/pasienter som det ikke eksisterer «vanlige» tilbud til i kommuner og bydeler. Flere av disse gruppene har en del felles brukere slik som områdene psykiske vansker og rusmiddelrelaterte lidelser. Oppdragsgiver i dette fagfeltet er i hovedsak kommunene.

Målet for nettverket er å bidra til felles fag- og kvalitetsutvikling ved blant annet å utarbeide en plattform for felles kvalitetsstandarder i bransjen. Nettverket består nå av 7 aktører med 14 virksomheter fra hele landet.

Nøkkeltall

- Våre medlemmer hadde i 2013 en samlet omsetning på 679 mill kr. (+11 % økning fra fjoråret, dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012).
- Våre 7 aktører innen psykisk helse og avhengighet hadde 14 underavdelinger og sysselsatte 253 årsverk.

Målet for nettverket er å bidra til felles fag- og kvalitetsutvikling ved blant annet å utarbeide en plattform for felles kvalitetsstandarder i bransjen.

RAMMEVILKÅR

Oppdragene til bransjen gis gjennom utlyste konkurranser i den enkelte sak. Flere kommuner har valgt å følge regjeringen Stoltenbergs «Soria Moria» standpunkt når det gjelder favorisering av ideelle fremfor andre private. Rekkefølgen ved valg av tiltak blir som i andre deler av helse og velferdsområdet med det offentlige som førstevalg dernest de ideelle og til sist andre private. Dette skjer uten hensyn til hva som er det best egnede tilbudet i den enkelte sak. Dette fører til skjevhet i konkurransesituasjonen som over tid vil kunne føre til at viktige faglige ressurser går tapt.

Uutnyttet kapasitet i privat sektor skal tas i bruk, skal vi tro signaler fra den nye regjeringen. Foreløpig er ikke praksis endret og medlemmene opplever fortsatt at ideelle aktører favoriseres ved valg av tiltak. Regjeringen har høsten 2014 en høring som gjelder forslag til fritt behandlingsvalg i spesialisthelsetjenesten. Forslaget er meget viktig og vil være avgjørende for hvordan bedriftenes tjenester blir tatt i bruk i fremtiden.

Det er forventninger i bransjen til at en ny regjering vil endre rammevilkårene slik at konkurransen kan foregå på like vilkår.

BRANSJENS SAMFUNNSNYTTE

Bransjen bidrar gjennom sin virksomhet til at brukerne/pasientene får den nødvendige behandling som gjør dem i stand til å leve selvstendige liv med et minimum av bistand i etterkant. Det medfører i tillegg til de menneskelige gevinstene for pasientene og deres nærmeste, en stor økonomisk besparelse for samfunnet.

BRANSJENS ANSATTE

For å opprettholde en høy faglig standard har bedriftene i tråd med kravene fra det offentlige rekruttert fagutdannede helse- og sosialarbeidere med bred kompetanse. Det er i hovedsak ansatte med treårig høyskoleutdannelse eller mer som utgjør behandlingspersonalet ved bedriftene. I tillegg er det ansatt personer med ulik kompetanse som har utfyllende roller i forhold til behandlingsarbeidet.

NHO Service vil bidra til :

- å synliggjøre at bransjens kvaliteter er en nødvendig forutsetning for et faglig godt og mangfoldig tilbud
- at bransjen utvikler seg i takt med tiden
- å bedre bransjens konkurransevilkår
- likebehandling av alle aktører innenfor et felles regelverk og uavhengig av offentlig eller privat eierskap.

Jørn Stensløyken, Stenimed AS

JØRN STENSLØKKEN

DAGLIG LEDER, STENIMED AS

Å levere tjenester innen psykisk helse og avhengighet er en stor utfordring. Behovet er stort og etterspørselen øker år for år. Stenimed AS tilbyr landsdekkende bo- og omsorgstjenester og avlastningstjenester til brukere med spesielle bistandsbehov.

Trenden er at flere har lagt sine oppdrag ut på anbud og at flere oppdragstakere har kommet på banen og konkurrerer om anbudene. Når det gjelder kvaliteten på vurderingene av anbudene varierer dette fortsatt og noen ganger kan det se ut som om valg av tilbyder er svært tilfeldig.

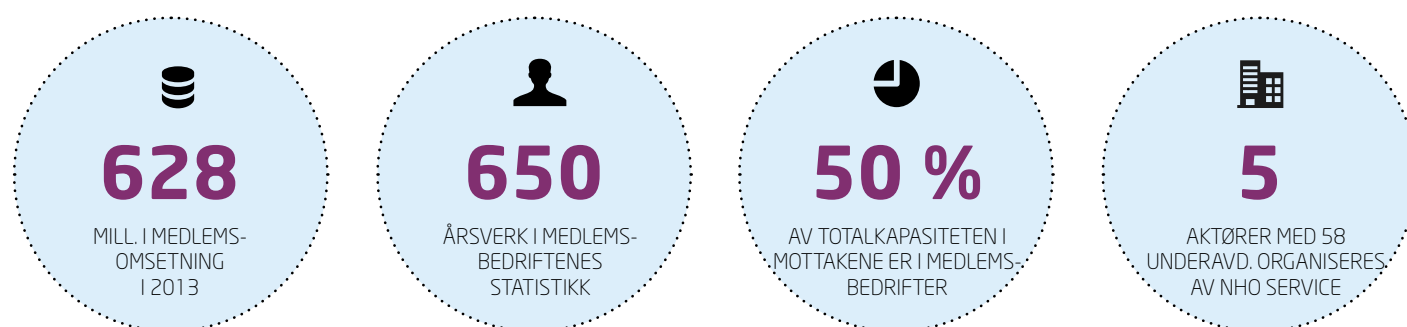
Kvalitetsutvikling er et satsingsområde fra både tilsynsmyndighetene og fra oss og for 2015 vil en større del av våre ressurser gå til utvikling av kvalitetssystemene våre. Vi håper også at tilsynsvirksomhetene blir mer profesjonalserte og kommer oftere (både intern og fra ulike tilsynsmyndigheter som kommune, arbeidstilsyn, fylkesmenn mv) Vi har tidligere tatt til orde for etablering av en statlig godkjenningssystem for våre virksomheter som kan sikre tjenestekvalitet, større grad av forutsigbarhet av kvalitet og ikke minst større krav til aktørene og egenkontroll av tjenestene.

19

ASYLMOTTAK

NØKKELTALL OM ASYLMOTTAK

Asylmottak er et frivillig botilbud for utenlandske personer som selv ber om beskyttelse som flyktninger. For de som har fått oppholdstillatelse, begynner integreringen i asylmottakene. Noen asylsøkere finner seg andre bosteder på egenhånd, men majoriteten bor i mottak. I transittmottakene bor asylsøkerne til helseundersøkelser og intervju er gjennomført. Under behandlingen av søknaden bor de i ordinære asylmottak, her blir de frem til de bosettes, returnerer frivillig eller uttransporteres. I tillegg til transittmottak og ordinære mottak finnes forsterkede avdelinger for asylsøkere med fysiske eller psykiske hjelpebehov, og mottak for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år. Det er Staten som har ansvar for å finansiere plassene i asylmottakene. Asylmottakene og resten av mottaksapparatet styres gjennom Utlendingsdirektoratet (UDI). UDI driver ikke mottakene selv, men inngår avtaler med kommuner, private og ideelle om driften. Det er UDI som har utarbeidet retningslinjene for mottaksdriften.

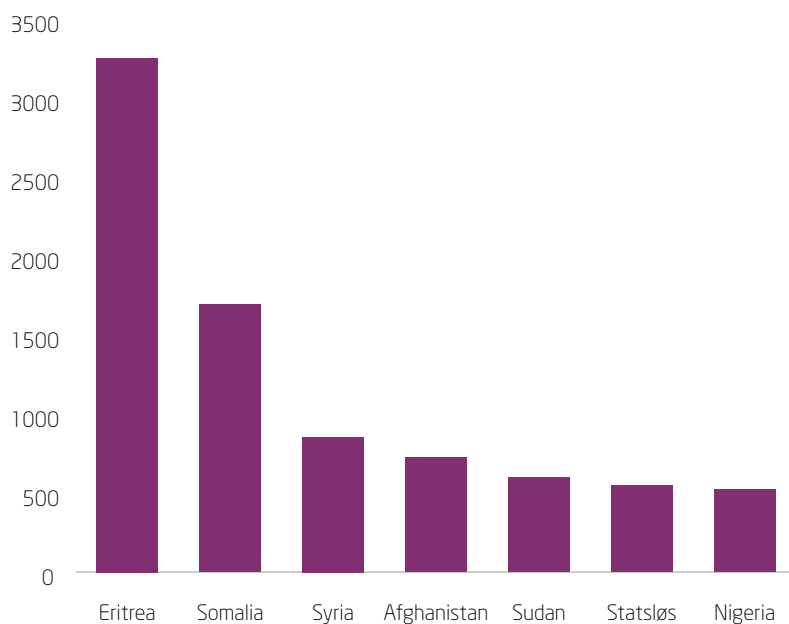
Nøkkeltall

- NHO Service organiserer i dag 5 aktører som til sammen driver 58 asylmottak, disse har om lag halve landets mottakskapasitet.
- Våre asylmottak hadde i 2013 en samlet omsetning på 628 millioner kroner (+5 % økning fra fjoråret, dersom man sammenligner med samme utvalg bedrifter som i 2012).
- Asylmottakene i NHO Service sysselsetter 650 årsverk og drifter omtrent halvparten av kapasiteten innen asylmottak.
- Ved utgangen av 2013 bodde det 16.300 personer i mottak.
- UDI har ansvar for at asylsøkerne får tilbud om et sted å bo. Ved slutten av 2013 hadde man 20.000 plasser fordelt på 115 mottak, dette er 2000 flere plasser og 10 flere mottak enn ved slutten av 2012.

Av de omlag 12.000 asylsøkerne som kom til Norge i 2013 var helt klart flest fra Eritrea (3.260), det kom om lag tre ganger så mange søkere fra Eritrea i 2013 som i 2012. Den nest største søkernasjonalteten var somaliere, som hadde en nedgang på 20 % fra året før – de var den største søkernasjonalteten i 2012. Antallet søkere fra Syria gikk opp med 160 prosent fra 2012 til 2013. De fleste i kategorien Statsløse er palestinere, mange av de som var registrert som statsløse i 2013 oppga også at de kom fra Syria.

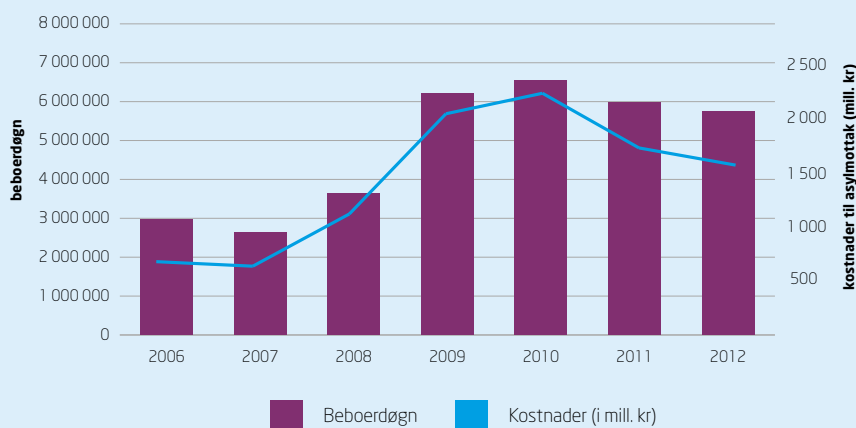
Ved utgangen av 2013 bodde det 16.300 personer i mottak, av disse var det kun 15 % som ventet på å få asylsaken sin behandlet av UDI (-2 % fra 2012). Den største andelen av mottaksbeboerne ved utgangen av året var personer med endelig avslag på søknaden om asyl, disse har plikt til å forlate Norge. 5.700 personer, det vil si 35 prosent av mottaksbeboerne var i denne situasjonen. En gruppe som kan bli boende lenge i mottak er de som har fått en tillatelse med en form for begrensning. En slik begrensning kan bli gitt til personer der UDI er i tvil om identitet, eller personer som ikke har rett på beskyttelse – men det er tungtveiende grunner til at de ikke bør returnere til hjemlandet sitt akkurat nå. Enslige mindreårige asylsøkere kan også få begrenset oppholdstillatelse. Beboere med oppholdstillatelse utgjorde 33 % av beboerne i asylmottakene ved årsskiftet. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) skal finne egnet kommune og bolig til disse 5.400 personene. Mottakene er førsteledd i integreringsprosessen som består blant annet av samfunnsfags- og norskopplæring.

Asylsøkere etter vanligste statsborgerskap 2013

Figur 19.1 : De 7 vanligste søkernasjonaltetene (Kilde UDI årsrapport 2013).

Oversikt over beboerdøgn og kostnader til asylmottakene

Figur 19.2: Asylmottakene er fleksible, oversikt over beboerdøgn og kostnader til asylmottakene (i millioner kroner) for årene 2006-2012.

Det er flere mottaksbeboere enn asylsøkere. Dette er fordi mange av dem som bor i mottak kom før 2013, noen venter fortsatt på å få søknaden sin behandlet og noen har fått en midlertidig tillatelse. Det er også slik at alle tidligere asylsøkere har rett til å bo i mottak mens de venter på å bli bosatt i en kommune, å få behandlet klagen sin eller å returnere til hjemlandet – frivillig eller med tvang. Enkelte land tar ikke mot tvangsreturnerte personer, det gjør at noen av de som ikke ønsker å returnere blir boende i mottak i mange år (Kilde UDIs årsrapport 2013).

ET FLEKSIBELT SYSTEM

UDI skal til enhver tid utnytte ca. 85 % av mottakskapasiteten, vi skal ikke ha for mange ledige mottaksplasser – men for å kunne ha et fleksibelt system som kan håndtere svingninger i antall asylsøkere er det viktig å ha en buffer (UDI 2013). En mulig begrensning i fleksibiliteten til mottaksapparatet er kommunenes grad av selvråderett i bestemmelse av etableringen av nye mottak. Det pågår en debatt om hvorvidt kommunene bør og skal ha vetorett.

UTVIKLING I MEDLEMSMASSEN

Asylmottak er en ny bransje i NHO Service, og ble først ordentlig etablert i 2013. Vi har samlet de største private aktørene hos oss.

POLITISKE RAMMEVILKÅR

Asylmottakene påvirkes av politiske rammevilkår på globalt-, nasjonalt- og lokalt plan. Politiske uroligheter, kriger og kriser internasjonalt bestemmer i stor grad omfanget av og opprinnelseslandene til flyktningene som kommer hit. Nasjonalt har det de siste to regjeringstidene vært en løpende diskusjon om hvor stor andel av asylmottakene som bør være driftet av kommersielle vs. ideelle aktører. Fordi det har vært en utfordring å få kommunene til å bosette tilstrekkelig antall flyktninger med innvilget opphold, har det oppstått en gjennomsnittlig ventetid på 7. måneder. Relasjonen til kommunene man drifter mottak i er av stor betydning for bransjen.

UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

Bransjen verdsetter mangfold, noe som speiler seg i de ansatte som representerer mange forskjellige etnisiteter, språk, aldersgrupper og kompetanseområder. En del av de ansatte innehar formalkompetanse, dette gjelder økonomer, barnevernspedagoger, sosionomer og pedagoger. I tillegg har man ofte personer med håndtverkerbakgrunn sysselsatt i drifts- og vaktmesterstillinger. Det er også noen ufaglærte i miljøarbeiderstillinger. Bransjen har ikke utfordringer med rekrutteringen, og tilbakemeldingene og søkerantallene på de utlyste stillingene indikerer at asylmottakene er attraktive arbeidsgivere.

NHO Service besøker høyskoler og universitet som utdanner helse- og sosialfaglig personell for å fortelle om yrkesmulighetene i privat sektor, herunder også i private asylmottak.

PARTSSAMARBEID MED FAGBEVEGELSEN

Asylmottak omfattes av tariffavtale 453, hvor motparten er LO og Fagforbundet. Denne tariffavtalen har på samme måte som andre tariffavtaler inntatt bestemmelser om blant annet arbeidstid, tillegg for overtid og ulempetillegg, bestemmelser om lokale lønnsforhandlinger og avtalefestet pensjon

KVALITETSARBEID OG UTVIKLING

NHO Service har utviklet et målesystem for kvalitet og sikkerhet i Asylmottakene, Driftsoperatørforum (Drof) ønsker å støtte seg til dette. I løpet av vårparten 2014 har vi foreslått en rekke tiltak for å ytterligere styrke kvalitets- og sikkerhetsarbeidet i mottaksdriften.

Bransjeforeningen har også tatt til orde for at det sikres et barnehagetilbud for barn i mottakene i barnehagealder. Dette ville hjulpet integreringen av de yngste på mottaket.

KILDER:

UDI. 2013. Årsrapport. Tilgjengelig fra URL: <http://www.udi.no/statistik-og-analyse/arsrapporter/>

TOR BREKKE

LEDER, HERO NORGE

Asylmottaks-markedet 2013-2014 har vært relativt stabilt ut fra UDI's behov for mottaksplasser. Ankomstene for 2014 vil trolig ende på rundt 12.000 asylsøkere, som er nær det samme nivå vi har hatt de siste fire år. Dette er et nivå som relativt sett representerer svært små utfordringer for landet.

UDI's fokus på brannvern har medført både bedre brannsikkerhet i mottak, men er også en fordyrende faktor. Pris er en avgjørende faktor i konkurranser og UDI's økonomiske rammer for driftsavtaler har medført at det er enda mer utfordrende å drifte mottak i større bykommuner pga. husleienivå.

Utviklingen i 2015 vil trolig bli preget av en ytterligere differensiering av mottaksapparatet. Vi har i dag transittmottak, ordinære mottak, EM-mottak og forsterkede avdelinger. I henhold til regjeringens «asylavtale» utredes retursenter med styrket adgangskontroll. Det har vært et økende fokus på standard i boenheter de siste to år. I den forbindelse er det i dag et tydelig misforhold mellom økonomiske rammer fra staten og flere kommuners krav til standard i asylboliger. Hero Norge har i 2013-14 videreutviklet organisasjonen og kvalitets-sikret de ulike operasjonene som bedriften gjennomfører. Bedriften har utviklet et sterkere og mer profesjonalisert anbudsapparat gjennom konkurranseutsetting av 20 avtaler i 2014. Høsten 2014 starter Hero mottaksdrift i Sverige gjennom sitt nyetablerte søsterselskap Hero Sverige AB.

Viktigste utfordringer for bransjen i 2014-15 er Regjeringens budsjettkutt til UDI og mottaksfeltet. Samtidig er det forventninger til tjenestekvalitet og leveringsevne som øker. Lang botid i mottak er også en stor utfordring fremover. Vi opplever at kommunene ikke bosetter mange nok asylsøkere med oppholdstillatelse raskt nok.

Hero bidrar aktivt i bransjesammenslutningene Driftsoperatørforum og i NHO Service for å sette søkelys på rammevilkår. Et viktig mål er å fremme kvalitetsutvikling i mottaksbransjen. Særlig viktig er det å styrke brannforebyggende arbeid, motvirke stigmatisering av asylsøkere som gruppe og spre kunnskap om den profesjonalitet og det engasjement som preger denne bransjen.

Det må jobbes videre for at bransjesammenslutningene skal få større innflytelse og i større grad bli hørt i spørsmål av betydning for mottaksfeltet.

Offentlig debatt rundt flyktningefeltet preges av stort engasjement og mange sterke meninger. Men debatten etterlater et unyansert og alt for negativt bilde av asylmottak og asylsøkere. Vi skal ikke under-slå utfordringer, men vi må få bedre frem alt det positive som preger livet i norske asylmottak. Våre ansatte trives svært godt, og opplever arbeidet som svært meningsfullt. De merker hver dag at de gjør en stor forskjell for mennesker i en vanskelig livssituasjon, og at disse menneskene gir mye tilbake.

Tor Brekke, Hero Norge

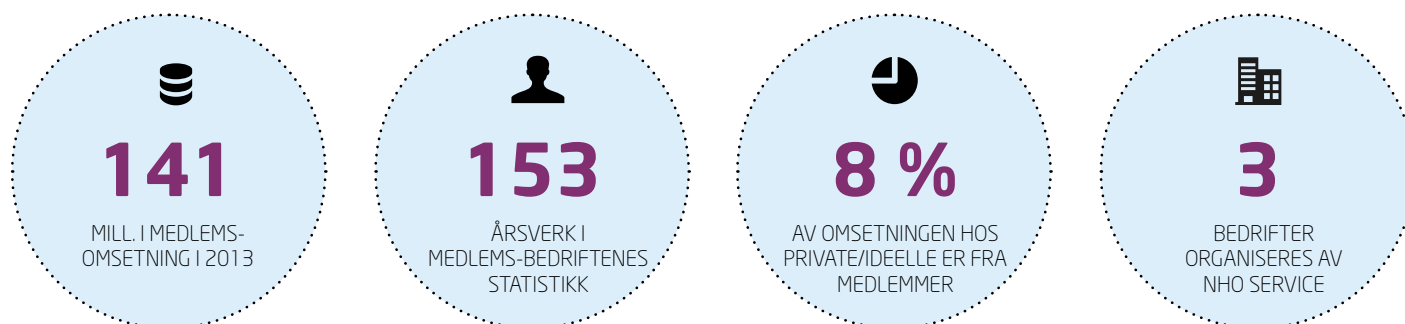
I dag bor det ca 4.700 personer i norske mottak som har fått innvilget opphold, og som venter på bosetting i en norsk kommune. Men kommunene bestemmer selv hvor mange de kan bosette, og dermed får man ikke god nok avgang fra mottak til bosetting og integreringsarbeid i kommunene. Gjennomsnittlig ventetid på bosetting er nå over 7 måneder og økende. I mellomtiden bruker samfunnet store ressurser til mottaksplasser og mennesker som ønsker å komme i gang med et normalt liv i en norsk kommune blir sittende å vente.

20

REHABILITERING

NØKKELTALL OM REHABILITERING

Rehabiliteringstjenester gis for å bidra til at mennesker skal bli bedre i stand til å møte hverdagen – ved å lære seg å mestre en sykdom eller en funksjonshemming. Dette kan gjennomføres på mange måter; for eksempel på en institusjon eller et rehabiliteringssenter, i kombinasjon og samarbeid med skole eller arbeidsplass. Tiltakene er avhengig av hvilken sykdom eller hvilke plager du har, og hva du ønsker for livet ditt.

Nøkkeltall

- Våre 3 medlemmer pr 31.12.13 omsatte i 2013 for 141 millioner kroner, noe som tilsvarer 8 % av bransjens samlede registrerte omsetning i Proff på 1,7 mrd. kr.
- Våre medlemmer sysselsatte 153 årsverk i 2012.
- Det finnes 45 rehabiliteringsbedrifter som har avtaler om levering av rehabiliteringstilbud for både døgn og dag med Helseforetakene, i tillegg kommer 5 rehabiliteringsbedrifter som bare leverer dagbehandling.

STERK VEKST I NETTVERKET FOR REHABILITERING

I det Statistikk og Trender 2014 går i trykken i oktober 2014 har antallet medlemmer innen rehabilitering tredoblet seg. Pr .dd. er 9 rehabiliteringsinstitusjoner medlemmer av NHO Service.

Dagens rehabiliteringstilbud grupperes gjerne slik:

Spesialisert rehabilitering, innrettet etter diagnostiske kjennetegn, blant annet: - Rehabilitering for pasienter med hjerte- og lungelidelser, kreft, revmatisme, ortopediske lidelser, nevrologiske sykdommer og komplekst, sammensatte rehabiliteringsbehov, nevrologiske sykdommer, kroniske muskel- og bløtdelssmerter, samt utmattelsestilstander. Arbeidsrettet rehabilitering skjer uavhengig av diagnoser.

HVA ER BEHOVET FOR REHABILITERING?

Riksrevisjonen la i mars 2012 frem en rapport hvor noen av hovedfunnene var;

- Det foreligger ikke metoder for å registrere hvilket behov det er for rehabilitering, men Riksrevisjonen fortolker ut fra en rekke forhold at det er en underdekning av behovet.
- Rehabiliteringstilbudet er i perioden 2005–2010 redusert: Mens man i sykehusene i 2005 hadde 25 plasser reservert til rehabilitering pr 100 000 innbyggere, var tallet i 2010 22 plasser pr 100 000 og tallet er ytterligere redusert i 2011.
- Ventetiden har økt og antallet som har fått innvilget rett til nødvendig helsehjelp, er redusert. Det er store variasjoner både mellom helseregionene og særlig mellom helseforetakene; mens 16 % er innvilget slik rett i Helse Nord, er tilsvarende tall for Helse Vest 61 %.
- Kun få kommuner har et rehabiliteringstilbud som med rette kan kalles rehabilitering og 20 % av kommunene har ikke opprettet en lovpålagt koordinator.

Riksrevisjonens rapport har vært en viktig årsak til at NHO Service har ønsket å gjøre en undersøkelse, for om mulig, å få en første tallfesting av hvilket behov det er for rehabilitering i spesialisthelsetjenesten.

For å estimere behovet for rehabilitering har NHO Service gjennomført samtaler med organisasjoner som representerer de diagnoser som oftest skaper behov for rehabilitering. Vi har, der det har vært mulig, supplert med tilgjengelig informasjon fra Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, Nav og Norsk Pasientregister (NPR). Undersøkelsen ferdigstilles i årsskiftet 2014/2015.

Eldre med nedsatt funksjonsevne blir rehabilitert raskere og bedre ved egne rehabiliteringsenheter enn på sykehjem. Dette bør få konsekvenser for hvordan kommunene organiserer rehabiliteringstilbudet.

Johansen et. Al (2012)

SAMHANDLINGSREFORMEN OG REHABILITERING I KOMMUNENE

Etter innføringen av samhandlingsreformen, skal pasienter innen spesialisthelsetjenesten overføres til kommunen så snart den medisinske behandlingen er fullført. Dersom kommunen ikke har mulighet til å ta i mot pasienten innen 24 timer etter at utskrivning er varslet fra sykehuset, må kommunen betale 4.250 kr for opphold på sykehuset utover dette tidspunktet. Reformen har økt behovet for rehabiliteringstjenestene i kommunene, både for eldre og yngre pasienter. Kommunene har oftest valgt å lokalisere rehabiliteringen, spesielt av eldre pasienter, men også for unge funksjonshemmede, til korttidsplasser i sykehjem. Dette er et mindre effektivt alternativ til rehabilitering i spesialiserte rehabiliteringsinstitusjoner (Forskning fra Institutt for Helse og Samfunn ved Universitetet i Oslo 2012).

Årlig gjennomføres over 12.500 rehabiliteringsopphold i kommunale institusjoner, om lag 11.000 av disse ble tilbudt personer over 67 år.

Rehabilitering utenfor institusjon i kommunal regi, skjer oftest gjennom dagbehandling i fysikalsk institutt. De færreste får på denne måten en tverrfaglig rehabilitering. 1/3 av kommunene har heller ikke koordinatører for rehabilitering, selv om dette er lovpålagt. Mens pasienter kan søkes direkte over til rehabiliteringsinstitusjon fra sykehus, må søknader om rehabilitering for dem som bor i egen bolig, sendes den koordinerende enhet for rehabilitering som er i hver helseregion. Denne enheten skal vurdere alle søknader om rehabilitering for hjemmeboende som kommer fra fastlegene. Behandlingstid på søknad er omtrent 4 uker.

Forskning fra Institutt for Helse og Samfunn ved Universitetet i Oslo (2012) viser at eldre med nedsatt funksjonsevne blir rehabilitert raskere og bedre ved egne rehabiliteringsenheter enn på sykehjem. Dersom man bruker korttidsplasser til utskrivningsklare pasienter, vil man redusere muligheten for avlastning, som ville vært alternativ bruk av disse plassene. SSB oppgir at 16 %, vel 6.500 av landets sykehjemsplasser er avsatt til korttidsplasser og rehabilitering. Tilbakemeldinger viser at mange av disse plassene belegges av «ferdigbehandlede» pasienter som er utskrevet fra helseforetakene.

BRANSJENS BIDRAG

På spesialisthelsetjenestenivå

De private rehabiliteringsbedriftene har mangeårig erfaring med ulike rehabiliteringstiltak innen: arbeidsrettet rehabilitering og ulike andre diagnoser som har ventetid på rehabilitering. Man har fleksibel, spesialisert og tverrfaglig kapasitet.

På kommunehelsetjenestenivå

De private rehabiliteringsbedriftene vil med sin kompetanse kunne bistå med å ivareta kommunens lovpålagte oppgaver og samtidig hjelpe med å få innsikt i oppnådde resultater, levert kvalitet og kostnader. Sekundært kan rehabiliteringsbedriftene bistå kommunene med intermediær kapasitet med tilhørende rehabiliteringstilbud, samt fleksible sykehjemsplasser. Dette vil kunne frigjøre korttids-plasser til avlastning.

ARILD FURUSETH

DIREKTØR, GODTHAAB HELSE OG REHABILITERING

Det har vært få endringer i rehabiliteringsfeltet i det siste året. Markedet er preget av at vi har en monopolist, staten, som via sine helseregioner ikke etterspør mer rehabilitering enn tidligere, snarere tvert om. Helseregionene kjøper mindre enn tidligere. Det har vært en liten økning i etterspørsel av privatfinansiert rehabilitering.

Utviklingen i 2015 vil preges av to forhold:

- Resultatet av en offentlig anskaffelse (anbud) som ennå ikke er avklart, men som skal gjelde fra 1.1.15.
- Forslaget til statsbudsjett for 2015 forventes å inneholde nye midler til rehabilitering.

Signalene som leverandørene har mottatt underveis i anbudsrunder, tilsier imidlertid omtrent status quo for 2015, mens det forventes at regjeringen vil bruke noe mer midler til kjøp av rehabiliteringstjenester i 2015. På grunn av redusert kjøp av rehabiliteringstjenester, har Godthaab måtte redusere bemanningen for ikke å gå med underskudd. Vi arbeider med å utvide helsetilbudet til også i større grad henvende oss til andre kundegrupper enn staten.

På grunn av redusert kjøp av rehabiliteringstjenester, har Godthaab måtte redusere bemanningen for ikke å gå med underskudd. Vi arbeider med å utvide helsetilbudet til også i større grad henvende oss til andre kundegrupper enn staten.

Arild Furuset i Godthaab Helse og Rehabilitering

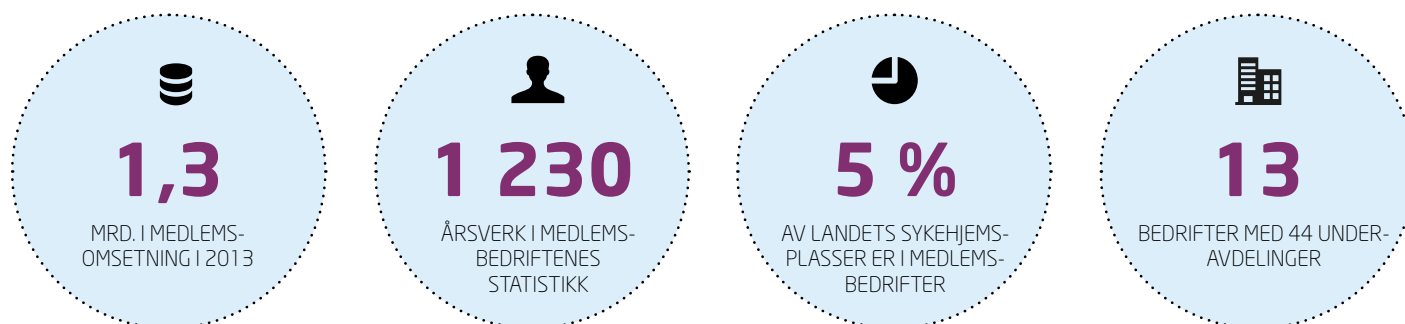
Fordi staten stadig reduserer kjøp av rehabiliteringstjenester, vil det være viktig for Godthaab å oppnå en større andel privatfinansierte rehabiliteringsopphold, samt å inngå avtaler med kommuner. Kommunene kan gjennom å inngå avtaler med rehabiliteringsinstitusjoner, oppnå både å spare avgiften på 4250 kr pr døgn og samtidig få gitt rehabilitering til de pasienter som skrives ut fra sykehus med et rehabiliteringsbehov.

21

SYKEHJEM

NØKKELTALL OM SYKEHJEM

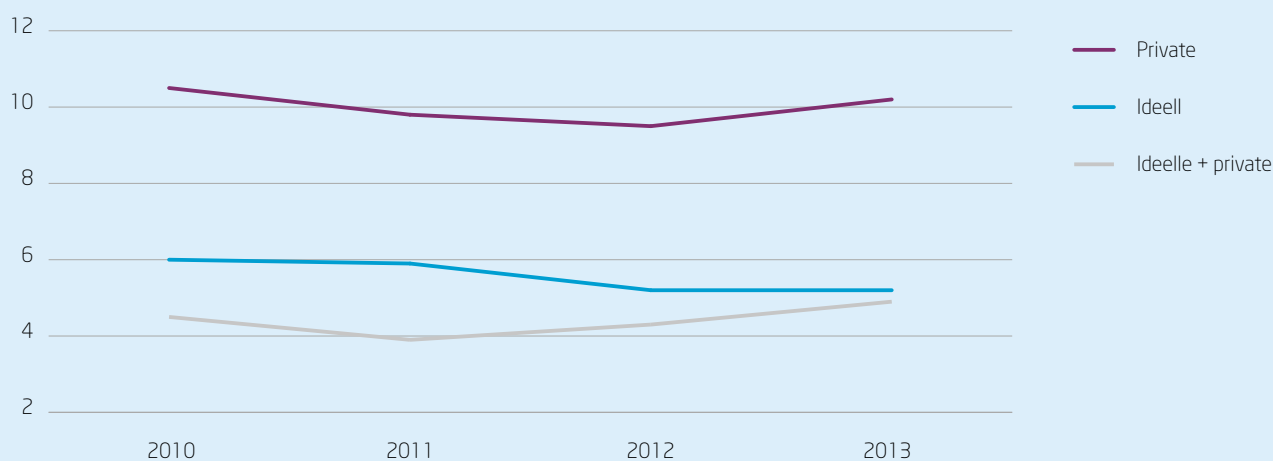
Økningen av den eldre befolkningen innebærer større behov for pleie- og omsorgstjenester i årene fremover. Dette vil være spesielt viktig etter 2020-2030, når de store barnekullene fra etterkrigstiden passerer 80 år. For kommunene, som har ansvaret for tjenestene, innebærer dette strengere prioriteringer. I dag foregår det meste av tjenesteproduksjonen innen helse og omsorg i kommunal egenregi. Innslaget av private tjenesteleverandører er lite men svakt økende. Land vi gjerne sammenligner oss med har et langt større innslag av private tjenesteleverandører i denne sektoren.

Profesjonelle tjenesteleverandører kan tilby norske kommuner tjenester av dokumentert god kvalitet. Økt samarbeid mellom det offentlige og private tjenesteleverandører kan bidra til økt bevissthet om kvaliteten på tjenestene og bedre ressursutnyttelse. Konkurransen mellom tjenesteleverandører bør benyttes i langt større grad enn i dag. En vesentlig side ved konkurranse om ulike måter å gjøre ting på er at man lærer av hverandre, blir inspirert av hverandre og fokuserer på hvordan man hele tiden kan bli bedre. Smartere drift og organisering er et bidrag til bedre tjenester og effektiv ressursbruk.

Nøkkeltall

- I 2013 var det 41.600 sykehjemsbeboere i Norge (SSB) fordelt på ca. 1.000 institusjoner. Økte bevilgninger til sektoren de siste årene har i all hovedsak gått til vedlikehold slik at antall plasser er nesten uendret. Også andelen privatdrevne sykehjem er stabilt.
- Det ble totalt brukt 34,2 milliarder kroner til pleie i institusjon i kommunene i 2013 (SSB) Størstedelen av dette var sykehjemsdrift.
- Våre medlemsbedrifter innen sykehjem leverte pleie i sykehjem for en verdi av 1,3 milliarder i samme periode, dette utgjør en andel på 4 % av de totale kostnadene til sykehjem i kommunene. I NHO Service har vi hoveddelen av de konkurranseutsatte (private) aktørene i bransjen.

Utvikling i plasser drevet av private og ideelle 2010-2013

Figur 21.1: Plasser drevet av private og ideelle i prosent av totalt antall plasser, utvikling fra 2009-2013 (Kilde: SSB 2014)

I Proff fremgår det at den samlede omsetningen for alle registrerte aktører innen NACE-kodene somatiske sykehjem og aldershjem organisert som stiftelser og AS var 3,6 milliarder kroner. Dette inkluderer ideelle sykehjem, tradisjonelle (familiedrevne) sykehjem og private sykehjem. Totalt utgjør disse aktørenes drift til sammen 11 % av de totale kostnadene til sykehjem i kommunene. 65 aktører leverer de private sykehjems plassene. Her inngår også private som ikke er organisert, eller organisert andre steder enn NHO Service, samt de ovennevnte ideelle aktørene.

Kommunene står for rett under 90 prosent av sykehjemsdriften. Potensialet for mer offentlig-privat samarbeid innen sykehjemsdrift er derfor betydelig.

GOD KVALITET I PRIVATE SYKEHJEM

Det er dokumentert at kvaliteten er god på privatdrevne sykehjem. I en studie av kvalitet og ressursbruk ved Oslos sykehjem over en tiårsperiode, ble det konkludert med at privat drift av sykehjem ga «mest sykehjem for pengene» (Sykehjemsdrift i Oslo – effekten av konkurranse, Oslo Economics 2013)

NHO Service har siden 2003 arbeidet for et nasjonalt kvalitetssystem for eldreomsorgen. Det er gledelig at regjeringen ønsker å innføre et slikt system. En norsk standard for kvalitetsmåling kan bidra til å sikre kommunene den beste tjenesten til den riktige prisen.

I dag er det primært nasjonale brukerundersøkelser som sikrer informasjon om hvor fornøyd brukeren er. Kartleggingen er frivillig og i 2012 var det 245 kommuner (67 %) som hadde systemer for brukerundersøkelser i sykehjem, og 255 kommuner (69 %) som

hadde tilsvarende systemer for hjemmetjenesten. Det at man har systemene tilgjengelig er heller ikke det samme som at man har gjennomført målingene. Oslo kommune, som er best på kvalitetsmåling, har supplert bruker- og pårørendetestene med et knippe objektive kvalitetsindikatorer. Dette har gitt Oslo kommune mulighet til å sammenligne sine sykehjem på institusjonsnivå.

Behovet for bedre mål på kvalitet i pleie og omsorgstjenestene er fanget opp av flere. Det er i dag parallelle og mer eller mindre koordinerte løp i utviklingen av kvalitetsindikatorer for pleie og omsorg.

Det er et poeng at utviklingen av kvalitetsindikatorer er nasjonale, slik at man tilrettelegger for sammenligning. Det er først gjennom sammenligning kommunene får en ide om hvor de selv står, samt får mulighet til å lære av hverandre. Kommuner som kan vise til markante forbedringer i kvalitet bør belønnes dersom de kan redegjøre for metodene de har benyttet for å nå dette målet. På denne måten kan kommunene lære av hverandre

Flere av våre medlemmer er vant med innrapportering på objektive kvalitetsmål, og stiller gjerne som pilotinstitusjoner for uttesting av nye felles kvalitetsmål. NHO Service samarbeider med KS om uttesting av en håndfull kvalitetsindikatorer, og vi inngår også i skandiNaviske kvalitetsnettverk hvor vi får innsikt i våre søsterorganisasjoners arbeid på området.

VERKTØY FOR VELFERD

Sammen med KS og Virke har NHO utarbeidet et verktøy som skal gjøre det enklere for kommuner å sammenlikne sine kostnader innen pleie og omsorg med andre kommuner.

Gjennom kunnskap om faktiske kostnader har man grunnlag for bedre ressursbruk. I heftet og den tilhørende excelmodellen kan kommunene beregne sammenlignbare sykehjemskostnader, der ulike plasstyper omregnes til ordinære somatiske plasser.

Heftet kan også hjelpe private og ideelle aktører med å sette seg inn i de forhold og vurderinger som kommunene må legge til grunn ved en eventuell konkurranseutsetting. Beregningsheftet viser eksempler på kvalitetsindikatorer som vil være relevante.

Flere kommuner har allerede tatt verktøyet i bruk, og gitt gode tilbakemeldinger.

KILDER:

NHO, KS og Virke. 2013. Beregning av enhetskostnader. Tilgjengelig fra URL: <http://www.nhoservice.no/article.php?articleID=4449&categoryID=329>

Oslo Economics. 2012. Kvalitetsanalyse. http://www.nhoservice.no/getfile.php/Filer/Dokumenter%20helse%20og%20ern%E6ring/OsloEconomics_kvalitetsanalyse_2011-2012.pdf

Almega (2013) Vårdforetagarnas modell för uppföljning och redovisning av kvalitet inom äldreomsorg. Tilgjengelig fra URL: http://www.vardforetagarna.se/BinaryLoader.axd?OwnerID=b787ca0a-79f3-46d5-9c46-7d1963353139&OwnerType=0&PropertyName=EmbeddedImg_038f2aa1-93fb-45b5-8af5-2c4718b77c21&FileName=%5c%5csnsfile-r01%5cdfs-Users-01%5cUsers_home_SSP%5calmean%5cDocuments%5cKvalitet+Modell+f%3%b6r+kvalitet+i+%c3%a4ldreomsorgen%5cV%c3%a5rdf%c3%b6retagarnas+modell+f%3%b6r+uppf%c3%b6ljning+och+redovisning+av+kvalitet+inom+%c3%a4ldreomsorg.pdf&Attachment=False

Borge, Lars Erik, Geir Møller, Ole Henning Nyhus og Ingvild Vardheim. (2012) SØF-rapport 2/2012. Bedre måling av kvalitet i kommunene. Tilgjengelig fra URL: http://www.sof.ntnu.no/SOF-R_02_12.pdf

Kommunal rapport. 2013. Svenskene vil måle kvalitet enda grundigere. Nr 9, side 14.

Kari Tøsse i Attendo Norge

KARI TØSSE

REGIONSJEF, ATTENDO NORGE AS

Oslo er landets viktigste kommune i utvikling av markedet for privat drift av sykehjem i 2013-2014. En viktig nyhet var likevel at en liten kommune som Austevoll la ut hele pleie- og omsorgstjenesten på anbud. Også Moss kommune har konkurranseutsatt et sykehjem.

I 2014 har Oslo flere konkurranseutsatte sykehjem enn det kommunen drifter i egen regi. Oslo har valgt ut kommunale sykehjem med ulike utfordringer og er opptatt av at private firma skal bidra til god kvalitet og økonomisk kontroll. Vi tror at gode erfaringer fra Oslo vil kunne gi flere kommuner trygghet for at dette er en god modell, og forhåpentligvis gjøre at flere sykehjem blir lagt ut for konkurranse i 2015.

Vi hadde håp om at en borgerlig regjering i større grad ville påvirke flere kommuner til å velge konkurranseutsetting av sykehjem, eller legge ut flere egenregikonkurranser. Den forrige regjeringens satsing på å øke antall sykehjems plasser har ikke ført fram. Vi mener at private firma kan bidra til å øke antallet sykehjems plasser relativt raskt om man får på plass forutsigbare avtaler innen egenregi. Vi er klare til å bygge egne sykehjems plasser i en slik modell.

Det er et økende antall kommuner som satser på fritt brukervalg innen hjemmetjenester, men her er både kundegrunnlag og prisnivået foreløpig lavt. Flere bedrifter sliter derfor med lønnsomhet på dette området. Vi håper at leverandørkonferanser og erfaring kan bidra til at flere legger ut tjenestene på en måte som sikrer gode tilbud til brukeren og livskraftige leverandører.

Attendo har i perioden 2013-14 jobbet mye med å synliggjøre livet på sykehjem. Vi har vist fram hvordan vi jobber med å gi beboere individuell omsorg på ulike måter, både gjennom sosiale medier, utstillingen Livsløp, innlegg i lokalmedia og oppslag i riksmidia. Dette har bidratt til positivt fokus og skapt engasjement både hos pårørende, ansatte og nærmiljø.

Vi er mange som sloss om arbeidskraften, spesielt sykepleiere, og vi ser effekten av vår satsing på positiv omtale. Vår bransje gjør også en formidabel integreringsjobb, gjennom å sysselsette fremmedspråklige medarbeidere fra mange ulike land og kulturer. Våre medarbeidere skal lære seg å forstå den norske kulturen i møte med beboere og deres behov, samtidig som de skal lære, forstå og samarbeide med «alle» kulturer, både fra ulike land, miljø og fag.

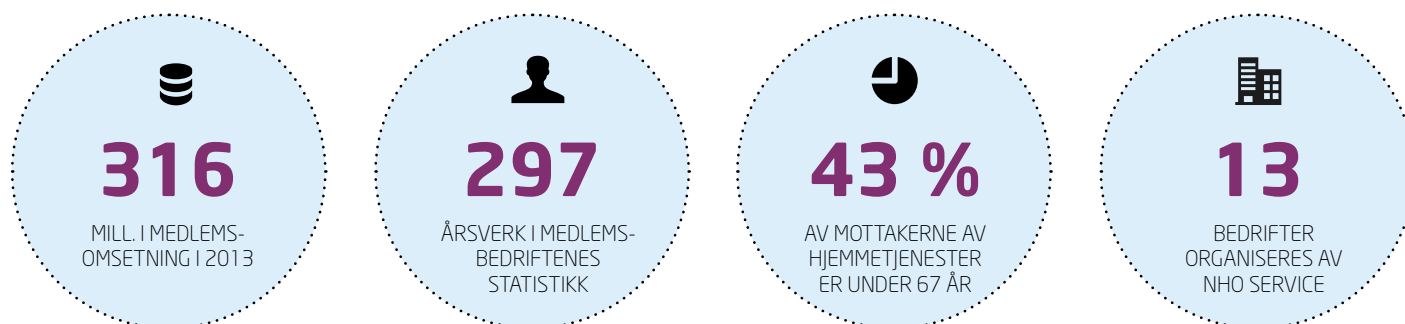
Som bransje er det viktig å vise at vi leverer i tråd med avtaler og at vi bidrar til utvikling i den enkelte kommune gjennom åpenhet og samarbeid. Vi håper og tror at dette sammen med tydeligere signaler fra regjeringen vil gjøre det lettere for kommuner å konkurranseutsette omsorgstjenester framover.

22

HJEMMEBASERT OMSORG

NØKKELTALL OM HJEMMEBASERT OMSORG

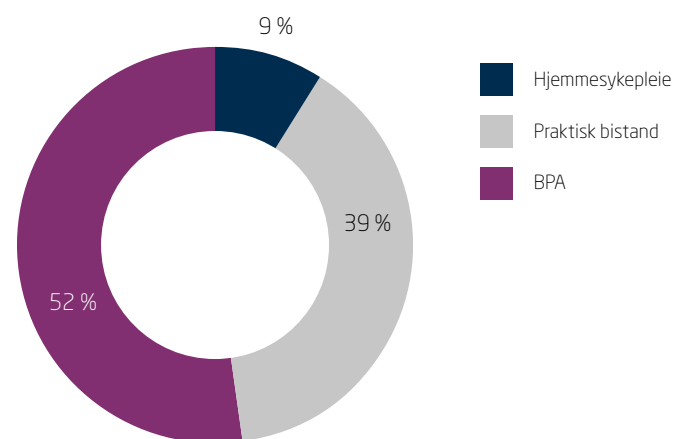

Omsorgstjenester som leveres til innbyggere i kommunene som ikke bor i institusjon/ på sykehjem regnes som de hjemmebaserte tjenestene. Dette omfatter også tjenester til de som bor i omsorgsbolig. Hjemmetjenestene består av hjemmesykepleie, praktisk bistand og personlig brukerstyrt assistent. I kommunene leveres pleie- og omsorgstjenester til innbyggere i alle aldre.

Nøkkeltall

- I 2013 var det ca 180.000 mottakere av hjemmetjenester, flere av mottakerne fikk flere tjenester (f.eks både hjemmesykepleie og praktisk bistand). 41.000 fikk bare praktisk bistand (-9,5 % fra 2009), 75.000 fikk bare hjemmesykepleie (+12,8 % fra 2009) og 63.900 fikk både hjemmesykepleie og praktisk bistand (-1,9 % fra 2009) (SSB 2013).
- Kommunene brukte i fjor 42,4 mrd. kr på hjemmetjenester samlet (SSB 07790).

De mange mottakerne av hjemmetjenester er en indikasjon på at befolkningen lever lengre og med bedre helse. Samtidig etterspørres det i stadig større grad tjenester som forlenger friheten ved og muligheten til å bo i egen bolig. Det er positivt, samtidig som forventningene til kvalitet vil være betydelig høyere i fremtiden.

Hjemmebasert omsorg utført av private og ideelle (fordeling på ulike tjenester, kostnader).

Figur 22.1: Fordelingen av de ulike tjenestene (i andel av omsetning) av det som er i privat regi (ikke utført i kommunal egenregi) i 2012.

Hjemmesykepleie	1 19 639 400
Praktisk bistand	494 870 600
BPA (Uloba)	666 008 000
Totalt	1 280 518 000

Tabell 22.1: Fordelingen av de ulike tjenestene (i kroner) av det som er privatdrevet (ikke utført i kommunal egenregi) i 2013

Det offentlige markedet for hjemmetjenester er fremdeles noe umodent gitt begrenset erfaring i mange kommuner med offentlig-privat samarbeid. Like fullt er dette en bransje med betydelig potensial i møte med økningen i antall eldre de neste 25 årene. NHO Service har derfor forventninger til at det fra myndighetenes side i 2014 prioriteres å implementere en valgfrihetsreform i omsorgstilbudet. Vi bistår både bransjen og kommunene i å utrede og utvikle organiseringen av de vanlige tre typer tjenester: 1) Praktisk bistand (hjelp til bl.a. renhold, innkjøp og andre praktiske gjøremål), 2) Hjemmesykepleie, og 3) BPA (brukerstyrt personlig assistanse).

Innenfor praktisk bistand og hjemmesykepleie gir NHO Service løpende råd til kommuner som vurderer å innføre tjenestekonsepsjon og fritt brukervalg. Vi bruker mye tid på dialog og innspill for å bidra til at prismodellene i de ulike kommunene gir tilstrekkelige og fornuftige rammebetingelser. For at markedet og tjenestekonsepsjonsmodellen skal fungere er det viktig at kommunene utreder grunnlaget for både pris og antall private aktører. Innen BPA har NHO Service ledet komiteen i Standard Norge som har utviklet standardkontrakt for bransjen. BPA-ordningen blir nå rettighetsfestet av den nye Solberg-regjeringen. NHO Service deltar for øvrig i Standard Norges eget fagråd for helsesektoren, sammen med blant annet de regionale helseforetakene og helsedirektoratet.

Private aktører (ideelle og kommersielle) utfører hjemmebaserte tjenester for 1,3 mrd. kr. Av dette har ULOBA, som organiserer brukerstyrt personlig assistent for sine medlemmer en andel på 666

millioner. Dette tilsvarer 52 % av de konkurranseutsatte hjemmetjenestene.

Vi ser at ULOBA driver en stor andel av den private hjemmebaserte omsorgen, regnet etter omsetning. Dette er fordi BPA-tjenester er svært ressurskrevende pr. bruker (i snitt ligger kostnadene pr. bruker på samme nivå som en kommunal sykehjemsplass). Det var i 2013 954 mottakere av BPA i ULOBA.

FOKUS PÅ BEREGNING AV RIKTIGE OG SAMMENLIGNBARE KOSTNADER FOR DE ULIKE HJEMMETJENESTENE

Fordi mottakerne i kommunene har ulikt bistandsbehov er ikke enhetskostnadene pr. mottaker direkte sammenlignbare. Mange ressurskrevende brukere gir også høye kostnader og mange vedtakstimer i uken. Kommuner med lav dekningsgrad på institusjon har dessuten høyere utgifter og flere vedtakstimer i hjemmetjenesten enn kommuner med høyere dekningsgrad. Derfor anbefaler vi at man bruker kostnader pr. utførte time for den enkelte deltjeneste.

Sammen med KS og Virke har NHO laget en veileder for beregning av enhetskostnader i pleie og omsorgstjenestene, som sammen med to enkle excelmodeller hjelper kommunene finne frem til reell, sammenlignbar kostnad pr. leverte time for de ulike tjenestene. Verktøyet har tittelen «Beregning av enhetskostnader i pleie og omsorgstjenester» og ble ferdigstilt sommeren 2013.

Det er tilgjengelig for nedlastning fra våre websider: <http://www.nhoservice.no/article.php?articleID=4449&categoryID=329>

Siw Østensen i Orange Helse AS

SIW ØSTENSEN

PROSJEKTLEDER, ORANGE HELSE AS

Orange helse opplever at kommunene i sterkere grad enn tidligere er interessert i private hjemmetjenester. Vi har et godt samarbeid med våre offentlige oppdragsgivere.

Hjemmetjenestene består av hjemmesykepleie, praktisk bistand (hjemmehjelp) og personlig brukerstyrt assistanse (BPA). Mange forbinder disse tjenestene med eldreomsorg, men tjenestene blir levert til mennesker i alle aldre.

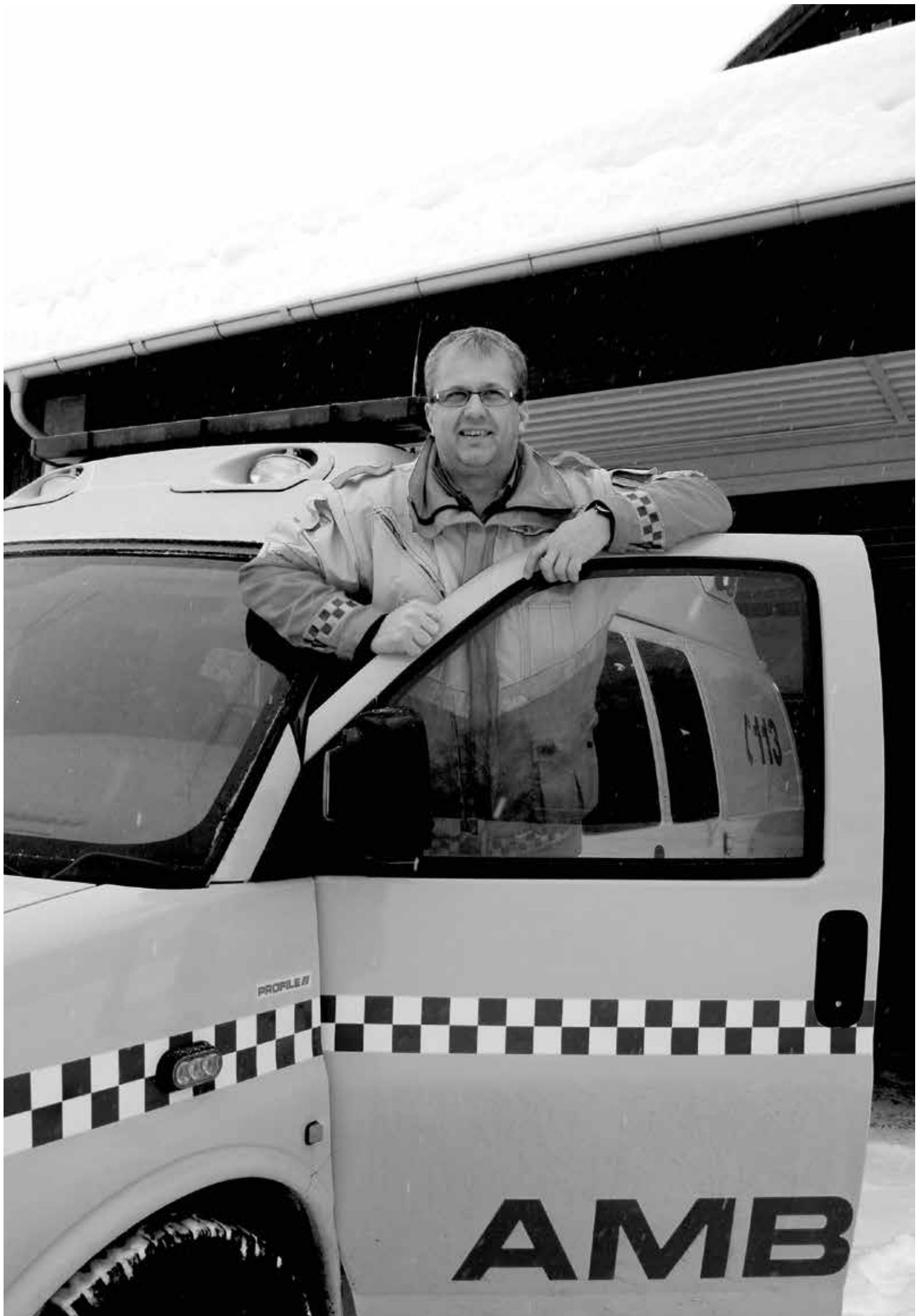
Hjemmetjenester levert av private leverandører under ordningen «fritt brukervalg» er en bransje i vekst. Det er gledelig å se at stadig flere kommuner vil samarbeide med private leverandører for å løse framtidens utfordringer innenfor dette området.

Som bransje opplever vi at mange kommuner har begrenset erfaring med offentlig-privat samarbeid, og det er mange barrierer som står i veien. Det mangler kompetanse å kostnadsberegne egne tjenester riktig, likebehandling av privat og offentlig, og ikke minst i å tilrettelegge for å skape et velfungerende marked innen disse tjenesteom-

rådene. Likebehandling av aktører er viktig for å gi brukerne en reel mulighet til å finne frem til og velge den leverandøren som passer for dem.

«Fritt brukervalg» forutsetter at kommunen har kunnskap om egne kostnader. I tidligere system har det kanskje ikke vært noen hensikt å vite hva for eksempel en produksjonstime (ikke lønnstime) med hjemmesykepleie koster. Det er avgjørende for å skape et velfungerende valgfrihetssystem med konkurranse etter nøytrale vilkår.

Vi mener at for å lykkes med valgfrihet må vi lære av erfaringene fra kommuner som har forsøkt dette. Det er viktig å minne om at de fleste kommuner i Norge ikke er lik Oslo (som ofte blir framholdt som et eksempel). Slik finner vi de gode eksemplene og henter inspirasjon for å lykkes.

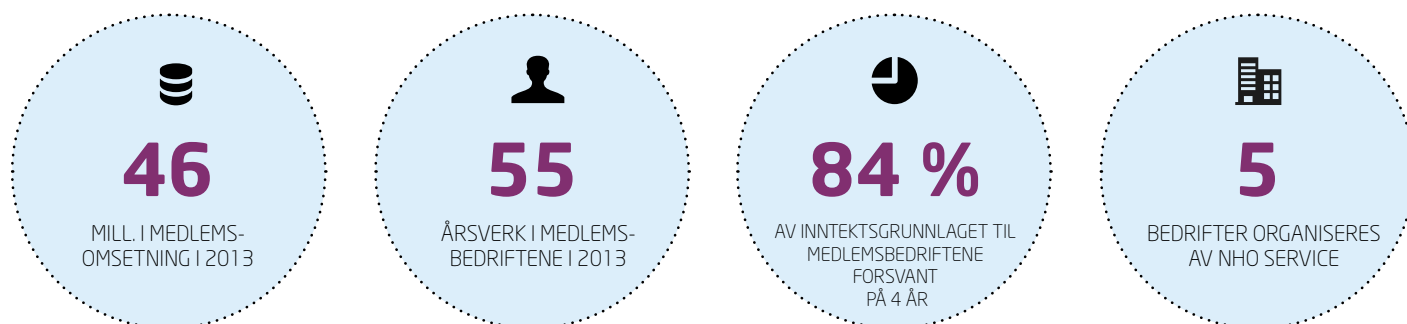

23

AMBULANSE

NØKKELTALL OM AMBULANSE

Nøkkeltall

- 2009: Våre 40 medlemsbedrifter utfører ambulansetjenester på vegne av Helseregioner og Helseforetak, først og fremst for Helse Midt Norge, Helse Innlandet og Helse Sørøst. Medlemmene hadde tilsammen en omsetning på 290,5 millioner kroner, som tilsvarer 45 % av det konkurranseutsatte markedet, og 9,9% av totalmarkedet. Videre sysselsetter våre medlemsbedrifter 527 ansatte og disponerer 92 biler rundt om i landet.
- 2013: Våre 5 gjenværende medlemmer innen ambulansedrift er alle lokalisert i Telemarksregionen. Til sammen hadde de en omsetning på 16 % av medlemsomsetningen fra 2009 tilsvarende 46 millioner kroner. Våre medlemsbedrifter hadde 55 årsverk sysselsatt, 4 færre enn i fjor.

Medlemmene hadde tilsammen en omsetning på 290,5 millioner kroner, som tilsvarer 45 % av det konkurranseutsatte markedet, og 9,9 % av totalmarkedet.

DE PRIVATE GJORDE EN GOD JOBB

Ambulansedriften har i hovedsak vært drevet av private og ideelle virksomheter i 100 år. Vinje i Trondheim har erfaring siden 1919 og Røde Kors er blant de andre aktørene som har vært involvert. Det har vært enighet om at disse har gjort en god jobb. Det ble brukt som et argument for deprivatiseringen at ambulansetjenesten i enda større grad skal bli sykehusenes forlengede arm. Pasientene skal få avansert medisinsk bistand allerede i ambulansen. Men det er ikke slik at ambulanser kan være sykehus på fire hjul kun hvis ambulansespersonellet er lønnet av staten. Det er og blir en feilkobling å tro at det blir bedre helsetjenester bare virksomheten eies og drives av det offentlige. Det var mange som advarte mot at Helse Midt-Norge overtok ambulansetjenesten. Leger ved St Olavs Hospital påpekte at det ville bli dyrt og at det kunne gå ut over pasientene. NHO Service mente det var påkrevd med en konsekvensutredning før man besluttet deprivatisering.

Også et mindretall i styret i Helse Midt-Norge ville ha mer informasjon før man gjorde et slikt vedtak. Men flertallet tvang gjennom en overtagelse allerede fra 1. januar 2013. Når over 700 ansatte skal bytte arbeidsgiver, mer enn 100 ambulanser kjøpes og en rekke ambulansestasjoner etableres sier det seg selv at det er en krevende operasjon som fort kan gå galt.

Man ønsket ikke å utrede de økonomiske konsekvensene av insourcingen.

En masteroppgave skrevet av to studenter ved Handelshøgskolen i Trondheim våren 2014 bekrefter at det ikke ble hensyntatt økonomiske konsekvenser av insourcingsbeslutningen. Styret hadde ikke noe ønske om å vite hva de økonomiske konsekvensene av beslutningen var. I tillegg har bevisst underbudsjettering vært en måte å redusere konfliktnivået i ambulansetjenesten etter insourcingen (Gangås og Næss 2014).

Man ønsket ikke å utrede de økonomiske konsekvensene av insourcingen.

KUNNE FINANSIERT NYTT SYKEHUS

Det var i mai 2011 at styret i Helse Midt-Norge med 8 mot 5 stemmer besluttet å insource ambulansetjenesten fra privat anbudsdrift til å drive den i egen, offentlig regi. Den gangen ble 60 stasjoner og 83 biler drevet av private på anbud, mens 5 stasjoner og 11 biler ble drevet av helseforetakene i Møre og Romsdal. Resultatet av det ideologiske valget var en sjokkregning på 126 millioner kroner, som var summen Helse Midt Norge oversteg budsjett med. Pengene må hentes fra samme pott som pasientbehandlinger.

NHO Service advarte i forkant at det ville koste 126 millioner dersom Helse Midt-Norge overtok ambulansedriften fra private drivere - et regnestykke som viste seg å være meget presist på tross av at styret i Helse Midt-Norge den gang karakteriserte det som «overdimensjonert». Merkostnaden hadde vært nok til å finansiere store deler av et nytt sykehus i Møre og Romsdal med 2,6 milliarder hvis vi tar med avskrivning og kapitalkostnader.

KILDER:

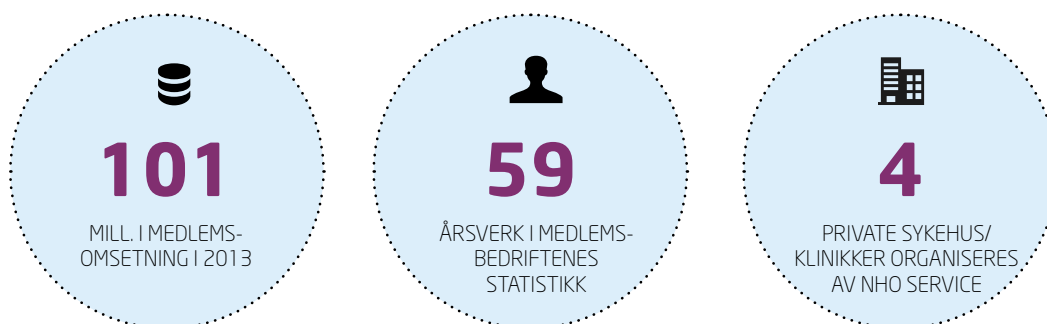
Gangås, Ane og Linn Kristin Næss. 2014. «Hvordan brukes økonomisk informasjon under en insourcingprosess? Ambulansetjenesten i Midt-Norge.» Masteroppgave ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, avdeling Handelshøgskolen i Trondheim. Tilgjengelig fra URL: http://www.nhoservice.no/getfile.php/Filer/Dokumenter%20helse%20og%20ern%C3%A6ring/Masteroppgave_Gang%C3%A5s_N%C3%A6ss_2014.pdf

24

PRIVATE SYKEHUS

NØKKELTALL OM PRIVATE SYKEHUS

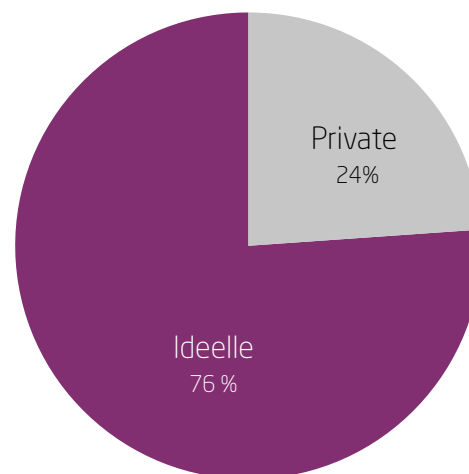
Private sykehus supplerer det offentlige tilbudet og kan hjelpe å ta unna køer.

Nøkkeltall

- Landets alminnelige somatiske sykehus og somatiske spesialsykehus hadde driftsinntekter på 117,7 mrd. kr i 2013 (Proff Forvalt 2014).
- De private og ideelle sykehusene hadde en samlet omsetning på 6,9 mrd. kr, tilsvarende 6 % av det totale markedet for sykehustjenester (Proff Forvalt 2014), hvilket er samme nivå som i 2012.
- Bransjen er en av de aller yngste i NHO Service, og vi har foreløpig kun fire medlemmer. Våre medlemmer omsatte for 101 millioner kroner, tilsvarende en markedsandel på 6 % av de private aktørene. Våre medlemmer hadde 59 årsverk ved årsslutt 2013.

Helseforetakene kjøpte pasientbehandling for 5,2 mrd. kr fra private tilbydere innen helse i 2013. Dette fordelte seg på kommersielle sykehus, ideelle sykehus, rehabiliteringsinstitusjoner, rusinstitusjoner, private røntgen- og laboratorieinstitutter og avtalespesialister. Fra 2009 til 2013 var det en realnedgang i helseforetakenes kjøp fra private aktører på 5,4 prosent.

Private sykehus (eks. ideelle) hadde kostnader tilsvarende 1,2 mrd. kr i 2013. Til tross for nedgang i kjøp fra helseforetakene har det vært en vekst i kostnader fra 2009 til 2013 på over ni prosent. Denne veksten har vært finansiert ved å øke andelen selvbetalende pasienter og pasienter med helseforsikring. I 2013 kom 838 mill. kr, eller 67 prosent av kostnadene hos de private sykehusene finansiert av salgsinntekter, andre inntekter og egenbetaling, mot 56 prosent i 2009.

**Sykehusdrift uten offentlig egenregi 2012
(fordeling av omsetning)**

Figur 24.1: Fordeling av den private sykehusdriften i 2013, etter omsetning splittet på ideelle og andre private aktører (Proff Forvalt 2014).

I 2013 kjøpte Helseforetakene pasientbehandling for 515 millioner fra ideelle sykehus og 419 millioner kroner fra andre private sykehus.

I 2013 kjøpte Helseforetakene pasientbehandling for 515 millioner fra ideelle sykehus og 419 millioner kroner fra andre private sykehus.

Helseforetakene reduserte sine kjøp fra private sykehus med 68 millioner kroner fra 2009. De private sykehusene har økt omfanget selvbetalende pasienter.

HVA VIL DET KOSTE Å TA UNNA HELSEKØEN?

Helseminister Bent Høie (H) anslo i sitt svar den 18. desember 2013 at det vil koste ca. 8,1 mrd. kr å behandle alle som står i kø. Dette anslaget baserer seg på tall fra Norsk pasientregister (NPR), en kontakt med spesialisthelsetjenesten i 2012, antall DRG poeng i innsatsstyrt finansiering i 2012 og enhetsprisen for DRG-poeng i 2013. Høie understreker likevel at det er vanskelig å gi et forsvarlig anslag, fordi man ikke vet hva slags behandling alle de 270.000 ventende skal ha.

Det regnestykket som mangler nå er å få vite kostnaden av å ta unna de 270.000 ventende i egen regi vil være (Moslet 16.01.14).

Intervjuede direktører ved private klinikker oppgir at prisene deres for kne- og hofteoperasjoner ligger på halvparten av det de offentlige sykehusene bruker (Helsekøen 9.12.13). Det er behov for en bedre gjennomgang av helseforetakenes enhetskostnader. Spesialisthelsetjenesten koster om lag 120 milliarder kroner årlig, dette beløpet øker med 1-1,5 milliarder årlig. Det er derfor mye å spare på en mer kostnadsbevisst behandling. Ved et tettere samarbeid mellom offentlige og private sykehus kunne man få en mer fleksibel pasientbehandling uten økt kostnad, utveksling og utnyttelse av kompetanse.

LEDIG KAPASITET HOS DE PRIVATE, KUNNE HJULPET INNTIL 50.000 VENTENDE ÅRLIG

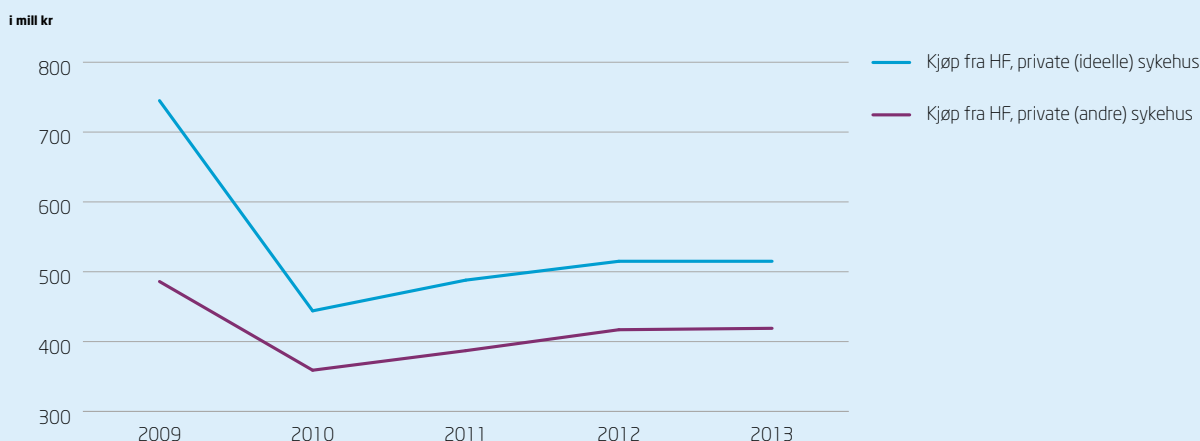
NHO Service har i 2014 kartlagt ledig operasjonstid i private sykehus som har avtaler med spesialisthelsetjenesten. Denne tilsvarer 50 000 operasjonstimer pr. år. Eksempelvis kan den ledige kapasiteten uttrykkes som at man kan tilby ca. 50.000 personer dagkirurgiske inngrep med en varighet på 1 time, eller halvparten så mange med dagkirurgiske inngrep på 2 timer.

Ved å ta i bruk denne ledige kapasiteten har vi estimert de økonomiske effektene av å redusere ventetiden fra 10 uker i snitt til 2 uker. Våre estimater indikerer en samfunnsøkonomisk besparelse på over 2 mrd. kr. Disse midlene oppstår gjennom å få andelen av de i kø som mottar sykelønn raskere tilbake i jobb. Fordi arbeidsgiver betaler de første 16 dagene med sykelønn er det offentliges besparelse ca. 1,5 mrd. om man hadde klart å redusere ventetidene med 8 uker. I tillegg kommer en økonomisk gevinst i at de private sykehusene har lavere enhetskostnader enn sine offentlige motstykker for flere av operasjonene de i køen venter på. Fordi det er ukjent hvilke diagnoser de i kø har og hvilken behandling de venter på må beregningene sees som grove anslag. Dette er oppsummeringen fra en analyse gjennomført av NHO Service høsten 2014. Analysen forventes publisert innen årsskifte 2014/2015.

	2009	2010	2011	2012	2013	Pst.realendr. 2009-2013landet
Driftsinntekter fordelt på	100	100	100	100	100	
1. Kjøp fra helseforetak	44	32	32	32	33	-11
2. Refusjoner fra Helfo	0	0	0	1	0	0
3. Salgsinntekter	24	25	22	22	26	2
4. Selvbetalende pasienter	22	30	38	33	34	13
5. Andre inntekter	10	14	9	12	6	-4

Tabell 24.1: Finansieringskilder for private sykehus i 2013, relative andeler og prosentpoeng endring (Samdata 2013).

Offentlig finansierte behandlinger på private og ideelle sykehus

Figur 24.2: Helseforetakenes kjøp hos private aktører målt i 1.000.000 kr, justert for prisvekst, 2013=100. (Helsedirektoratet, Samdata 2013).

VÅRE ANBEFALINGER FOR Å TA UNNA SYKEHUSKØENE

Ta i bruk den ubenyttede kapasiteten i private sykehus

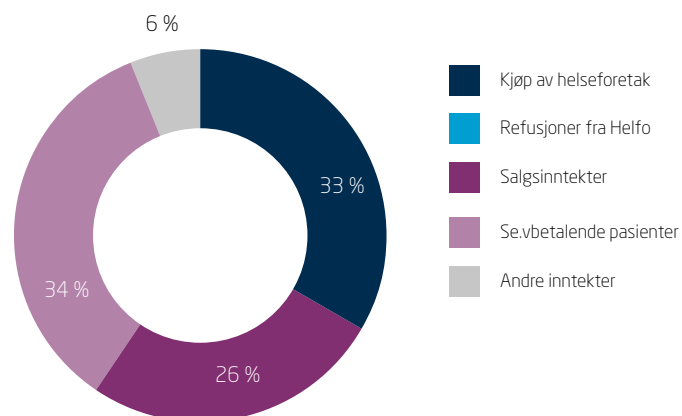
1. Det anbefales at man tar i bruk den ubenyttede kapasiteten i de private sykehusene for å redusere ventetidene for de i kø. Dette kan gjøres ved å sette de private sykehusene som et alternativ i fritt sykehusvalg. Midlene kan eksempelvis frigjøres ved en reduksjon i AAP-bevilgningen og/eller sykepengene.

Langsiktige innkjøpsavtaler med private sykehus øker kvalitet og reduserer kostnad

2. Det hadde vært bra for samarbeidspartene til de regionale helseforetakene om det var en lenger forutsigbarhet i forhold til hva RHFene tenker å kjøpe av tjenester. De private sykehusene bygger opp kompetanse og logistikk og får til bra behandlingslinjer i 2-4 år, deretter kommer det et nytt anbud som kan resultere i nedlegging av gode tilbud. Andre private sykehus som ikke har hatt disse fagområdene må bygge opp nye tilbud og nye fagområder, som ikke de har hatt tidligere, mens områder de har god kompetanse på må legges ned. Dersom det hadde vært en lengre plan for dette, ville de private sykehusene kunne forfinet kvaliteten og logistikken og dermed også kanskje klart å gjøre dette rimeligere og med bedre kvalitet for pasientene. Slik det er i dag bygges gode tilbud opp og ned hver 3-4 års periode og dette vil på sikt ikke gi best kvalitet.

KILDER:

Samdata. 2013. Spesialisthelsetjenesten 2013. Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra URL: <http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/samdata-spesialisthelsetjenesten-2013/Documents/Del%201%20Samdata%202013%20-%20Nasjonale%20og%20regionale%20utviklingstrekk.pdf>

Figur 24.3: Finansieringskilder for private sykehus i 2013 (Samdata 2013).

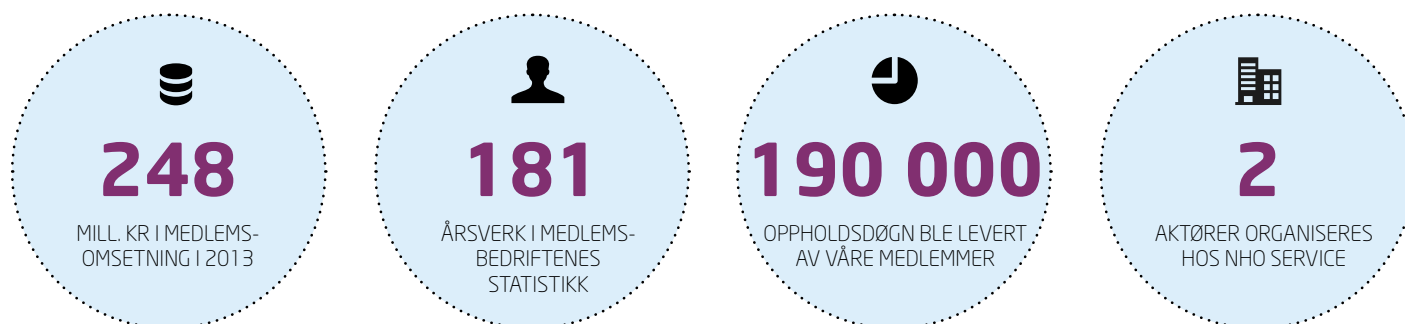

25

PASIENTHOTELL

NØKKELTALL OM PASIENTHOTELL OG SYKEHOTELL

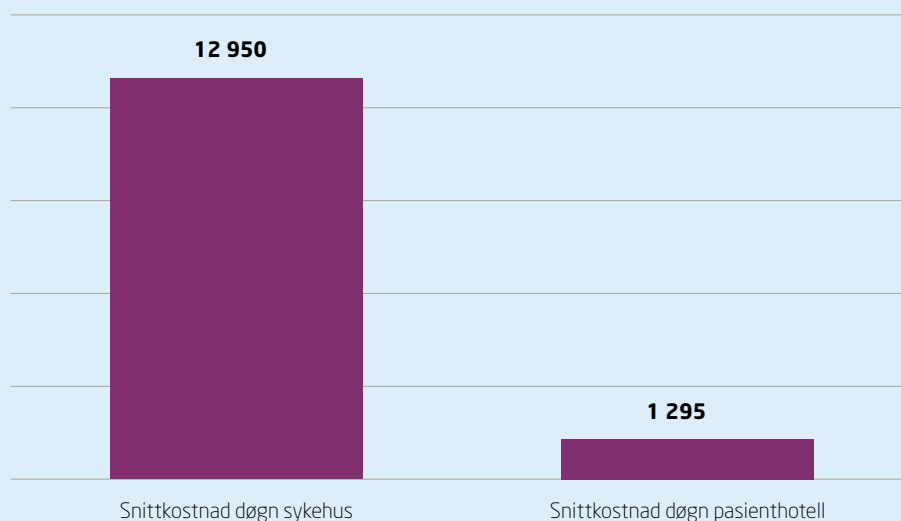
Pasienthotellene tilbyr overnatting og bespisning for sykehusets gjester og deres pårørende. De er godkjent som sykehus i henhold til spesialisthelsetjenesteloven og kan benyttes som et alternativ til innleggelse i ordinær sengepost. For de pasientene som er innskrevet ved sykehuset under oppholdet i pasienthotellet er dette å anse som en del av pasientens sykehusopphold. Pasienten har derfor lik rett til tilsyn og behandling om dette skulle vise seg nødvendig, som pasientene inne på sykehuset. På samme måte gjelder regelverket for sykehus også for oppholdet ved pasienthotellet, bla. journalføring. Pasienthotellene tilbyr også overnatting for personer som er til dagbehandling eller poliklinisk behandling (OUS 2013).

Nøkkeltall:

- NHO Service hadde ved årsslutt 2013 to medlemsbedrifter, som driver 4 pasienthotell.
- Disse omsatte til sammen for 467 millioner kroner i 2013.
- Våre medlemmer leverte i underkant av 190.000 oppholdsdøgn i 2012.

De største pasienthotellene driftes i dag av kommersielle. Ofte er de pasient- og sykehotellene som driftes i egenregi mindre i omfang. Norges største pasienthotell planlegges i Tromsø. Hotellet er planlagt med 206 rom i umiddelbar nærhet av universitetssykehuset. Byggestart var mai 2013, planen er at pasienthotellet skal stå klart i februar 2015 (NRK 03.05. 2013). Det er besluttet at de første driftsårene av pasienthotellet skal være i egenregi.

Snittkostnad pr. døgn i sykehus og pasienthotell

Figur 25.1: Snittkostnad pr. døgn i sykehus og pasienthotell

Snittkostnadene for liggedøgn på sykehus i Norge var i 2012 på 12.950 kroner (Samdata 2013). Et liggedøgn på pasienthotell koster om lag 10 % av dette. Mer interessant er det likevel å se på kostnadene pr. døgn i pasienthotellene sammenlignet med kostnadene per døgn for de ikke-akutte sengene på sykehusene. Det er jo her pasienthotellene kan gi sykehusene økt fleksibilitet og frigi ressurser til sykehusets nøkkeltjenester. Erfaringer fra Sverige og Finland viser at et liggedøgn på pasienthotellene koster 1/3 av ikke-akutte senger på sykehusene med ordinær bemanning. Ulik praksis med belastning av internhusleie vil påvirke størrelsen på effektiviseringsgevinsten.

KILDER:

NRK. (03.05.2013) UNN planlegger hotell til 220 millioner. Tilgjengelig fra URL: <http://www.nrk.no/nordnytt/pasienthotell-til-220-millioner-1.11012663>

Samdata .2013. Spesialisthelsetjenesten 2012. Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra URL: <http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/samdata-2012/Sider/default.aspx>

OUS. 2013. Hotell. Tilgjengelig fra URL: <http://www.oslo-universitetssykehus.no/pasient/nyttig/Sider/hotell.aspx>

26

BEDRIFTSHELSETJENESTE

NØKKELTALL OM BEDRIFTSHELSETJENESTE

Bedriftshelsetjenestene (BHT) arbeider daglig for å bistå virksomhetene med å sikre et godt og forsvarlig arbeidsmiljø. BHT i Norge spiller en vesentlig rolle i arbeidslivet gjennom lovpålagt tilstedeværelse i mange bransjer, og er en viktig nøytral part i arbeidslivet. BHT følger opp og bistår ansatte, ledere og bedrifter ut fra et faglig ståsted for å sikre godt og forsvarlig arbeidsmiljø.

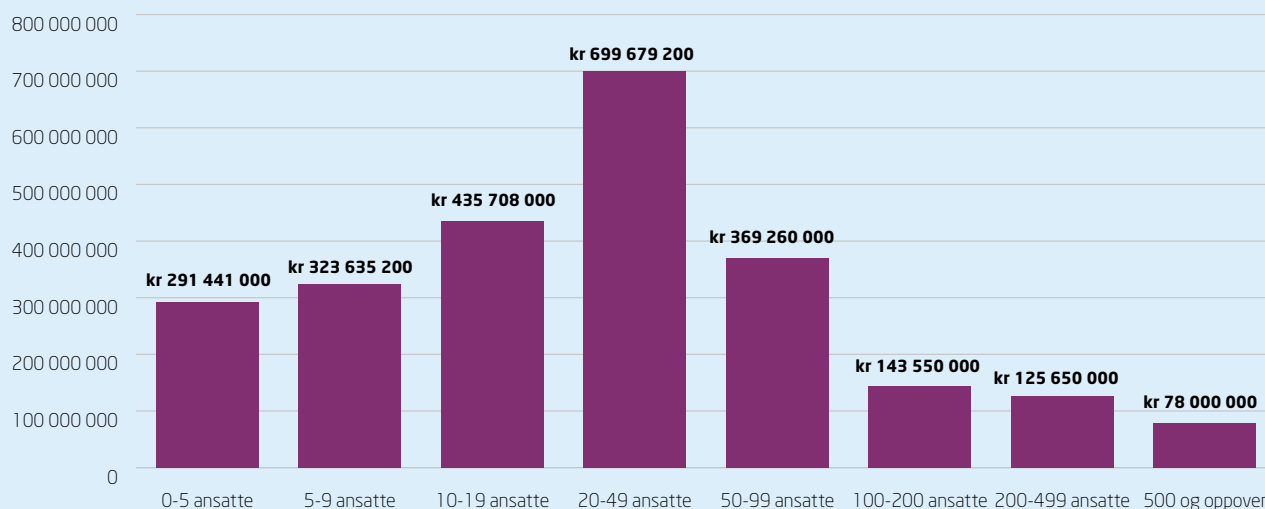
Bedriftshelsetjeneste har tradisjonelt overvåket helse og arbeidsmiljø innen industrien. Et økende antall arbeidstakere jobber nå innen helse, velferd og andre serviceyrker. Endrede produksjonsmønstre og demografiutvikling viser også en fremtidig økning i behovet for arbeidskraft i disse bransjene. NHO Service og BHT-bransjen ser bl.a. at det er et betydelig behov for å redusere sykefraværet i flere av servicebransjene. Samtidig viser SSB-tall at private bedrifter kommer godt ut på fraværstatistikk sammenlignet med offentlig sektor. Bedriftshelsetjenestene har kunder i begge sektorer. De er derfor en sentral partner for arbeidslivets parter i å bidra til økt nærvær i arbeidslivet.

Bransjens tjenester er omfattende, og inkluderer følgende:

- Bistå med planlegging og gjennomføring av endringer i arbeid og arbeidsmiljø
- Bistå ved utarbeidelse av retningslinjer for arbeidsprosesser
- Bistå med kartlegging av arbeidsmiljøet, foreta undersøkelser og vurdere risiko
- Foreslå samt arbeide for tiltak som kan forebygge helseskader
- Bistå med å overvåke og følge opp arbeidstakernes helse i forhold til arbeidssituasjonen
- Bistå ved tilrettelegging av arbeidet for den enkelte, og delta i dialogmøter
- Bistå med informasjon og opplæring innenfor helse, miljø og sikkerhet (HMS)
- Bistå ved henvendelser fra arbeidstaker, verneombud og arbeidsmiljøutvalg (Ose et.al 2012).

Sykefravær og oppfølging av sykemeldte er ikke nevnt spesifikt som en av bransjens tjenester. Likevel er det klart at alle områdene nevnt ovenfor vil kunne relateres til virksomhetens innsats for å forebygge og redusere sykefraværet. BHT har kun en rådgivende funksjon opp mot virksomhetene og det er ikke meningen at BHT skal ta over pliktene og kravene som rettes mot arbeidsgiverne i arbeidsmiljøarbeidet. Det er virksomhetens ledelse som er ansvarlig for arbeidsmiljø og bedriftens HMS-tilstand. BHT sin rolle er å opptre som en uavhengig rådgiver som bidrar med sin ekspertise for å skape gode arbeidsforhold i virksomheten. Det er heller ikke slik at å tilknytte seg en BHT er en garanti for godt arbeidsmiljø. Bedriften som kjøper tjenestene må være bevisst sin bestillerfunksjon og være tydelige på hva de forventer av sin BHT (Ibid 2012).

Fordeling av potensielt totalmarked etter bedriftsstørrelser

Figur 26.1: Fordeling av potensielt totalmarked (2,5 mrd.kr) – etter bedriftsstørrelser (Prognosecenteret 2011).

Nøkkeltall

- 1,5 mill. ansatte arbeider i virksomheter med BHT-plikt (Kilde: Arbeidstilsynet 2012).
- Totalt er det om lag 2,5 mill. ansatte i Norge, fordelt på kommune, fylke, stat og privat næring.
- NHO Service sine 22 medlemsbedrifter med 25 underavdelinger innen BHT omsetter til sammen for 297 millioner kroner (-2 millioner kr fra 2012)
- Medlemsbedriftene har 274 årsverk.
- Per 5.12.2011 viste Arbeidstilsynets BHT register at det var i overkant 400 bedriftshelsetjenester i Norge, disse sysselsatte til sammen i overkant av 2000 årsverk (Ose et.al 2012).

Innen BHT er det vanlig å skille mellom egenordninger (kalt intern bedriftshelsetjeneste) og fellesordninger (kalt ekstern bedriftshelsetjeneste). Egenordningene dekker stort sett kun en virksomhet, fellesordningene dekker ofte flere virksomheter. Flere av fellesordningene eies av virksomhetene og driftes ut fra et non-profit perspektiv. Halve markedet dekkes imidlertid av aktører som driver privat med profittbasis. Disse er gjerne organisert som aksjeselskaper, eller er eid av industrielle investorer.

70 % av virksomhetene i privat sektor kjøper BHT fra private leverandører. 54 % kjøper BHT fra en privat leverandør, imens 15 % har en felles BHT-ordning med andre virksomheter der BHT kjøpes fra en privat leverandør. Om lag 18 % av virksomhetene har BHT i egen regi, enten alene eller i felleskap med andre virksomheter. Omfanget av private tjenester illustrerer noe av veksten i BHT-markedet de seneste årene (Ibid 2012).

FORUTSETNINGER FOR BEREGNING AV POTENSIELT TOTALMARKED

- Bedrifter med 1-49 ansatte bruker i snitt 1.2 time pr. ansatt/år BHT.
- Bedrifter med 50-99 ansatte bruker i snitt 1 time pr. ansatt/år BHT
- Bedrifter med mer enn 100 ansatte bruker i snitt 0.5 time pr. ansatt/år BHT
- Markedsverdi 1 time BHT – 1000 kr.
(Kilde : Estimert, basert på medlemsinfo).

Legger vi disse forutsetningene til grunn vil vi se at det er et potensielt marked for BHT-tjenester på 2,5 milliarder. Dagens marked har store utviklingsmuligheter.

Størstedelen av markedet befinner seg i privat sektor, men da kommunale kontrakter ofte har et høyt antall ansatte er de attraktive som kunder.

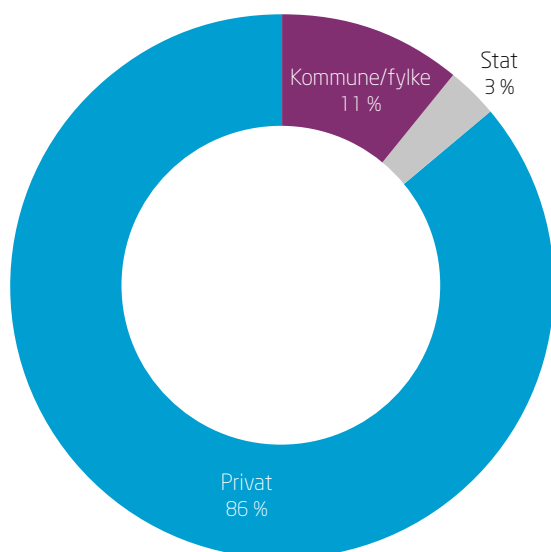
BRANSJENS ANSATTE

Bedriftshelsetjenesten var opprinnelig en bedriftslegeordning. Etter hvert som ordningen utviklet seg til dagens BHT økte også behovet for forskjellige profesjoner. I dag består bransjens ansatte av leger (arbeidsmedisinere), sykepleiere, fysioterapeuter og teknisk personell (ingeniører og yrkeshygienikere). Dette er nødvendig fordi HMS-arbeidet i bedrifter består av langt mer enn det rent medisinske. Tverrfaglige team er rustet til å bistå med riktig kompetanse i forebyggende arbeid rundt om i landets bedrifter. Akkurat som annet helsepersonell er helsepersonellet i BHT underlagt taushetsplikt og Helsepersonell-lovgivningen.

NHOs medlemsorganisasjoner sysselsatte ved årsslutt 2013 274 årsverk. Samlet utgjør alle landets bedriftshelsetjenester i overkant av 2000 årsverk.

Fordeling av potensielt totalmarked privat og offentlig sektor

Figur 26.2: Fordeling av det potensielle totalmarkedet på privat og offentlig sektor.

FOKUS PÅ KVALITET OG RESULTATER

Mer og bedre bedriftshelsetjeneste ble innført fra januar 2010. Åtte nye bransjer fikk BHT plikt og doblet dermed antallet ansatte som ble omfattet av ordningen. Kommunene har i løpet av de siste par årene fått mange nye arbeidstakere med BHT-plikt. Det er imidlertid bekymringsfullt at flere større kommuner har valgt å legge seg på et kostnadsnivå rundt en tittel av det gjennomsnittsprisen på BHT i Norge tilsier.

Arbeidsmiljøseneteret oppga at flere kommuner så for seg å bruke under 200 kroner pr. ansatt pr. år på BHT. Til sammenligning bruker gjennomsnittsbdriften mellom 1000 og 2000 kroner pr. ansatt pr. år.

Bransjeforskriften sier noe om tjenestene som skal inngå, men ikke noe om volumet på tjenestene. At virksomhetene følger opp med riktig bruk av BHT er et fokusområde for Arbeidstilsynet, og de har varslet forsterket tilsyn på virksomhetenes bruk av BHT de neste årene. Dersom det innarbeides en light-versjon av BHT, en slags lavpris-BHT i kommunesektoren kan mange av de positive effektene av BHT helt utebli. Dette er problemstillinger bransjen i NHO Service er meget opptatt av. Tilknytting til BHT må ikke bli en ren formalitet med liten nytteverdi. Her ligger det noen utfordringer for Arbeidstilsynet (Arbeidsmiljøseneteret 2010).

NHO Service arbeider aktivt med å samle bransjen i et større nettverk, og etablere den viktigste årlige møteplassen for bransjen. Vårt mål og visjon er at bransjen går fra lovpålagt tilstedeværelse til å bli elsket – og anerkjent for deres resultater hos kundebedrifter og kommuner. Derfor ønsker vi også økt fokus på resultatene av arbeidet i bedriftshelsetjenesten. Det er viktig å dokumentere og kommunisere de resultater som bransjen faktisk oppnår. Dette var det blant annet stor enighet og konsensus om på landskonferansen for BHT-personell i Bergen 18-20 september 2013.

Vi har begynt et kartleggingsarbeid av kommunene, for å se om det er noen sammenheng mellom ressursbruken på BHT i kommunene pr/ansatt og utviklingen i sykefraværet deres. Vi ønsker å sammenligne kommuner med så likt utgangspunkt som mulig, i ft. Kommunestørrelse og økonomi. Her er det naturlig også å se på andre forhold som påvirker sykefraværet i kommunene, f.eks næringssettingsmenetning og smitteeffekt, samt andre tiltak som IA.

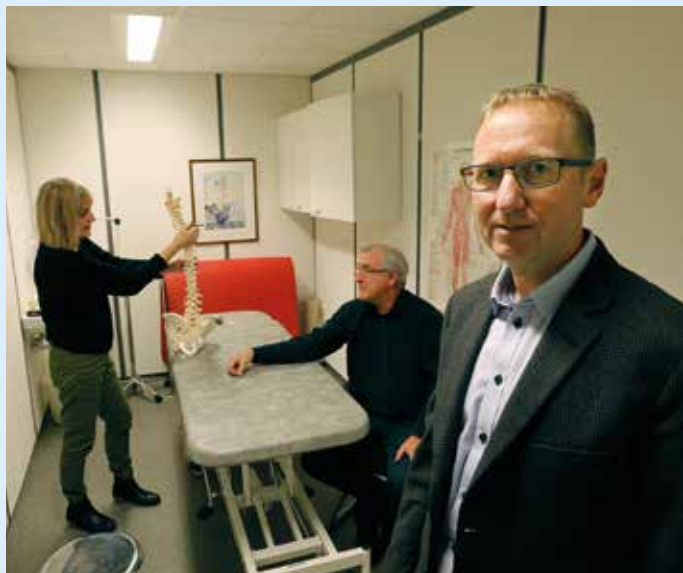
Vi ønsker også tilsvarende tall for private bedrifter (sortert etter NACE og bransjestørrelse)

KILDER:

Prognoseseneteret 2013. Pivot for NHO Service.

Arbeidsmiljøseneteret. 2010. Lavpris kan uthule BHT plikten. Tilgjengelig fra URL: <http://www.arbeidsmiljo.no/xp/pub/hoved/tidsskrift/temaer/arbeidsmedisin/496700>

Trond L. Halvorsen i Hemis

TROND L. HALVORSEN

ADM. DIR., HEMIS

Markedet for bedriftshelsetjenester (BHT) er under restrukturering. Over de siste årene har vi sett at bransjen er i ferd med å gå mot færre og større enheter. Denne trenden er trolig bare i startfasen og vil nok forsterkes i de neste årene.

Utviklingen i vårt marked har jevnt over vært positiv i 2013-14. Vi opplever at flere og flere av de store, offentlige kundene nå kjøper inn bedriftshelsetjeneste gjennom offentlige anbud fremfor å være tilsluttet en medlemsordning. Dette gir flere en større mulighet til å delta i konkurransene om leveransene. Imidlertid ser vi at det er stor forskjell på hvordan konkurransegrunnlagene blir utformet, og at det for mange er en utfordring å forme konkurransegrunnlagene på en slik måte at det samsvarer med den enkelte organisasjons sine ønsker og behov.

Utviklingen i vår bedrift har vært positiv i det siste året. Vi har vokst på markedssiden og vi har styrket vår kompetanse. Vi jobber kontinuerlig med å utvikle egen organisasjon i tråd med markedets behov og etterspørselen fra våre kunder.

Arbeidsutvalget for BHT har i den senere tiden fått flere henvendelser fra medlemmene hvor de opplever uklar arbeids- og rolledeling i forhold til Nav's Arbeidslivssentre. Arbeidslivssentrene tilbyr gratis tjenester til IA-bedrifter på områder som til dels går langt inn på bedriftshelsetjenestenes arbeidsområder. I den nye IA-avtalen er bedriftshelsetjenestenes rolle blitt mindre tydelig.

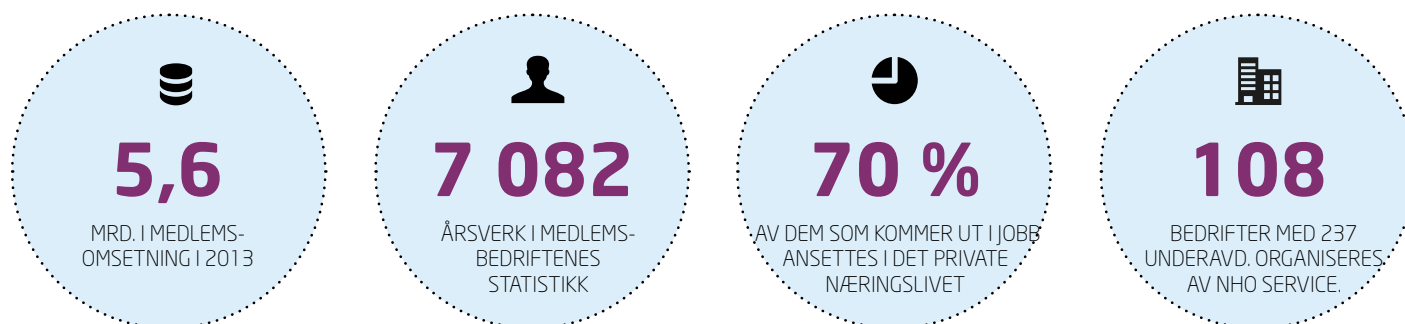
Tydeliggjøring av bedriftshelsetjenestenes rolle og arbeid vil være en viktig utfordring for bransjen i 2015. Videre preges bransjen av stor variasjon i bedriftshelsetjenestenes organisering, kompetanse, struktur og målsettinger. Arbeidsutvalget for BHT er av den oppfatning at bransjen har behov for å bli sterkere og få en tydeligere rolle. For å lykkes med dette tror vi at det er viktig å øke organisasjonsgraden og samle bedriftshelsetjenestene i en felles organisasjon som både kan være et talerør for bransjen og arbeide for bransjens konkurranse- og rammebetingelser. NHO Service vil være en slik organisasjon.

27

ATTFØRINGSBEDRIFTENE

NØKKELTALL OM ATTFØRINGSBEDRIFTENE

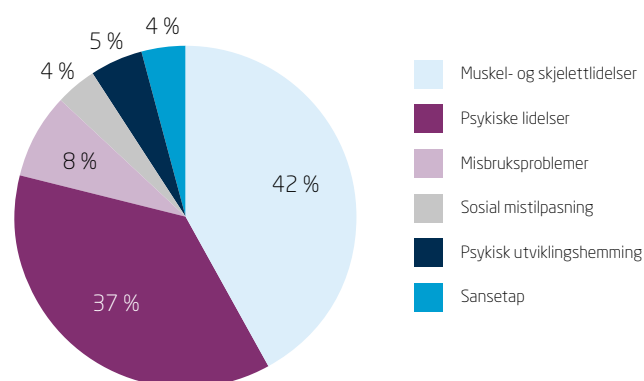

Attføringsbedriftenes primæroppgave er å hjelpe personer med nedsatt arbeidsevne å få jobb i det ordinære arbeidsmarkedet. For personer som står enda lenger fra arbeidslivet, gir attføringsbedriftene et varig tilrettelagt arbeid.

Attføringsbedriftene jobber på vegne av Nav, i tett kontakt med næringslivet, for å løse så mange som mulig tilbake til jobb. I mange tilfeller er attføringsbedriftenes oppgave også å tilføre deltakerne arbeidstrening eller formelle kvalifikasjoner. Attføringsbedriftene er offentlig eller ideelt eide aksjeselskaper med utbytteforbud. Attføringsbedriftene har to inntektskilder: inntekter fra produksjon i bedriftene og gjennomføring av arbeidsrettede tiltak kjøpt av Nav. Inntektene som kommer fra Nav blir stadig viktigere, på bekostning av det tradisjonelle produksjonsfokus. Dette betyr også at det faglige arbeidet rundt attføring er blitt langt viktigere. Samfunnsoppdraget er å hjelpe mennesker med å finne arbeid, til gunst for individ og samfunn.

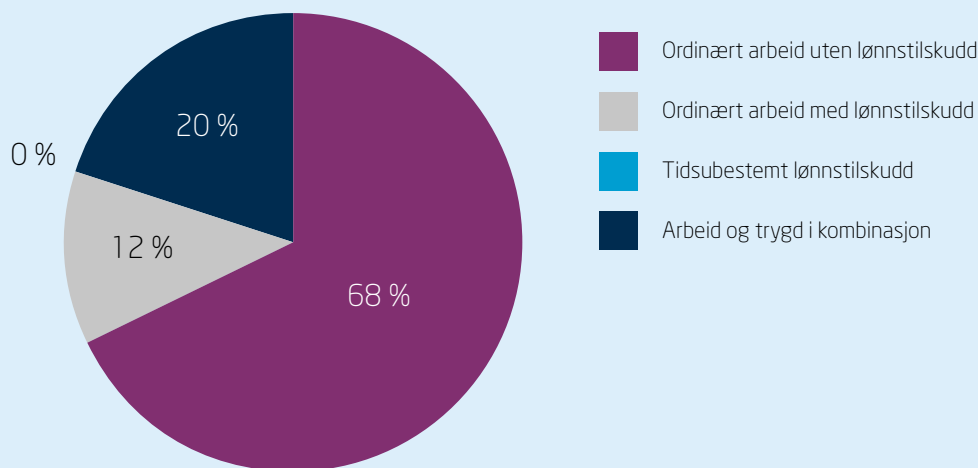
Menneskene attføringsbedriftene er satt til å hjelpe skiller seg fra ordinære ledige ved at de, i Navs terminologi, har redusert evne til å utføre inntektsgivende arbeid eller vesentlig innskrenkede muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass. Ofte, men ikke nødvendigvis kan dette handle om helserelaterte problemer, men også rus, og ulike former for sosial mistilpasning kan spille inn. Nærmere 50 prosent av dem som deltar på arbeidsrettede tiltak har så store lese-, skrive- eller matematikkvansker at de har store problemer med å få eller beholde ordinært arbeid.

Deltakernes viktigste arbeidshindringer

Figur 27.1. Deltakernes viktigste arbeidshindringer (Kilde: Attføringsbedriftene 2013)

Arbeid etter gjennomføring av tiltak i attføringsbedrift

Figur 27.2. Arbeid etter gjennomføring av tiltak i attføringsbedrift (Kilde: Attføringsbedriftene 2013).

Det er ofte ikke lett å avgjøre hva som er den egentlige årsaken til at en person vurderes av Nav til å ha nedsatt arbeidsevne. Problemene er ofte sammensatte. Attføringsbedriftenes oppgave er å ta utgangspunkt i mulighetene, ikke begrensningene. Attføringsbedriftene tar utgangspunkt i individenes bistandsbehov, arbeidsevne og løfter enkeltindividet nærmere arbeidslivet gjennom kvalifisering, arbeidstrening og ikke minst motivasjon til å tro på egne muligheter. Slik skaffer attføringsbedriftene næringslivet kompetent arbeidskraft. På denne måten gir attføringsbedriftene avgjørende bidrag for å hindre unødvendig uføretrygging og økning i antallet personer som lever på passive ytelser.

Nøkkeltall

- 31. desember 2013 var 108 attføringsbedrifter tilsluttet bransjeforeningen Attføringsbedriftene i NHO Service, disse hadde 237 underavdelinger.
- Årlig yter attføringsbedriftene tjenester til mer enn 35.000 personer
- Attføringsbedriftene hadde i 2013 en samlet omsetning på 5,7 milliarder kroner.
- I 2013 ble det gjennomført 7.100 årsverk.
- I løpet av de tre første kvartalene av 2013 fikk flere enn 4.000 personer jobb i det ordinære arbeidsliv etter å ha vært hos en attføringsbedrift.
- Rundt 30.000 hadde fått avklaring av arbeidsevne, ulike kurstilbud og arbeidstrening i samme periode.

I løpet av de tre første kvartalene av 2013 fikk flere enn 4.000 personer jobb i det ordinære arbeidsliv etter å ha vært hos en attføringsbedrift. De fleste av dem som får jobb får ordinært arbeid, det vil si arbeid på ordinære betingelser, men det er også en del som får jobb i kombinasjon med lønnstilskudd eller i kombinasjon med trygd.

TETT KONTAKT MED NÆRINGSLIVET

Samarbeidet med næringslivet er avgjørende, både som en mulig arbeidsgiver og som arena for arbeidstrening og kompetansebygging for tiltaksdeltakere. Over 70 prosent av dem som kommer ut i jobb ansettes i det private næringslivet.

Ferske tall viser at andelen som får arbeidstrening i det private næringslivet er sterkt økende. Ser vi bort fra det kortvarige avklarings-tiltaket, der attføringsbedriftene på vegne av Nav avklarer personens arbeidsevne, og tiltaket Varig tilrettelagt arbeid, som retter seg mot personer som har behov for en beskyttet arbeidsplass, får de fleste deler av arbeidstreningen i det ordinære arbeidslivet.

RINGER I VANNET

Ringer i vannet er en rekrutteringsstrategi i regi av NHO. Målet er å få personer, som av ulike årsaker har falt utenfor arbeidslivet, inn i ordinære jobber. Prosjektet er innrettet på næringslivets premisser. Gjennom Ringer i vannet skal næringslivet trygt kunne rekruttere kompetent arbeidskraft fra attføringsbedriftene. Gjennom kartlegging utført av en attføringsbedrift vil NHOs medlemmer få nye arbeidstakere som er egnet for deres virksomhet. Profesjonell utvelgelse og prekvalifisering av kandidater vil gi raskere produktivitet. NHOs medlemsbedrifter kan bli kjent med kandidatene i

en praksisperiode. I denne praksisperioden har medlemsbedriftene ikke arbeidsgiveransvar for kandidaten, og praksisforholdet kan når som helst avsluttes. Kandidaten vil i de fleste tilfeller være på Arbeidsavklaringspenger fra Nav og bedriften vil ikke ha lønnsutgifter i praksisperioden.

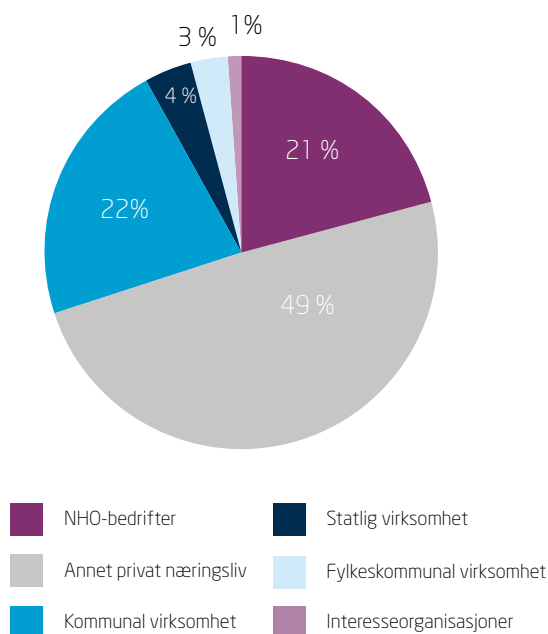
MARKEDSUTVIKLING

Markedet for Attføringsbedriftene er først og fremst salg av attføringstjenester til Nav, men med sin høye kompetanse innen blant annet karriereveiledning blir medlemsbedriftene en stadig mer ettertraktet samarbeidspartner for videregående skoler, voksenopp-læring og andre miljøer. Når det særlig gjelder primær oppgaven, å tilby arbeidsrettet bistand til personer med nedsatt arbeidsevne, har bransjen en sterk posisjon, men den utfordres dels av andre aktører, dels av myndighetenes løpende prioriteringer.

Selv om antallet tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne mer eller mindre har stått på stedet hvil, har medlemsbedriftene fått økt antall tiltaksplasser. Det er riktignok en del geografiske forskjeller. Det er iverksatt en rekke forsøksprosjekt blant annet for å styrke Navs evne selv til å gjennomføre arbeidsmarkedstiltak for ulike grupper. Det er positivt med kompetanseutvikling i Nav, men samtidig er det grunn til å advare mot et Nav som eser ut og tar på seg enda flere oppgaver enn det etaten allerede har. Prosjektet Nav egenregi har bransjen hilst velkommen, men gjennomføringen av forsøket er, både hva angår rammevilkår og metode, under enhver kritikk. I tillegg står vi nå overfor større endringer i tiltakssystemet som gjør at bransjen får stadig mer uforutsigbare rammevilkår, som ikke minst kan ramme tilbudet til brukeren.

«
Over 70 % av dem som kommer ut i jobb ansettes i det private næringslivet.
 »

Arbeidsgivere

Figur 27.3. Arbeidsgivere (Kilde: Attføringsbedriftene 2013)

UTVIKLING AV MEDLEMSMASSEN

Det er 108 medlemsbedrifter i bransjeforeningen Attføringsbedriftene. Det har kommet til fem nye medlemsbedrifter det siste året.

POLITISKE RAMMEVILKÅR

Bransjen har vært en pådriver for endringer i attføringssystemet blant annet ved at mer av attføringen må foregå i ordinært arbeidsliv. Her er NHO-strategien Ringer i vannet viktig, både som metodeutvikling i attføringssektoren og som rekrutteringsarena for næringslivet. Videre trengs det fornuftige endringer som kan gi arbeidssøkeren et sømløst tilbud uten opphold – og ikke som i dag hvor arbeidssøkeren stadig opplever ufrivillige pauser i sitt attføringsløp mellom ulike attføringstiltak. Derfor har bransjen reagert sterkt på regjeringens høringsforslag om et enklere tiltakssystem, fordi den angriper dette problemet i feil ende og det vanskeliggjør fornuftige endringer senere. Regjeringen foreslår å slå sammen tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne med tiltak for grupper som står langt nærmere arbeidsmarkedet, og at dette settes på anbud. Det har vært en stor mediedebatt om dette. Uavhengig av om dette anbudsutsettes eller ikke, er det en klar tilbakemelding fra tunge høringsinstanser som KS, NHO, FFO, LO og de fleste høringsinstansene om at forslaget vil kunne ramme dem som har lengst vei tilbake til jobb, og at fokus blir på lettere målgrupper. Videre frykter bransjeforeningen, i likhet med et klart flertall av høringsinstansene, at anbud vil kunne forsterke målgruppeskyvningen. Dette er blant annet basert på erfaringer fra andre land. Det tar tid å bygge opp kompetanse og levere gode tilbud for personer med nedsatt arbeidsevne som har behov for sammensatt og tilpasset innsats. Derfor mener Attføringsbedriftene konkurranseutsetting ikke er hensiktsmessig for denne målgruppen. For personer med mer moderate bistandsbehov som har behov for mer standard innsats

kan det derimot være mer hensiktsmessig med konkurranseutsetting, slik at ideelle og private med gode løsninger kan levere slike tjenester til Nav.

Attføringsbransjen ønsker endringer, men er undrende til at regjeringen ønsker å gjennomføre store systemendringer uten å behandle det helhetlig i den stortingsmeldingen som er lovet senere i høst, og i stedet ønsker å gjøre dette gjennom en forenklet forskriftsendring. Bransjen forventer at regjeringen følger opp offensive signaler med flere tiltaksplasser for å møte de store utfordringene med alle som står uten tilbud. Bransjen hilser også velkommen den omfattende satsingen på lese- og skrivevansker som er signalisert. Her har bransjen erfaring og kunnskap til å bidra både overfor voksne og ungdommer med utfordringer knyttet til basiskompetanse. Regjeringen har varslet økt satsing på lønnstilskudd som et virkemiddel for å få flere i jobb. Tidsbegrensede lønnstilskudd kan være riktig for noen som en smidig overgang til jobb, men stiller store krav til treffsikkerhet og innretning. Tidsuavhengige lønnstilskudd kan fort bli en sovepute for myndighetene, og må ikke gjøres til en hovedstrategi på bekostning av arbeidsrettede tilbud.

UTVIKLINGEN I ARBEIDSMARKEDET

Rekrutteringen til bransjen er god, og attføringsbedriftene oppleves som en attraktiv arbeidsplass for ulike fagpersoner med sammensatt veilednings- og fagkompetanse. Utviklingen i bransjen går i tillegg mot et sterkere fokus på salgs- og markedskunnskap, blant annet i tråd med Ringer i vannet.

PARTSSAMARBEID MED FAGBEVEGELSEN

Attføringsbedriftene har et tett og konstruktivt samarbeid i første rekke med Fellesforbundet, Forbundet for ledelse og teknikk (FLT) og Lederne som alle har vært viktige alliansepartnere i å sette attføringsbransjen tydelig på dagsordenen overfor de politiske myndigheter.

KVALITET

Fokus på resultat og kvalitet har vært et sentralt område for bransjen i denne perioden. Kvalitetssikringssystemet EQUASS, benchmarkingssystemet BATT og månedlig innsamling av sentrale tall på overgang til jobb bygger opp om dette. Bransjen har også utviklet en rekke andre verktøy som for eksempel Læringsnettverket og karriereveiledning. Dette gjør at bransjen på sentrale områder har bedre oversikt enn arbeidsmarkedsmyndighetene, og har stor troverdighet hos politikere i ulike leire, media og omgivelser.

Petter Refsnes, leder Origod AS

PETTER REFSNES

LEDER, ORIGOD AS

Attføringsbedriftene kan ikke løse alle vansker verken for Nav, arbeidssøkerne eller næringslivet, men våre 108 medlemsbedrifter i NHO Service er helt nødvendige for å få flere i jobb. Attføring med kvalitet kommer ikke av seg selv. Det kreves kompetanse, erfaring og hardt arbeid sammen med Nav og næringslivet for å lykkes.

Hva har kjennetegnet våre medlemsbedrifter og vår forening i 2013-14? Saken om å konkurranseutsette store deler av attføringsvirksomheten og slå sammen tiltak for ulike målgrupper, har preget organisasjonen en tid. Men dette har likevel ikke vært det som har satt sitt preg på organisasjonen. Først og fremst har Attføringsbedriftene i NHO Service vært kjennetegnet av jobben for å få flere i jobb, og det sammen med Nav og næringslivet. Vårt credo har vært:

1) Der samarbeidet mellom Nav, attføringsbedriftene og næringslivet fungerer, kommer flere i jobb enn der dette samarbeidet knirker. Dette gode samarbeidet er langt viktigere for å få folk i jobb enn om arbeidsmarkedet er godt eller dårlig i den aktuelle regionen. Hele vår bransje har gått i denne retningen først og fremst gjennom praktisk og god faglig jobbing, men også gjennom å synliggjøre dette for omgivelsene.

2) I 2013 fikk vi 6,000 tilbake til jobb, en formidabel innsats. Og tallene ser ut til at enda flere kommer i jobb etter attføring i våre bedrifter i 2014 hvis trenden fra første halvår fortsetter.

Min bedrift, Origod, har opplevd en positiv utvikling i 2013-14 når det gjelder omstilling og fokus på å oppnå gode attføringsresultat, primært attføring og formidling til «få og beholde jobb». Bedriften og organisasjonen fremstår mer enn noen gang tidligere entydig og med en felles profil på dette. Interne produksjonsarenaer blir redusert. Vi benytter mer og mer samarbeid med lokale bedrifter og offentlige bedrifter for utplassering, arbeidspraksis og formidling og dette mener vi er helt nødvendig skal gjennomstrømming og formidling gi resultat. Vi får gode tilbakemeldinger på lokalt Nav for dette arbeidet. Bransjen avventer nå en lenge varslet Stortingsmelding om fremtiden for norsk attføringspolitikk. Den er av statsråd Eriksson bebudet høsten 2014. Vi har forventninger til at kvalitet og «sømløse tiltak» vil være sentralt i fremtidens system. Med sømløse tiltak mener vi at det blir slutt på at deltakere må vente på plass mellom tiltak. Fokus både fra politikere og myndigheter er mer og mer på hva som virker og om en får nok igjen for de pengene som blir brukt. Vi må kanskje forvente økt konkurranse.

RANNVEIG H. PEDERSEN

DAGLIG LEDER, FRETEX MIDT-NORGE AS

FreteX Midt-Norge jobber innen to hovedområder; tjenester for Nav for å få folk i jobb (attføringstjenester), og miljø med fokus på gjenbruk og gjenvinning.

Vi selger tjenester til Nav gjennom rammekjøp (skjermede tiltak) og gjennom anbud. Rammekjøpene har ligget relativt stabilt i 2013 og 2014. Her er utfordringen å få god nok lønnsomhet i arbeidet, da inntektsutviklingen jevnt over ligger lavere enn kostnadsveksten. Det viktigste er imidlertid å få stadig flere i fast jobb, og det har vi klart. I 2013 kom nesten 60% av jobbsøkerne i tiltaket Arbeid med bistand i jobb, og målet vårt for 2014 er 65%. På landsbasis kom 506 personer i jobb gjennom FreteX i 2013.

Innenfor gjenbruk har vi klart å få en god omsetningsvekst i bruk-butikkene våre. Vi jobber aktivt for å videreutvikle butikkene, og å skape gode opplevelser for kundene våre. Det er gøy å se at det stadig går fremover her!

Vi merker økt konkurranse på innsamling av klær. Vår virksomhet bygger på gaver vi får gjennom innsamling av klær, bøker, møbler og interiørartikler. Vi legger til rette for gjenbruk både lokalt og i andre deler av verden, samtidig som vi skaper et stort antall lokale arbeidsplasser. I tillegg bidrar gjenbruksarbeidet med betydelige midler til Frelsesarmeens sosiale arbeid. Det er derfor viktig for oss å opprettholde og utvikle dette arbeidet. Vår jobb framover er derfor å fortsette det gode samarbeidet vi har med givere og kommuner for å sikre god innsamling i tiden som kommer.

Hva vil prege utviklingen i 2015?

Arbeidsministeren har gjennomført en høring i forhold til endring i tiltak og innkjøpsform. En eventuell endring her vil naturlig nok påvirke arbeidet vårt, men ennå er det for tidlig å si på hvilken måte. Som leverandør til NAV er vi hele tiden opptatt av å øke resultatene, og få flest mulig i fast jobb. Ringer i Vannet-prosjektet er viktig i så måte, og har bidratt til at flere bedrifter tenker litt annerledes rundt rekruttering enn før.

I forhold til gjenbruk har vi offensive mål. Utvikling av organisasjon og arbeidsform er et løpende arbeid, også i 2015.

Hvordan har din bedrift utviklet seg i 2013-14?

God utvikling i kompetanse, og resultatorientering i alle områder av bedriften gir resultater. Vi bygger felles faglig plattform i FreteX, både innen jobb & oppfølging og gjenbruk – og merker at vi gjennom dette arbeidet blir sterkere og utvikler bedre løsninger enn før. FreteX-metoden er vår faglige plattform i leveransene til NAV, og vi tror at både jobbsøker og våre samarbeidspartnere i næringslivet merker at kvaliteten i arbeidet har økt.

Rannveig H. Pedersen, daglig leder FreteX Midt-Norge AS

Hva vil være bransjens viktigste utfordringer i 2014-15?

Attføringsbransjens viktigste utfordring er hele tiden å få flest mulig ut i jobb, i samarbeid med NAV, og ved hjelp av alle landets bedrifter. Det vil det være også det neste året. Vi venter i spenning på hvordan noen av tiltakene skal kjøpes inn framover. Ikke fordi vi frykter konkurranse, men fordi det vil påvirke verktøykassa vi har i forhold til jobbsøkerne. Vi frykter også at den foreslåtte endringen vil føre til færre muligheter for de som trenger mest hjelp i forhold til jobb – dette er et verdispørsmål!

Vi i FreteX jobber hele tiden for å gi et best mulig innhold i visjonen vår: Vi gir folk grunn til å tro på framtiden!

Elisabeth Erlandsen

ELISABETH ERLANDSEN

LEDER, AS VARBAS - ATTFØRINGSBEDRIFTEN PÅ ØKERN

Konkurransen om oppdrag til attføringsområdet og produksjons- og serviceområdet er økende i 2013-14. Vi må derfor være proaktive og ha hånda på rattet. Det er både spennende og noen ganger litt uforutsigbart. Det skal sies at det vi har av produksjon og serviceområder er tilpasset det faktum at vi er en attføringsbedrift. Avdelingene må både levere god attføring og gode nok økonomiske resultater. (Dobbel bunnlinje)

En stor utfordring i 2015 blir om stortingspolitikere avklarer om vi står foran økende bruk av anbud innen attføring og arbeidsinkludering i Norge. Vi håper de legger idelogi til side og tar et faglig standpunkt til hva som virker. I Varbas liker vi konkurranse og det å strekke oss etter å bli stadig bedre, men da må alle tilbydere gis like vilkår.

Utviklingen i vår bedrift er preget av samarbeid med eksterne arbeidsgivere - blant annet som følge av Ringer i vannet prosjektet. Vi opplever bedre formidlingsresultater. Også økonomiske resultater (bunnlinja til bedriften) ser ut til å følge budsjett, til tross for at produksjons- og serviceavdelingene våre har noe mindre omsetning enn budsjettet. Vi har nøye overvåking av resultater, både økonomiske og attføringsresultater. Det er absolutt en nødvendighet i vår bransje.

Viktigste utfordring for bransjeforeningen Attføringsbedriftene i NHO Service og medlemsbedriftene er «Å trække på», slik at vi får en Stortingsmelding om attføring, slik mange krever denne høsten.

Attføring er et stort og krevende faglig område. Det krever god og relevant kompetanse av ansatte som blir hos arbeidsgiver for at vi skal levere det Nav krever på vegne av staten. Vi er først og fremst bedrifter som lever nøye regulert og kontrollert av Nav som er både premissleverandør og kontrollør. Vi er en avtalepartner med regulert samarbeidsavtale med Nav hvor eierne ikke kan ta ut et eventuelt overskudd, men hvor det skal brukes til utvikling av et stadig bedre tjenestetilbud til arbeidssøkere med behov for tilrettelegging. Målet står: Flest mulig til arbeid, på kortest mulig tid for bestiller (Nav).

Det må også fortsatt være slik at den enkelte arbeidssøker får det de trenger av kompetansepåfyll og blir i ordinært arbeid. Jeg har levd lenge nok til å se nok av "svingdøreffekten". Det vil si at arbeidssøkere kommer seg ut i arbeid, men faller ut igjen i første sving... Bransjen må sørge for at kvaliteten opprettholdes og at vi oppleves som seriøse tilbydere innenfor rammer gitt av politikere våre. Når det er sagt: Det trengs flere leverandører for å "ta unna", og konkurranse er sunt - når det foregår på like vilkår. Vi må bare ikke lage et politisk system som hele tiden "skyver bort" de som trenger mest hjelp- fordi fokuset på formidling til arbeid blir for stort.

NY MEDLEMSFORDEL

FORSIKRING

NHO
SERVICE

NHO FORSIKRING

Som NHO Service-medlem kan du nå raskt tegne solide forsikringer til veldig gode betingelser. Forsikringene er tilpasset din bedrifts behov og er svært enkle å administrere. NHO Forsikring sitt tilbud er eksklusivt fremforhandlet for din bedrift.

14 landsforeninger i NHO er tilsluttet innkjøpsfelleskapet. Disse representerer 420.000 årsverk. Sammen er vi en svært betydelig innkjøper av forsikring. Det store volumet og vår omfattende bransjekompetanse sikrer deg forsikringsvilkår som er spesielt tilpasset din bedrift. I tillegg får du tryggheten det gir å ha NHO Service og NHO i ryggen.

HVORFOR?

Medlemsbedrifter har etterlyst flere økonomiske medlemsfordeler. NHO og 14 av landsforeningene besluttet derfor i 2013 å etablere et samarbeid om en felles innkjøpsordning for forsikring til alle medlemsbedrifter. NHO benytter en forsikringsmegler (Norwegian Broker) for etablering og drift av den nye felles innkjøpsordningen.

HVA?

Forsikringsprodukter innen kategoriene person, skade og motor. En del av produktene er bransjespesifikke.

Eksempel på produkter:

- Person: yrkesskade, gruppeliv, ulykke, sykkelønn, reiseforsikring etc.
- Skade: bedrift, ansvar, avbrudd, bygninger etc.
- Motor: firmabil, lastebil, arbeidsmaskiner etc.

HVORDAN?

Det vil være enkelt og trygt å velge NHO Forsikring. Målet er å drive markedets mest effektive, solide og kundevennlige forsikringsordning, med selvbetjeningsløsninger, høy kundeservice og langsiktig horisont. Vi kan hjelpe deg å flytte dine forsikringer.

Henrik Saastad-Treider er NHO Forsikrings kontaktperson for NHO Service-medlemmer. Han nås på telefon 23 08 85 41, eller henrik@nhoforsikring.no.

Du kan også sende NHO Forsikring til 2007 for å bli kontaktet. Les mer på nho.no/nhoforsikring

420 TUSEN

---

14 landsforeninger i NHO er tilsluttet innkjøpsfelleskapet. Disse representerer 420.000 årsverk. Sammen er vi en svært betydelig innkjøper av forsikring.

FIRE GODE GRUNNER TIL Å VELGE NHO FORSIKRING

- Veldig gode betingelser
- Enkelt, oversiktlig og tidsbesparende
- Profesjonell rådgivning
- Skreddersydd din bedrift

Besøksadresse:
Middelthuns gate 27. (4.etg)
www.nhoservice.no

Postboksadresse:
NHO Service
Postboks 5473 Majorstuen, 0305 Oslo

Telefon: 23 08 86 50
Telefaks: 23 08 86 59